

Irodalmi Jelen

XVIII. évfolyam, 203. szám
2018. SZEPTEMBER

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Főmunkatársak: **Szőcs Géza, Makkai Ádám** (Budapest)

Munkatársak: **Varga Melinda** (vers, interjú), **Király Farkas** (próza,

műfordítás), **Laik Eszter** (helyszíni tudósítások), **dr. Hegyi Pál**

(tudomány, esszé), **Simon Adri** (kritika), **Szőcs Tekla** (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

A borítón **FODOREAN PÁSZTOR GYÖNGYI** faliszöttese

Böszörményi Zoltán

Képzetelem fűszálain

*A szív kapujában
gyöngyöző hajnal remeg,
a tárnákból
vérfolyó iramlík át az úttalan tájon,
sodrása lüktet,
sós illatú vágyban feldereng,
az éber fákba költözik sóhaja,
merészen és fájón.
A reggel hangulata a fény kádjába lép,
fellángol,
kimossa az éj köldökéből a mohalepte álmot.
Combod lakkozott hajlatában
izzadságcsepp csillan,
kéken fuldokol benne tekintetem.
Képzetelem fűszálain
harmat-higany surran,
letérdelek,
apró, remegő testét tenyerembe veszem,
várom:
elgurul vagy megsebez.*

Lőrincz P. Gabriella

Isten arca

Anyám szép nő volt. Mikor fényképeket nézeget a család, és engem is odatoltnak, mindenki mondja, hogy *Zsuzsika, olyan szép voltál*. Szerintem most is szép, de nem merem kimondani, biztosan eltér a véleményünk a szépségről. Szegény anyám! Nézem, ahogy naponta küzd velem az a nádszál asszony, alig bírja kicserélni a pelenkát alattam, és néha, mikor öltöztet, megáll a keze: csak néz rám, megsimogat, és sírni kezd. Ilyenkor én is sírok, bár legtöbbször csak magamban, mert nem akarom megijeszteni. Attól félek, hogy belehalna a rémületbe, hiszen eddig bármit próbáltam csinálni, rögtön orvoshoz vittek.

A testvérem, Péter. Nagyon rendes fiú. Fiatalabb nálam három évvel. Sokat segít anyának, bevásárol, leviszi a szemetet, néha elmosogat. Azt mondja, azért csinálja, hogy nekem jobb legyen. De nekem teljesen mindegy, hogy mit csinál, azt sem bánám, ha nem mosogatna. Péter néha dühös rám, mert miattam nem utazhatunk vonaton, miattam marad el a kirándulás néha, és mert szerinte csak velem törődik mindenki, holott valójában inkább sajnálnak engem. Mondjuk az igaz, ha rossz az idő, akkor anya nem tud sehová vinni. De szerintem nemcsak velem törődnek, hanem éppen hogy csak vele. Mindig megdicsérik, hogy milyen jól tanul, milyen ügyesen sportol, sakkozik. Nekem semmi ilyesmit nem mondanak. Szóval ezt meg akartam beszélni vele, de végül inkább nem mondtam semmit, úgysem értenénk egyet.

A minap, amikor gyógytornára mentünk, megakadt a tolószék első kereke, s én majdnem kiestem belőle, hiába voltam szíjjakkal lekötve. Anyám akkor is sírt; hihetetlen, hogy mennyi könnye van, szerintem ez nem normális. Persze káromkodott is, meg az Istent szidta, mintha a fennvaló tehetne arról, hogy kátyús a járda, vagy hogy nincs autónk. Apa azt mondja, hogy vesz majd egy kocsit, és akkor minden más lesz, de eddig még sosem vett.

A gyógytorna jó dolog, többen járunk az intézménybe. Vannak vakok, akik bénák is; nekik sokkal rosszabb, mint nekem, hiszen én mindent látok. Az egyik vak lány, Éva, különösen szép. A neve is nagyon szép. Kár, hogy nem lát engem. Odajön hozzám, megérinti az arcomat, azt mondja, hogy ő az ujjával néz. Mindenféleket mesél nekem az életéről, de én nem szoktam neki semmit mondani, mert talán megbántanám, vagy ő is megrémülne, mint anya, és akkor a barátságunknak vége lenne. Pedig én elmondanám neki, hogy milyenek a fák meg az ég, és elmagyaráznám neki a színeket. És ott van Ákos. Ákos tud járni, és lát. Beszélni is tud, csak kicsit furcsán ejti a szavakat, de én megértem, ahogy mindenki, aki többször találkozott vele. Azt mondják, hogy tanulni nem tud, de azt hiszem, hogy csak ennyi a baja. Nagyon vicces volt, amikor anya engem tolt a feljárón, Ákost pedig a nagymamája noszogatta, hogy lépjen rá a lépcsőre, de ő nem akart. Fél a lépcsőzéstől, a küszöbtől is, meg egy sereg más dologtól. Olyasmiktől, amik egy kicsit sem ártanak. Nevettem, persze csak magamban, mivel tudom, hogy senkit nem szabad kinevetni, mert az rosszulesik a másiknak. A mamája ölbe kapta, úgy hozta végig a lépcsőn, miközben a makacsságáért szidta szegényt. Szerintem Ákos is a barátom. Szóval a gyógytorna jó dolog, sok érdekeset látok és hallok. Anya ugyan nagyon unhatja már, folyamatosan beszél hozzám. Mindenről, néha gügyög is, mintha kisbaba lennék. Az eléggé zavar, de nem szólok, nem akarom megbántani.

Anyám vagány csaj, és nagyon megbízható. Bármikor ébren tud lenni, néha napokig nem alszik. Nem tudom, hogyan csinálja, még ha apa és Péter segítenek is neki, aludnia csak kellene. És sokat nevet, nagyon szeretem a csilingelő kacagását. Az olyan, mint amikor tavasszal sétálunk, és átmelegít a nap. Igen, leginkább a napmelegre hasonlít a nevetése. A barátaim és az anyáék ismerősei mind jó emberek, szeretek velük lenni. Az idegenekkel viszont hadilábon állok. Főként akkor szoktam dühöngeni, persze csak magamban, amikor bámulnak rám. Nem kérdeznék semmit, csak néznek. Főleg a gyerekek, de gyakran a felnőttek is. Ha odajönnének, és kérdeznének bármit, anya mindenről me-

sélne nekik, mert szereti az embereket. Én persze nem szólnék semmit, csak nem érezném rosszul magam. Egy nő a gyerekével sétált, a kislány nyitott volt, de az anyukája elrántotta, és azt mondta, hogy ne nézzen engem, mert rosszat fog álmodni. Úgy tettünk, mintha nem hallottuk volna. De hallottuk. Anya is, ezt onnét tudom, hogy nem beszélt hozzám egy jó darabig.

Én nem láttam még magamat, a házukban nincs tükör, csak a fürdőszobában, de az magasan van, ezért nem tudok belenézni. Évike, a vak lány, aki az arcomat tapogatja, azt mondta, hogy szerinte szép vagyok. Anya elvisz néha templomba. A tiszteletes szerint, aki a Bibliából olvas, az Isten szeret minket, és a maga képére formálta az embert. Szóval egyszer, amikor majd megszólalok, elmondom a gúnyolódóknak, hogy nem vagyok ijesztő, hiszen az Isten engem is a maga képére formált.

Fekete Vince versei

Vargaváros

Kiállítótorny

A évezred legelső felében figyeljen csak a belső hangra, hogy meghallja majd azt, ami előmozdítja a csillagai járását; nagy zajban képtelenség, ezért vonuljon ki a természetbe; a tömbháztető illatozó muskátlijai, bólogató árvácskái társaságában istenigazából magába merülhet; legyen következetes, és egyszerre csak egy dologgal foglalkozzon; ne feledje, az, hogy egy fenékkal csak egy lovat lehet megülni, csak gügye mondás; ön nyugodtan próbálkozzon az egy fenék, több ló, vagy a több fenék, egy ló változatokkal.

Az évszázad eleje alkalmas lesz arra, hogy beszélgesen, okuljon; menjen át a szomszédokhoz, rokonokhoz, és kérdezze meg, mi a véleményük az online-szex különféle, gyökeresen új megoldásairól; ők majd a repce fagyos földben természetésének kiterjedt irodalmáról faggatják figyelmesen, meg a kozmikus tudatról is érdeklődnek, mint olyanról... Élvezze, és élje az életet! Úgyis rövid, és úgyis olyan, mint a székely sorsa: porlik, mint a szikla. És úgyis le kell vonnia majd a tanulságokat. Nem lesz könnyű dolga. De nyissa ki a fülét, tárja ki a

szívét, és hallja meg a szavak mögötti üzenetet! Mindez lelombozó hatással lesz önre is, a munkateljesítményére is. De ne keseredjen el, mert, mint amúgy mindig, most is „vizsgázik”. Lehet, hogy nincs kimondva, de Valaki, onnan fentről, figyel, ezért is lesz kiemelt jelentősége, hogy hibát hibára igen/vagy ne halmozzon! Legyen a közös munka híve, és hívja fel a Valaki figyelmét arra, nemcsak ön, de

mások is mennyi mindent elcsesznek, ha ilyen állapotban vannak, mint ön! (Ön különben mindig ilyen állapotban van, volt és lesz!) Higgye el, ez se lesz önnek jó pont! Az évszázad második-harmadik évtizedében kicsit érzelgősebb hangulatba kerülhet. Férfi/nő léteére bögje el magát nyugodtan – de csak finoman, érzéssel –, mint egy állat. Nem baj, ha ki tudja mutatni az érzelmeit. Dühöngjön, törjön és zúzzon bátran, úgymint a sajátját törli-zúzza, de ha nem azt, tudnia kell, önnek kell majd úgymint mindent kifizetnie. Aztán pihenjen! Muszáj lazítania, ha nem akar teljesen lerobbanni... És lassan eljön az ideje, olyan emberekkel vegye körül magát, akikkel nem egy nyelvet beszélnek. (Gondoljon csak bátran a Bibliára meg a bábeli nyelvzavarra!) Hantázzon meg magyarázkodjon nyugodtan; meglássa, a kutyát

sem fogja érdekelni. És – egészen kivételesen, mint amúgy soha addig – konstruktív és kreatív lesz. Majd, amikor a váratlan sikertől eltelik energiával, menjen le a konditerembe, a pincébe, fogjon egy zsák krumplit, azt nyomogassa! Ezt és minden, évtizedek alatt felgyülemlett feszültségét csak egy ilyen aktív, sportos programmal vezetheti le a leggyorsabban... Esetleg anyagi gondok okozhatnak még fejfájást, de ne pánikoljon! Kérjen kölcsön nyugodtan, aztán a visszaadást nem kell túlságosan elsietnie. Törje meg az illetőt; végül térdén fog könyörögni a pénzéért. Valamikor majd szükség lesz a pártatlan véleményére is, hogy két vitázót kibékíthessen. Ez nagy

lehetőség! Határozottan álljon a nagyobb rangú mellé, de később aztán súgja meg a másiknak, hogy igazából vele értett egyet ebben a vitában, csak tudod... Aztán, amikor eljön az ideje, engedjen utat a szerelemnek, vagyis engedje szabadjárá érzelmeit! Meglátja, olyan hévvel fog „támadni”, ami ellen nincs is értelme védekezni. Ha otthon, házilag teszi, ingyen van, és kivételes falatok várják majd az asztalon. Falatozzon örömmel, egyszer egy szökőévben megérdemli... Különben is az élete tele lesz meglepetésekkel, és olyan helyről is jöhet egy istentelen beakasztás, ahonnan nem is számít rá. De az első öt-hat évtizedben jó passzban lesz. Ezt kihasználhatja úgy, hogy nekiveselkedik

egy nemszeretem feladatnak. Különben mindenik ilyen, de egynek ezek közül. És mindegy, hogy mit, de megint és megint sportoljon! Legrosszabb esetben menjen ki kapálni falura! Nem ért hozzá, de ön lesz majd, aki behozza mindig a föld végéről a borvizeskorsót. Vagy menjen el szaladni a focipályára, meglátja, hány tohonya, kocsonyásra elhízott alak voncsolja magát körbe a salakon. Még öröme és elégtétele is származhat majd a látványból. És minden korban óvakodjon a szaunában szabadulni meg a bélgázoktól, de ha mégis elszaladt volna egy árva, és a társai szemmel láthatóan idegesek lesznek, nézzen körül szemrehányóan. És hallgassa mindig a belső hangot, hogy meghallja azt, ami előmozdítja a csillagai járását...

Üzenzavar

Hódolat Weöres Sándornak

Jelenleg nem vagyunk elérhetőek, hívjon vissza később, vagy vegyen valami kaját vacsorára, nekünk ma gyűlésiünk lesz, a természet lágy öle biztosítva, a te bársonyos hangodat előben hallani pedig későn érek a Pénzügyi Hivatalhoz, délelőtt 9–16 óra között, az InterCity Kft. múlt évi mérlegének tisztázása végett, hogy ezt a sógorral megbeszéljük, de kíváncsi vagyok, hogy mit szól majd János bá' a disznónál az altatáshoz, te pedig szólíts engem öreganyádnak, és hozzá két poharat, s amíg leülünk, addig pakolsz, csomagolsz, s holnap jöttök apádékkal a furgonnal, s cuccolsz haza, mi pedig vinnénk kaját, piát, sert, bort, pálinkát, a jó kedv, jó hangulat biztosítva. Ezután Rozi nagynéninek lesz a temetése, Gyula nagybácsiékkal együtt, csak őt egy másik autóval viszik, utána pedig mindannyian megyünk szavazni, nem tudjátok a telefonszámukat, mert nekem kicsit remeg még a hangom meg a lábam a névnapolástól, de így is megértitek, hogy a bankkártyáját intézményünkben felejtette, a 2-es ablaknál veheti fel, „Há dobjá má' egy drótot, tesvír!”, mert holnap levágjuk az egyik disznót, ha segíteni nem is tudtok, legalább vacsorára gyertek ki, én egész délelőtt szabad vagyok, még a pap is kiprédikálta, hogy mindenkinek el kell menni, bácsikátokat nem

tudtam rávenni, de én se mentem, rajtam ne múljon semmisen, ti se bánjátok, Balázsék sem jöttek, csak kicsi odakozmálás volt, amelyikről meséltem, hiszen tudjátok, rendeljek-e majd jegyeket a következőre is, mert én egészen kivagyok tőle, a végét már nem tudtam nézni az idegességtől, pont ugyanaz a mese, mint a múltkor, de jól kellett nekik, megérdemelték, mert az autó csütörtökre kész lesz, az ajtókat sikerült Piteștiről beszerezni, sárvédőt és küszöböt is cseréltünk, hátra van még Norbika, 3 és fél kilós és négy méter mély, közelébe sem szabadna menni, de nem lehet mondani nekik, hálaisten egészségesek mindketten. Végezetül pedig a hercegkisasszony találkozott a koronatanúval, aki mondta, hogy már tegnap értesítették, hogy a tarifacsomagja mától megváltozik, havi percdíja egyenesen arányos lesz a farka méretével, szegény öreg pedig, aki volt már magyar, volt román, volt paraszt, volt kulák, volt elvtárs, majd úr lett, most pedig uniós polgár, teljesen megvadult, elkezdett fújtatni meg bömbölni, anélkül, hogy gratuláltunk volna az asszonyának is, hogy még két napot itthon kell maradnia, majd beviszi az igazolást később, hogy ki tudjon segíteni egy nem túl jelentős kölcsönnel, erre több se kellett a vadásznak, megint ágyának esett, egy csomó gyógyszerrel, injekció, kávé, pia, fűszerek, a te kis mézes mackód, de hálaistennek szerencsésen hazaértünk, két töltött káposzta, egy deci vodka, azt mondta akkor, cukorkát fogok szopogatni, és csak hideg kútvizet iszom, hiszen embert nem öltem, nem loptam, nem raboltam, nem hányódtam az utak szélén, nem látott senki fekiüdni órákon át egy mozdulatlan testben, anélkül, hogy el tudnál aludni, beadta a felmondását, s most a percek úgy telnek, mintha ökörszekéren száguldoznánk az autósztrádán, román gyártmány, hitvány gyártmány, nem engedelmeskedik a kéz, a láb, a szájad olyan, mint a büdösborz vackának bejárata, mondta a királylány diszkrétén a királyfinak, majd igent mondott, aztán a remegő ujjak, a véreres szemek, és felkérték az új párt, a fejbe ütvefűró vackolta be magát, szakadt a dobhártya, akkora tánc volt és hejehuja, a szemek égtek, a torok kapart, miközben ugrabugrálva ropták, s a nyelv is, mint a smirgli, a gyomor, mint egy centrifuga, a lélek, mint egy turkálós alsónemű, rémálmok forogtak, félelem, lelkiismeret-furdalás pörgött, boldog születnapot kívánunk a kis keresztlányunknak, hiszen a biznisz az biznisz, s a haverság az haverság, kérjük, hagyjon üzenetet.

Lackfi János

Vér vagy rubintgyöngy

(Részlet a *Levágott fül* című regényből)

Beléptem a lakásba, és kinyitottam a konyhaablakot. Nem volt különösebb okom közelebről megnézni a párkányt, csak amikor jöttem hazafelé, olyan furának tűnt, van ott valami kis vacak, kotorásztam az emlékezetemben, ott volt-e az azelőtti meg a még azelőtti napon is, ennyire sügér lennék, hogy nem emlékszem rá? És akkor csoda, hogy az öregek elfelejtik a dolgokat. Igaz, őket nem nyomasztják folyton azzal, hogy így az érettségi meg úgy az érettségi, majd meglátjuk, hogy ha nem készülünk, össze fogunk menni, mint a bakter pöcse a hideg vízben. Mondta a matektanár, és perverzen vigyorgott. Néha már azt hiszem, tizenhét évesen is túl sokat éltem. Többet a kelletténél. Mindenesetre egyre több olyan dolog jut eszembe, amiről nem akarom, hogy eszembe jusson. És egyre több olyasmit felejték el, amit nem akarnék elfelejteni.

Ma is magam előtt látom, mint akkor először. Kinézek, és a párkány kőlapja kellős közepén ott az a fül. Mellette egyetlen, de tényleg csak egyetlenegy tökéletesen gömbölyű vércsepp. Mint egy ékkő vagy valami rubingyöngy. Egy ízléstelen film kelléke, karib-tengeri kalózkodó színpadis hajófedélzete, szoláriumban barnult, szőrtelen mellkasok, a pasik arcán festői kosz, látszik, hogy dolgozott a sminkes, a nők szempillája mint valami seprű, kibuggyan a mellük a ruhából. Plusz egy rubinkő, amelyért ölnek-halnak.

Hittem is, nem is, lehetne idióta műanyag játék, kikapart szemgolyót utánzó gumilabdát is lehet venni ma már, meg marék taknyot, amit rácsapunk az ablaküvegre, és cuppog lefelé, mint valami puhatestű... Fülemben zúgott a vér, karom elzsibbadt, szemem előtt karikák villogtak. Az mégsem lehet... Valamit ten-

ni kell, ne állj itt, mint egy idióta! Szétnéztem, vajon ki hagyta ezt itt, milyen céllal, milyen okból. Nincs-e a hűtőn felirat: FÜL AZ ABLAKPÁRKÁNYON, KAJA A HŰTŐBEN, PUSZI! Hülye átverés az egész? Körben a kert, a szomszéd előtt egy halom sóder, valamit betonoznak. A másik szomszéd éppen fát hasogatott. Apám lenézte érte, tipikus girnyó, nem készül fel fával a télre, aztán a nedvessel kell fűtenie, szét fog esni a kályhája, ha nem szakszerűen használja. A paraszti társadalom kivetette magából az ilyen hígagyúakat. Amúgy sehol senki. Csak én meg a nap. Csak én meg a nap meg az ég. Én meg a nap meg a fül meg az ég.

Hogy jön ide az apám? Hogy jön oda mindenhová, tolaakszik be a gondolataimba, szól ki a fejemből, pofázik bele mindenbe, kényszerít dolgokra? Ja, úgy, hogy az apám. Kinéz a szememből, kiszól a számon, randalíroz a fejemben. Nem akarok olyan lenni, mint ő. Olyan vagyok, mint ő.

Most mit csináljak? Mit csinálnék: megfogtam a fület, de győzött anyám tisztaságmániája, aki mindig mérges volt ránk, ha valami undorítót fogtunk meg kézzel. Tudod, hány millió baktérium röpül be most a szervezetedbe boldogan? Agyhártagygyulladás akarsz kapni? Száj- és körömfájást? Kergemarhakórt? Előszedtem egy papírzsepit, avval tapogattam. Puha bőr, pamacs szőr, rugalmas cimpa. Ez nem vicc, nem beugratás. Hányingerem támadt, megszedültem, beomlott az ég, összedőlt a ház. Most majd mindenki idegyűlik, és meglát engem a füllel kezemben.

Nem jött senki. Zsibbadt csend. Csak a kutya közeledett farkát csóválva, bánatos bután. Lerogytam az egyik székre az ebédlőben, és az asztal közepére dobtam a fület zsebkendőstül, mintha izzó parázs lenne, nem bírnám tovább fogni. Zakatoltak a gondolataim.

Apám reggel korán elment taxizni. Anyám tanít, a kicsiket elkísérte oviba-suliba, én meg felszálltam a buszra. A nagy sietségben itt hagytam a reggeli teámat, most palackostul ott állt kihűlve a konyhapulton. Odarohantam, fuldokolva kiittam a félliteres üveget. Mi a fene ez, Uramisten, mi a fene? Reménykedtem, hogy mire az üveg kiürül, a fül eltűnik az asztról. Folyadékhiány következtében fellépő hallucináció. Egy másik mátrixból pottyant

ide, és most visszanyelte magába az a térdimenzió. Álmodtam az egészet, de végül felébredtem.

Ott a fül az asztalon. Ömlenek a bacilusok a családi asztalra, mindent elárasztanak az ismeretlen, láthatatlan kórokozók, és amikor anyáék belépnek az ajtón, a sok parazita nekik esik, lerágja arcukról a bőrt, befalja őket, mint a zombifilmekben. Nem kellene zombifilmeket nézni, akármekkora poénnak tartják a többiek. De hát itt vagyok egy zombifilm közepén! Ott egy fül az ebédlőasztalon! Megkattantam, vagy mi ez?

Felüvöltöttem, odaugrottam, fogtam a fület, kivágtam a nyitva maradt ablakon. Utána, mint egy őrült, a csaphoz szaladtam, és mostam, mostam, sikáltam a kezemet, amíg rá nem jöttem, hogy a forró víz vörösre égeti a bőröm. Nem mertem kinézni a kertbe. Újra levágódtam a székemre. Na jó, gondolkozzunk józanul!

Ilyenkor a filmekben mindig megisznak egy röviditalt. Nem voltam antialkoholista, de most kihánytam volna. Lélegezzünk ütemesen. Csillapodjon a pulzus. Egyáltalán megnéztem-e, hogy bal fül vagy jobb fül? Ezt a baromságot! Mit számít az? Akinek levágták, annak igenis számít. Várjunk csak. Bal, bal fül volt, amennyire emlékeztem. Megtapogattam a saját bal fületem, mintha ez segítené valamit. Aztán elkaptam a kezemet, hátha még mindig fertőző, és most két pillanat alatt lesorvadna a fél fejem valami leprától. Aztán eszembe jutott, hogy az az ismeretlen fül valószínűleg visszavarrható még, hiszen hideg van odakinn, rohadás pedig nem látszott rajta, sem feketedés, mint a helyszínelős filmekben.

Mi van, ha ez a fül a mi családunkból valakié? A kicsiké nem lehet, jó nagy, húsos és porcogós. Anyáméból nem lóg szőröcsimbók. Apámé sem ilyen. Vagy mégis? Ki nézi meg alaposan a másik fület? Még a száját, orrát, szemöldökét csak-csak, főleg mióta a kislányok kezdik a divatmajomkodást. Hogy szedni kéne a szemöldökömet, mert összeér közepén. Mondja ezt nekem egy másodikos kis csipisz, sminkkészlettel összekent, halál komoly pofával. És ne röhögjem el magam. Most persze nem volt kedvem röhögni, hiszen ki állíthatja, hogy nem apám füle az ott, és hogy nem kellene sürgősen visszavarni.

A plébi mesélt valami favágóról, aki fenn, a havasokban láncfűrészsel lenyisszantotta a bal kezét, aztán felszedte a fűrészporból, egy zacskóba tette, elindult a városba, több órát gyalogolt, felkéredzkedett valami traktorra, és elvergődött a kórházba. Ott aztán mindenkinek kisebb gondja nagyobb volt, mint az ő levágott, alighanem már el is halt keze, egymás hegyén-hátán vártak az emberek, mindnek elég a maga baja. Őt meg udvariasan kikísérték volna, hiszen még társadalombiztosítása sincsen, ha úgy vesszük, nem is létezik, ugyan mit akar itt. Erre térdre rogyott, üvöltve óbégatni kezdett, és könyörgött, hadonászott a zacskóból előhalászott, véres, fűrészporos kezével, hogy segítsenek rajta, ne hagyják cserben, az Isten áldja vagy verje meg mindet... Nyílt az ajtó, kijött a nagy ricsajra egy sebész, finom aranykeretes szemüveggel, gumikesztyűben, mi folyik itt, kérem. Az öregnek taknya-nyála egybefolyt, úgy kúszott oda hozzá, egyre rimánkodott, a doki pedig biccentett, és már hozták is befelé a fanyűvőt a műtőbe. Csodamódon megmaradt a keze, használni is tudta utána, pedig az orvos sem kötött volna erre komolyabb fogadást. A plébi persze levonta a tanulságot – ő mindig levonja a tanulságot –, hogy mi miért adjuk fel mindig túl korán, hol vagyunk állhatatosságban és könyörgésben ehhez az egyszerű jó emberhez képest. Inkább csak legyintենk, ez van, élénk tovább kéz nélkül. Vagy fül nélkül. Mi van, ha tényleg az apám füle? Apám szokta nekem viccből mondani, hogy az apád füle, az. Nem nagy vicc.

A Part homokján eleven Isten jár

Az IRODALMI JELEN lírikusainak a víz-metaforáról és a kert-fa szimbólumokról írt versei.

Böszörményi Zoltán

Tengerparti reggel Heideggerrel

Kilin Sándor emlékére

*Lármázd fel a reggelt,
az ijedségtől megdobbán a tenger szíve,
told arrébb a Nap korongját,
te is elférhess mellette.
Leírt szavak,
partokat összekötő hidak függenek.
Mosolyod megvilágítja értelmüket.
Egyensúlyát veszti egy levél,
lehull,
időtér figyel, míg földet ér.
Ennyi vagyunk:
a végtelen gyűrődései.*

Hullámok tükrében

*Lengened kell, akkor is,
ha már nem leng senki sem,
s hullámok tükrébe meredve
újra s újra
muszáj vállatóra fognod a végtelent.
De ha a meddő próbálkozások órája lejárt,
s a kérges gond fölé zömök felleg hajol,
látod-e, mit vontat:
gyermekkori emléket,*

*meg nem valósult tervet,
halakkal teli tengert,
halk reményt,
talán sápadt hiányérzetet,
áttetsző sejtelmeket?
Hányszor mondtad
magadba botolva:
Ha nem lehet,
hát nem lehet!
(Az elérhetetlen amúgy is naponta ingerel.)
És mégis,
többször tapasztaltad már,
küszöbödöt átlépi a folytatás.
Hisz akkor is,
ha úgy véled, már nincs tovább,
tervezned kell az acélszürke mát.
Percet sem törődnöd azzal,
hogy az elmúlásnak is,
mint minden jónak,
egyszer el kell múlnia.*

A telihold szétnézett a szobámban

*egész nap hánykolódott medrében
a tenger
mintha magam láttam volna
azon a forró éjszakán
amikor rád gondoltam
de csak a telihold
nézett szét a szobámban
s kíváncsian olvasta a padlón
az ágyban heverő könyveim címét
majd vállat vont
és tovasiklott*

*ma egész nap a sziget
déli partján álltam*

*figyeltem a medrében
hánykolódó tengert
madarat gondoltam
pedig nem volt sehol
egy árva madár sem
az ember mindig ott
és az akar lenni
ahol
és ami nem lehet*

Valaki

*benned hullámszik a tenger
habjai aggódva hánykolódnak
addig nézed tűnődve
míg fehér fodraiból
valaki
aki voltál
visszatekint rád*

Halászok

*naponta figyelem
a tengerben halászó férfiakat
közéjük vágyom
súlytalanságukat és
súlyos életüket kívánom
mozdulataikat
ahogy alábuknak az ismeretlenbe*

Barbadosi reggel

*Cérnára fűzött gondolatsor
remeg a pálmafák nyakában.
A létezést az idő apróra tördeli,*

*türelmes virágok arca szűri át a fényt.
A tengerből páraoszlopok magasodnak
a málladozó ég felé.
A hullámok testét lég horzsolja fel,
s a csalit felett kolibri áll.
A part homokján eleven Isten jár.*

*A némaság határán
Hullámot hullámra ír a tenger.
Csapkodó szárnyak fenn a fellegek.
Megállnak a némaság határán,
bántja őket a lelkiismeret.*

Zsille Gábor

Nem a folyó

*Korunk embere a tavakért rajong,
nem a hömpölygő folyókért, nem az
örvénylő, kavargó, tovatűnő vízért.
A Dunából csak egy holtágért.
A folyó már nem jelkép, nem útvonal,
remekül megvan nélküle a kereskedelem.
A tétlenség büvöl el minket,
nem a mozgalmasság. A Balaton kell
és a tenger, a Balaton, mellyel
kilencszáz évig semmit sem kezdtünk,
majd száz évvel ezelőtt felparcelláztuk,
a Balaton, bekrémezve heverni
a strandon, pizzát enni vagy lángost,
jégkrémet, fagyit, esténként
sör mellett ülni szélvédett teraszon.
Korunk embere az állóvíz kényelmét
vágyja, nem a folyópart nomád,
kanyargó szeszélyét. Az állandóság
látzata, az kell, nem a változó lét.
Nem egy folyó – a Balaton.*

*Tó, tó, egy tócsányi hely,
hová néhány napra kiszakadhatunk
az események özönéből,
a cselekvés áradatából.*

Duna

Ha

*a folyó tényleg összekötne,
ezer bombától, szennyezéstől
nem lenne sebzett a medre,
áradna belőle testvériség,
létezne kiengesztelődés,
ívelne híd fél földrészen át,
akkor
tudnánk és értenénk, mi történik
Pozsonyban, Belgrádban, Bécsben,
fel tudnánk sorolni nyolc-tíz
ottani kortárs művészt,
beszelnénk egymás pattogó,
zsizsegő, mekegő nyelvét.*

Pillekönnyű dal

*A műanyag palackok, miket
gondosan összetaposva dobok
a szelektív kukába, ön- és
környezettudatos fejjel,
az uniós országokban begyűjtött
ásványvizes és egyéb flakonok
jelentős része kínai
teherhajókon végzi;*

*az EU komoly pénzeket
fizet kínai cégeknek, hogy
újrahasznosítás végett vigyék,
vigyék a szemetet messze, Ázsia*

*felé; de kinn a nyílt óceánon
a hajó rakományának java,
néhány száz tonna palack
belepottyan a vízbe;*

*így hizlalom szelíden,
elkötelezett szelektíven
a világtengeren úszó irdatlan,
makacs áramlatoktól összeállt
szemét-földrészt, szigetet;
úgy ártok, hogy védek,
s vagyok halak, delfinek, rákok,
védtelen bolygóm gyilkosa.*

Nagy Lea

Tenger

Messze van tőlünk. A távolban leselkedik ránk a horizont.

Szeretnének, ha a tenger csak a miénk lenne. Ha nem osztozna senki más. Tobozók és fűgék hullanak a sós partokra. Télen még a kikötők lábaihoz is felcsapnak, csak azért, hogy újra simogassák végtelen kétségét. Atomjaiban minden csapódás ott van. Szemez az éggel. És beszélget Uránusszal. Halak tátogják minden kérését. Senki sem ismerheti őt igazán. Ha bántják, visszacsap. Sósan, és erősen. Mindent kilök magából. Itt ő parancsol. Lábadhoz dörgölőzik, akárha egy macska, de eltol, ha megérzi bűzödet. Sír, és hallgat, egész nap.

Halászok mozdulatait lesi minden pillanatban. Színeit változtatja, akár egy kaméleon. Titkait a mélysége őrzi. Búvárokkal köt alkut, ha fenyegetik.

Parton nem járt sosem. Keresztre feszül, mert azt kérjük.

Messze van tőlünk. A távolban végtelenül leselkedik ránk.

Lackfi János

A mosogatás zsoltára

*Uram, eleinte minden olyan
reménytelennek látszik.
Szennyes edényhalmok
magasodó gleccserei,
mintha földlemezek mozgása
túrta volna egybe őket,
kikezdzhetetlen természeti erő.
Együtt és egyenként is
legyőzhetetlennek tűnnek,
szerény mosogatói szándékom pedig
szánalmas hangyaigyekezetnek.
Szélkergetés és hiábavalóság
az ember minden dolga itt a földön,
legkivált igaz ez a mosogatásra,
hinni benne konokul, mindenek ellenére,
hogy ész, erő és oly szent akarat
diadalmaskodni képes a világegyetem
folytonos koszolódási törvénye ellenében.
Eszelős önhittség, Uram, belátom,
te adj nekem erőt, hisz a cédrust
te növeszted minden fánál magasabbra,
a zsiráfot is minden állat fölé,
adj nekem győzelmet az ellenség felett,
a koszok, mocskok, maszatok hadát
semmisítsd meg kegyelmed vizében,
oldd fel mindet jószágod citrusillatú
mosogatószerével. Mert összegyűlekeztek
a mosatlanok, és öklüket rázzák
ellenem, és dühükben fogukat csikorgatják,
álnokság lakik az ő szívében
és hamisság az ő szájukban,
bár se öklük, se foguk, se szívéük, se szájuk,
s ettől egy kicsit még ijesztőbb a dolog.
Adj, Uram, bátorságot, mert szerfelett
megsokasodtak az én csetreszeim,*

*és önhittségükben céklafoltjaikkal
hivalkodnak a tányérok, mancsnyomokkal
és tejüledékkel meggyalázott áttetszőségüket
fitogtatják az üvegpoharak, húsmaradékkal
tüntetnek a vágódeszkák, tésztacafatokkal
a műanyagtálak, kávézaccal a bögrék,
tortaragaccsal a szilikonformák,
égett sajtkeřeggel a jénaiak,
pörköltzsafttal a kuktafedők
és zsírbevonattal a tepsik.*

*De te, Uram, felkelsz a Sion hegyéről,
és megrázod Cif-habbal ékes sörényedet,
és szökelsz felém a gyepes oldalban,
mint a gazella, úgy sietsz a te kedvesed
segítségére, mint a büszke oroszlán.*

*És forró vízzel árasztod el az én elleneimet,
és meggyarapítod az én kezem súrlóerejét,
és körkörös mozdulatokat adsz nekem
az öblítés örömeiben,
és a szárítás gyönyörűségével
kényeztetsz engem,*

*s mindezek oly édességesek,
mint a gránátalma gerezdje.*

*És a komor fellegek oszladoznak,
és a zsíroidó hatás az ő tetőfokára hág,
és a szennyeződések térdet-fejet hajtának
előtted, megsüvegelik a teremtő Isten
nagyvoltát, és egyetlen kistányértól,
mint a hit erős bástyájától kiindulva
kérelhetetlenül kibillentem sarkából
a létező világegyetemet.*

*És nem hagyod, hogy a te szented
romlást lásson, és hogy a mosogatatlanság
szelleme úrrá legyen felette és konyhája felett,
és szentségedből végül elnyerem
az igazak pálmáját és a győzelem olajágát
örökre vagy legalábbis
a következő mosogatásig.*

Török Panka

Rózsakert, ősszel

*Ma este rózsaillesztés
rozét iszom
esővízes kehelyből.
Cukott szemem látni fog,
minden porcikám
megérzi majd az őszt.
És vak leszek. Vak a nadragulyától
és mindentől,
ami a kertedben nő,
Mit én neveltem könnyeimmel
és istenektől lopott
tompá fénnel.
De hallom majd az eső dobolását,
onnan tudom:
közel vagy még, habár
Egyre távolodom, érzem, hogy süllyedek,
az asztal sarkába
kapaszkodom, és hátha
Hátha majd egyszer így is nagy leszek
az esőben,
vak bódulatban ülve,
mögötted.*

sós tavak

*tudsz a sós tavakról. hogy nem él meg semmi
bennük, csak fehér férgek,
nem azok az undorító fajták,
túl kicsik ahhoz, hogy a mozgásuktól
rettegni lehessen.
tudsz a sós tavakról, amik mentén születtem,
valahogy mindig arról mesélek,
ahonnan jöttem, hátha elvezet*

*az, ami voltam ahhoz, aki vagyok,
vissza a vízhez.
tudsz a sós tavakról, mert a múltat mindig
könnyebb megosztani, mint a jövőt,
a nosztalgia, az illat szemcséi,
a szél, a merülés kész örökség,
nincs miért átkozni már.
tudsz a sós tavakról, amik
nem a homloküreg alatt nyílnak,
és térképre lehet helyezni őket,
a múltat már túléltek, de a jövő
egy ponttól biztosan túlélhetetlen.*

Ikertornyok

*Nem tudom, hol végződik az óceán, és hol kezdődöm én.
Mióta csönd van, a partvonal egyre beljebb és beljebb
mossa a szárazföldet.
Elyeli a pusztaságot, a vetést, a hegyekre vezető utat,
és lassan csak két magaslat látszik; ikertornyok.
Furcsa, hogy a fájdalom
pont ezt a kettőt láttatja.
Talán nincs is köze a fájdalomhoz,
csak ez az, amit mások látni akarnak.
Te vajon mit láttál? Nem hiszem, hogy az ikertornyokat.
Mit láttam, mikor volt szemem hozzá?
Azt, amit mások: amit akartam. Életet.*

Márton-Ady Edina

Régi kert

*Orgonailat. Nárciszok.
Házfalnak dől a gesztenye.
A birsalma sárgásan fénylik.*

*Vadul narancs a berkenye.
Lábamhoz katángkóró kékje,
mint szelíd szerelmes, úgy simul.
A pitypang gyöngyházás vére,
szaggatott szárból, fekete földre hull.*

*Alszik a kert, már örökre,
nem térhet vissza múlt tavasz.
Ha az égen vihar dörögne,
szárba szökhetne mind a gaz.*

*De letépjük. Újra és újra.
Nem rest hajolni száz derék.
Hiába vár gazdag földbe bújva,
ezernyi csíra. Nincs remény.*

Vesztergom Andrea

Platánkártyák

*Mikor a kérgek érintik a földet:
magasságok mélyel kereszteződnek.*

*Tudom, hogy valamit ott visszahagytam,
ott, a mindent kiváltó pillanatban.*

*A félig olvadt, a félig nyers eget
megtörik szaggatott, színváltós hegek.*

*Felhőarcot old: azúrtól a zöldig,
a medencében türkiz tükröződik.*

*Összerendeződnek ártatlan-álnok
áterezhetetlen, membrános álmok.*

Cserélhető ábrát vont rá a nyár a

*beköltözhető, karcsú kártyavárra:
csak a gondolat lesz ott, mi festeget
lapokról lecsorgó szíves cseppeket,*

*s a tintát a kérgekről majd leoldja
a bizonyosság tiszta testű holdja.*

Glissando

*Már lassuló lökülettel festeget
lucfenyő illatú hajótesteket
az est. Aranyból barna, mint a tőzeg,
s a színek maguktól elrendeződnek.*

*Már csak a ringó csillogás aranylik,
egyre ritkábban és éppen csak annyit,
ha az utolsó lidércfény előjön,
látható legyen, visszatükröződjön.*

*Valahol messze egy sirály felsikolt,
de meglehet, egy boldog csitri volt,
ki bátortalan-bájosan vadászna
holdas csókú, bűvös kirándulásra,
majd kipirult arccal, titkolózva jár,
övé e romlatlan tisztaságú nyár,
átrezeg ifjú kis álmán a Duna,
s az ábrándozás boldog tálentuma.*

*Már gyorsuló lökülettel festeget
holdból alácsorgó esőcseppeket
a hajnal. Úgy tűnik tán, mintha lenne
a nyárnak egy letisztult végtelenje.*

Évszakok helyett, ahol a tavasz sem jár

Miserioso

*Szeptember-szövésű nyárutót farag
most az ősz, a színben ott a színtelen.
Hiánnyá hűlt minden csendesült harag,
hordozható, mint íratlan intelem,
a váz nehéz lesz, hajolni kényszerül,
közel a föld, az öznyomok csendesek,
a láthatatlan ősz búcsúékszerül
a nyárfákról egy-egy lebbenést leszeg.
Kortalannak tűnik: az ősz ősőreg,
sziklákba, mint hallgatag szavú vegyül,
gerincén csorognak gördülős kövek,
s megáll mindenek felett, tanúhegyül.*

Eszteró István

Kagylósóhajba préselt morajjal (tenger-szonettek)

Egy pillanatra minden szikla boldog

*Az ifjúság Atlantisza örök
mélységbe hull, nyomát tudós sereg
kutatja, hol korok pora pereg
ion és dór oszlopromok között,*

*vagy északon, hol vadregényes fjordok
csipkái fodrán köd foszlánya eltűnt,
amerre kedvest szöktet máig Peer Gynt,
s egy pillanatra minden szikla boldog.*

*Léptedre percek homokja csikordul,
időrétegek útelágazása
során emlékeid közül kifordul*

*egy város, utcák türkiz látomása,
s csak mégy a légi könnyűségű téren
egy holdsugárra fűzött levélszelen.*

Kék tenger magzatvizében

*Itt a Kárpát-medencében,
kék tenger magzatvizében
kilenc hó s több évmillió
alatt nőtt az idilli jó,*

*tündéri kék, felhőpólyás
hegyormok közt Erdély folyvást,
míg reménység tenyerében
ringott a bölcsője régen,*

*s csodatevő Szűz Mária
elé lehetett állnia
imádkozó fenyvesek közt,*

*kik lelküket s minden eszközt
ölébe, lábához szórtak,
azóta mind hozzá szól csak.*

Márványhullám ölel két alakot

*Márvány-tengerbe örök húséghorgony
acélujjával fogódzik Mikes
szabadsággal élten túl is hites
hű szelleme, a nyájas-derűs zordon,*

*ki nem mártózott tengerbe, se tóba,
s nem láthatta, haj, mellre simult ingben
Zsuzsiját, ámde kétest el ne higgyen
a fáma máma, pedig jó lett volna...*

*Azért a partra képzelhet utókor
egymásra tolult nedves combot, ajkat,
mikor a hév fellángolva utolszor*

*mézédes örök pillanatért kajtat,
s márványhullám ölel két alakot
kiket a vágy szoborrá faragott.*

Ha derűs órát árnyékolna börtön

*Volt költő, aki nem láthatott tengert
hullámszani, holott az ő szívében
morajlott ádáz poklok ellenében
a dal, mely tönkre ártó szellemet vert,*

*s ma levélélen lépdél, mintha szörfön
vitorlázva gyöngyházspirálon tör ki
új Pannon-tenger mélyéből Petőfi,
ha derűs órát árnyékolna börtön....*

*Vannak még költők, Kányádi épp elment,
akiknek sajtó szíve dobbanása
hitvány hajóit örvényekbe ássa,*

*s villám klikkjével Isten mindent elment
a képernyőként sötétlő egére,
hogy emlékezzünk, mért vagyunk, mi végre.*

Kagylósóhajba préselt morajjal

*Földünk kék színe és gömbölyű bája,
fehér fodrokat égre forgató,
szellők álmához hasonlítható,
átlátszó selyemként lengő szoknyája,*

*villámló felhőkkel rúzsosott szája,
orkánok torkába kószoló,
időket homokká morzsoló
szirénvágyaknak apálya, dagálya:*

*te világot vajúdvá teremtő tenger,
ki kagylósóhajba préselt morajjal
a szülések után azon mereng el,
palackszemét közt kátránnyal, olajjal
beszennyezett szétterülő hajjal
kihez is szóljon ilyenkor az ember?!*

Hatalmas dáridón

*Tengerek istene, Poszeidón,
akit az apja lenyelt félelmében,
ma sem bírhat a világ ép elmével
felmérni, embervér kosz-e időn,*

*elég-e minden tenger, óceán
súrolni, mosni a lelkeket sikálva,
mit Ágnes asszony lötykölt mindhiába,
ha egyszer elfogy bűnbánat, elán,*

*bronzbőrű hullák a hullámok hátán
időáramlatot merre terelnek,
torkok vért húsrá, húst hol vérre nyelnek,*

*s bukott istenekre böfög a sátán
világraszóló, hatalmas dáridón,
a tengerparton, gyönyörű nyáridón?*

Magántenger

*Magántenger a csontégbolt alatt
agyad hullámzó cseles árja,*

*hol gondolathajóknak száza
navigál feszt, szerelmes kék halak*

*ficánkolnak, az érzelem naszád
szelekbe bomlott vitorlájú,
naponta csőre töltött ágyú
pártol lelket, törékeny sejthazát.*

*Az aranyhal itt riadt példány,
milyet kifogni nincsen alkalom,
a tengert meggyalázó érán*

*elűszott már mesén, kihalt dalon,
de kívánságod, mind a hármat,
ne hagyd, míg tengered kiszárad.*

Lőrincz P. Gabriella

Ne kívánj halált

*Csak nyarat akarj
Tengert
Végtelen vizet
Csak kikötőre
Száz hajóra vágj
Forró homokot
Habokban fürdő sziklaszirtet
Csak ne kívánj telet
Ne kívánj halált*

Zöld

*Nyáron mindig a szerelem
A vetkőzés
A füledt éjszakák*

*Nyáron nem lehet
 Csak zöld lombokról írni
 Csak vízről és sirályokról
 És kecses hattyúról
 A nyárban nincs semmi ijesztő
 Nincs benne semmi báj véglet
 Se nem sötét se nem világos
 Inkább kacagó zöld
 Ilyenkor a földi és az égi víz ajándék
 Ringatózó hajó az éjszakán
 A nyár mindig szerelem
 Nem jó most meghalni
 Ha vége lesz majd jut idő
 Ősztől tavaszig belefulladás
 az emlékezésbe.*

Felénk nincsenek tengerek

*Csak télen születnek gyermekek
 Télen van csoda
 Télen van halál
 És télen vannak ünnepek*

*Nyáron mindent felfal a nap
 Megolvad az aszfalt felforr a beton
 A város mozdulatlan
 Szél nem lebbenti a lombokat
 A folyó kiszáradt
 Nincs eső
 A csapból is rozsdás víz csöpög
 A nyár gonosz
 Nyáron nincs újjászületés*

*Felénk nincsenek tengerek
 Árnyékot adó dús lombú fák
 Csak szikár fenyők sussannak távol*

*Örökké ölelő hegyek
Nyáron a földön alszunk
Szemünkre hullnak a csillagok
Nyáron nem szeretkeziünk összebújva
És sajognak dagadt végtagjaink
Reméljük egyszer tél lesz
Reméljük végre vége*

Szilágyi-Nagy Ildikó

Özönvíz

*A vastagbélgyulladásról beszélgettél velem,
jó volt. Most rossz,
hogy félsz, megeszi őt az irányított
felejtés. Hiába indultál elsőnek, mégsem
te érsz először a tűzoltár termébe.
Elmos az özönvíz, a világvége zajlik.
De te azért sem halsz meg, csak
irányítod a felejtést tovább,
hogy a sárga rák a belüket
élve dobja a sercegő margarinba.*

Tenger

*Azt képzeled, a blockchain validál,
mert végtelenül növekszik, mint
a bevásárlólista.
Sok a tételed, kevés az idő.
Kevés a csönd, sok a lánc.
Csörgését hallgatod – visz a gálya –,
szemei rozsdásan peregnek és
peregnek, mert mindig alul zúg
a tengerár.*

Keselyű

*Kis murtis vitrinke ultraolcsón!
 – hirdeti a Jófogás. Nyereség túlról,
 ahol a lények vitrinkeben laknak.
 Hajléktalan párolog a lift üvege
 előtt, hetek óta ugyanott.
 Visszajut majd, mint az eső,
 ami tócsába gyűlt.
 Hajtsd el a rovarokat róla!
 Jön majd az arany megtisztító,
 és megemészt murtit, koldust,
 vitrineket*

Simon Adri

Tenger-villanella

*A tenger elöntött emésztőgödör.
 Mint ínségben nagy szánhúzó kutyák,
 éjjel az emberek életére tör.*

*Olcsó, durván bódító fénylikőr
 a sejt falon villódzva áramlik át,
 a tenger elöntött emésztőgödör.*

*Aki saját celláján börtönőr,
 gazdátlan bolygó ott a külvilág,
 s még éjjel önmaga életére tör.*

*A párolgó hús az instant gyönyör,
 ínségben nagy szánhúzó kutyák,
 a tenger betemetett meszesgödör.*

*Nyelvet, kultúrát eltöröl,
 előnti forrón fél Amerikát,
 éjjel az emberek életére tör.*

*Egy olajfoltban visszatündököl,
s mint ínségben a szánhúzó kutyák,
éjjel az emberek életére tör.
A tenger elöntött emésztögödör.*

Hegedűs Gyöngyi

Kavicsot hajigáló fiúk

utolsó hajnali álma szólt a férfiről róla csak derengésben mer álmodni persze ez nem jó megfogalmazás minden álmom arról szól aki álmodja hacsak nem angyali mivolt a férfit megismerkedésük előtt látta már nem fiatalon de még nem is idősen mégsem mondaná hogy középkorú volt mert semmi közép-szerű nem volt kapcsolatukban talán az a kor volt amelyben fejvesztve menekült volna előle mert nem tudta volna megtartani hogy is ha ő még meg sem született a férfi egy zenére mozgott amiben dob és basszus nélkül volt ritmus egy ismeretlen szerző versét dicsérte hogy egész testtel remegett tőle ő pedig érezte a fájdalmat hogy ő sosem ér így el verssel a férfihez a versben a marokban kavicsok voltak ébredés után gondolta el ha ő álmodta akkor az mégis az ő verse volt az álomban minden létlenül is legkevésbé így teljesült be hitelesen ébredés után beteljesületlenségről szóló álma de lehet csak átváltott álomról álmodozásba csak a másolat hiteles semmi sem az mi egyszeri megismételhetetlen a múzeumok éjszakáján látta a galériában a kavicsot hajigáló fiúkat az egyetlen képet ami megfogta senki sem dob követ pedig mind büntelen egy lehajol érte erős perspektívikus rövidülésben alakja idétlen de mert ő a kép egyensúlya mint a halál kitakarhatatlan egy kezében tartja lehetne fia egy hanyag tartással tétlen kémlel mintha valaki járna a derengésen s csak egész testtel találnának hozzá igéket

a víz játéka

*nyomozati szakban tör rám az alvás.
előbb nyílnak meg a zsilipek,
a felügyelő engedélyt adna rá,
és hagyná elmenni az uszályokat a csatornán.*

*talán mert egyetlen kérdésem van,
és nincs hozzá gyanúsítottam.
oly élenken él bennem,
hogy nem emlékezhetem rá.*

*kételkedés nélküli kérdés.
a víz játéka
a fiatal nyomozó arcán,
mikor a piros ruhás lányt kérdezi.*

Király Farkas

esetleg tangó

K-nak, poste restante

*most száz tükörben látok mindent.
a mosolyt. a könnyet. a csótányokat.
a végtelen zenekart, amely
eljátssza e parttalan tengert,
a sötét vizében úszó szörnyeket,
a medre mélyén bugyogó savakat*

*mond, van értelme színekről beszélni?
vér, só, epe?
van?*

*kilencvenkilencet összetörök.
mutasd, melyik maradjon.*

*

*zúg a tenger.
 a tenger zúg.
 tenger zúg a.
 játszunk mondatokat.
 zúg tenger a.
 pillanat sirály hullám.
 lemegy haj napkorong lobog.
 játszunk.
 móló cigaretta alkonyat rúzs bor.
 sirály homok gerilla barett napszemüveg.*

*összehordtam sok mindent, k.
 kisebb halom uszadékfát.
 okádj rá tüzet.
 melegedve folytassuk.*

te zúg tenger én.

*

*vijjognak a part madarai.
 régóta próbálom megérteni őket.
 kerüld el, kerüld!,
 effélét szólnak.*

*mintha repesz fészengne
 bordáim között.*

elfúj a szél. a hátborzongató. a hideg.

*

*a fényképeken olyan, mint tegnap:
 kisminkelt vén ringyó a kikötő.
 az első körre mindenki vendége.
 erős kötőanyag a vér, az ondó.*

*kancák nyerítenek naphosszat.
 beszélnek is. ugyanazt mondják,
 miközben szoknyát emelnek, ha
 ha revolver biztat. esetleg tangó.*

ma gépmadarak köröztek a házak fölött.

*rágyújtana a túlélő cortesana.
ki tüzet adjon neki: férfi nincs.*

*

*aztán elköltözöm
álmodott helyekre.*

*képzelt hajóval
messzire navigálok,
kikötök mindenféle
szűz és szajha égitesten.*

*üzenni fogok, meglehet.
palackban, természetesen.*

*k., találjunk ki egy évszakot,
mert ebben már senki sincs.*

Puerto Maldito, 2018

László Noémi

valcernatív

*emlékkép színhibás
elázott beégett
sómarta szétdolgozott
szivacskö algarongy
fakavics téglacsonk
miféle hullám hozott
felhőfüst csóvafény
lángoló égalja
hajókürt úszó sziget
kékeszöld vízizom
fulladok szomjazom
életem hová viszed
elrejtéd ringatod*

*földobod elejted
homokba fúródva ül
szétcsiszolt törmelék
némafilm vízfenék
tátongó kívül-belül*

Bíró Tímea

Kísérlet

*vízzel teli fürdőkád volt még csak nem is tenger
egy szokásos kedd esti hajmosás nem úgy tartottam
a fejem ahogy azt anyám kezének dombjai előírták
nem tudtam beleilleszkedni a hangulatba
fogalmam se volt róla mennyibe kerülök neki minden nap
nem tudtam milyen sokba
akkor még nem ismertem a balta élet a nagykést a kötelet
csak a nadrágszíjat és anyám kezét ahogy lenyom
a víz alá és eltorzul fölöttem a világ
mintha egy cápa súlyos teste rám nehezedne és én
nem látom a szürkétől az életet
anyám úgy passzírozta ki belőlem a levegőt ahogy
a paradicsomból szokás a levelet belevakultam
a hirtelen télbe az oxigénhiány beragyogta a fürdőszobát
vízbuborékokon keresztül néztem a távolodó fényeket
nem tudtam hogy innen mikor fogok beleömleni a fekete-tengerbe
csak a lebegést érezkeltem ahogy kiszolgáltattottan hömpölyög
a testem
anyám ujjai medúzaként toltak a kádfenekre
otthon lehet csak igazán meghalni szűk családi körben
de ne legyen a házban mentőcsónak ami a hullámok
ritmusára lökdösi anyám lábát hogy kijózanodjon
és kiemeljen a vízből
törölget de belül egyre nyirkosabb leszek a fekete-tengernek
nem lettem volna a terhére*

Petőcz András

A tengert kimondani

*nem sikerül kimondani a tengert, nincsen rá szavam,
tudom, mit jelent a szó, víz, és ismerem a só ízét is,
sok-sok H₂O-molekula is gyakran takarja bőröm,
de a tengert elmesélni biztosan nem tudom*

*valami városban vagyok, azt mondják, tengerparti,
tengerparti város, így mondják az itteniek, akik
szinte nem látnak semmit abból, ami körülveszi őket,
nem látják, hogy valamiféle kékség terül lábaik elé*

*nézem a kékséget, ameddig ellátok, mindenütt ugyanaz,
mondják, hogy a kétféle kékség összeér valahol, messze,
a levegő kékség és a víz kékség összeér valahol, ez biztos,
egymásba kapcsolódnak, mint a szerelmesek*

*nem tudom, mitől kék a víz, és mitől kék az ég,
nem tudom, hogy a két anyag között mi a kapcsolat,
nyilván vannak tudósok, akik tudják minderre a választ,
én magam szeretem mindazt, ami kék*

*megyek a kékség lábainál, a víz zörgeti a kavicsokat,
ritmikusan, újból és újból, valami ismeretlen szabály,
talán valami ismeretlen parancs szerint minden mozog,
minden mozdul, újból és újból körülöttünk
nézem a hullámokat, ahogy emelkednek, és elbuknak,
és megint, fel, felfelé törnek a magasba, aztán alázuhannak,
le, le a mélybe, erő és szomorúság mindebben, mennyi
erő és szomorúság lapul meg a pillanat életű hullámokban*

*idő nincs, csak élet van, mondaná erre az a valaki, akit
nem ismerek meg soha, és aki ott van mindenek mögött,
benne van a hullámokban is, meg a kékségben is, mindenféle
színben ott van, és összefogja maga körül a mindenséget*

*a tengert nem lehet kimondani, nincsen rá szavunk,
ismerjük a só ízét, és ismerjük a vizet, tudjuk, milyen,
naponta sok-sok H₂O-molekula borítja bőrünk,
de a tengert elmesélni, lehetetlen.*

Pethő Lorand

(hullám)

*ültünk a parton
hullám és szellő
kezedben kagyló
testemben rákok
mosták a partot
a hullám-csápok
s ahogy ültünk
nem vettük észre
a hullám-csápjá*

Tamás Dorka

Dél-Anglia, 30 °C

*tenger vagyok, akiben megfürdesz
néha sós, néha halakkal teli
szappanos víz érint
majd izzadság csöpög rólad
ventilátor keveri a hullámokat*

*tenger vagyok, mert nő vagyok
te, a meleg fény
veled gyémántként ragyog a testem
érintésed, a lágy csiklandozás*

*tenger vagyok tengervárosban
az angol utcák örömét, bánatát elnémítom
csak engem hallasz
kagylót találsz, amikor levetkőztetsz*

*tenger vagyok, mindent adó szeretet
apad, s dagad
sírok és síkítok
a szobámban üliünk némán ketten*

*tenger vagyok, engem egy férfi sem választ szét
vagy rám nem lép
egy anyagból vagyok, átváltoztathatatlan
csavarog a hajam, fogod a hullámaimat*

*tenger vagyok, a szerelmed
idén nyáron a legmelegebb ölelés
forró testem kéri
gyere, fürödj bennem minden nap*

Lakinger Tibor

Az éjszakai eső után

*Játszik a kerti levegő
velem.
A párapárnán
napfényfüggő,
vidám gondolat
szalad.
Elbotlik
egy cseppben.
Úszik a csönddel
a nyári vihar után.*

Zimonyi Zita regényrészlete

dezsider

Dezsider kettős személyiség, a normális mögött bujkál az abnormalis. Hol az egyik, hol a másik dugja ki fejét rejtekéből. Ember legyen a talpán, aki átlát figuráján!

Dezsider forгат: köpönyeget, fegyvert, szemet, tollat. Egyiket se bírja, alul a plafonja! Mindenkit átvág. Így hadovál:

A Beloianiszról ünnepélyes keretek között Bemre keresztelt utca közepén álló galád kereskedő boltja előtti salakban szét-szórt veszélyes hulladéknak számító üvegszilánkokat üstöllést oda kell dobni a szatócs garázsfelhajtójára, arcul csapásának és megleckéztetésének érdekében.

Hű, ez a Dezsider nagy koponya, vág az agya, mint a beretva! Éljenzik, dicsőítik, tiszteltetik a tudatlanok és a kiskirályok.

Egy orvos ismerősöm mutatja be nekem. Azt mondja, jót tene Dezsidernek, ha portrét festenek róla: átláthatna önmagán, csodálkozhatna fizimiskáján.

Rajta hát: elő farostlemez, festék, ecset, jöhet mázra máz!

Az ábrázolással sokat bibelődöm. Speciális technikával áttet-szövé teszem arcait, bemutatom kígyófészek-koponyájában dülő harcait.

Miközben pingálok, Dezsidernek be nem áll a szája, mutogatja a férget, mi a lelkét rágja: dicséri felmenőit, lemenőit, akik még nincsenek, meg közteseit, köztük is saját képességeit, kimagasló tudását, tízdioptriás éleslátását. Végül belekezd, hogy kikezdjen velem:

*Tudod, Szidónia, Ajakra jártam udvarolni, meg öt egyetemre egyszerre. Ajakra ritkán mentem. Ha mentem, ajakamat a barát-nóm, Szidónia ajakára tettem. Ki ne tenné, ha el nem venné?

* Őt is Szidóniának hívták, mint engem?

* Igen. Vannak Szidóniák, meg rajtuk kívül bestiák, cédák, szajhák, kofák, akik magukat álneveken ajánlgatják.

* Talán Szidónia nem ajánlgatta magát neked, ezért kellett orvoshoz menned?

* Dehogy! Megbeszéltük, hogy ha csokorba kötöm az öt diplomatát, akkor a pap is rákötheti kezünkre a stólát. Három hét múlva azt írja Szidónia:

* Állapotos vagyok. Mi legyen?

Rögvest válaszoltam:

* Ha egy gyerek idő előtt csinál egy gyerekből szülőt, felcserélődnek a szerepek: a gyerek csinál magából felnőttet, a szülő csinál magából gyereket. Ami korai, mindig lutri!

* Dezsider, nélküled összeomlana a pszichológiai rendszer!

* Tudom, tudom, tudom jól, Szidónia! Te festőművész vagy, megértesz! Ecseteddel a dolgok mögé kotorsz, mindent leporolsz.

* Hát ez az, Dezsider, neked is elkelne egy tisztasági menezser!

* Megírtam Szidóniának: amíg egyetemekre járok, Ajakra én járok, utána előlépek veled, te is előbbre léphetsz velem. Három hét múlva levelet kapok Ajakról Szidóniától: probléma elhárítva, gyerek kiiktatva, kapcsolat megszakítva! Ó, ez a Szidónia bestia! Azóta hiába bizonygatom, mutogatom, állítgatom, hogy férfi vagyok, nem hiszi egy cafka se, egy kofa se, ezért mentem a rendelőbe.

* Ne búsulj, Dezsider, mázra máz, kész a portréd. Látod? Férfi vagy, nem vitás.

Dezsider beállítja, kiállítja, felállítja portréját, hátha úgy marad.

* Ó, ez épp olyan, mintha én festettem volna speciális technikával. Minket Isten is egymásnak teremtett. Megláttad, Szidónia, amit én hiába kerestem nagyítóval.

* Dezsider, te is elvégezted talán a képzőművészeti főiskolán a lelki sajátosságokon alapuló ábrázolás speciális kurzusát?

* Persze, persze, hát persze, mielőtt még beiratkoztam az öt egyetemre.

Jó lesz összeszedni magam! Dezsider még lepipál, kiválóan hadovál.

Három nap múlva Dezsider csenget kapumon. Úgy elidőzne ajakomon!

* Dezsider, férjnél vagyok. Azért nem találkoztál Anzelmmel, mert sorkatona! Hogy jutott eszedbe, hogy ide gyere?!

Dezsider szeme villámokat vet, aztán felnevet, és elmegy.

Három nap múlva Dezsider megállít utamon, azt mondja:

* Semmi az, hogy férjnél vagy, az is semmi lenne, ha három zabigyereked lenne!

* Három ugyan nincs, de egy éppen a szívem alatt szendereg. Dezsider előbb hátrál, utóbb meghív vacsorára, gratulál.

Miért ne? Mindenkit megillet a szabad táplálkozás joga.

Nehezen szemezgetek, hányinger kerülget.

* Egyél, Szidónia, kell a pocaklakónak. Ha gondolod, elfogadom sajátomnak.

Megérinti hasamat, várja válaszomat.

Felfordul a gyomrom, kérem a számlát, hazafelé veszem az irányt.

Dezsider buldog: követ, kerget, mintát vesz, nem lehet lekoptatni, próbálja ajkát ajakomra nyomni.

* Hagyj békén, menj Ajakra, ott van Szidónia!

Dezsider rejtekéből elődugja másik fejét. Megszorít. Rátapad nyakamra, pióca. Hörpöli véretem, kiszívja erőmet. Szabadulni akarok, nem tudok. Fuldokolok, leguggolok, hátha megszabadulok.

Guggol ő is, a földre nyom. Alakot vált, orrszarvú lesz piócából, agyar lesz a fogából.

Nyakamba harap, kap, fúr, szúr, ezen a földön ő az úr.

Vörös szökőkút alatt éjszakai fürdő. Földön fürödni nem illendő!

Kiszabadulok, elszaladok.

Dezsidernek sikerült vörösre festenie sárga ruhámat.

Nyaki verőerem kékesfehér fénnel tárulkozik fel. Sértetlen maradt, Dezsider agyara mellé csúszott egy hajszal miatt. Pro-tézisagyar.

No, csak meg kellene osztani ezt a látványt egy szakemberrel. Ne mondja már senki, hogy fukarkodom a szemléltetéssel!

Nézi, nézi, nézi a sebész. Malomkerék a szeme, varrógép a keze.

* Megáll az ész! Mi történt, Szidónia, ki tette ezt? Miféle bandita, haramia, sátán fia?

Hallgatok, megkukulok.

* Szidónia, nekem ezt jelentenem kell! Halljam, ki követte a gaztettet el?

Nem is hiányzik nekem más egyéb, mint egy jelentés!

* Egy kutya, nincs gazdája.

* Szidónia, ne mondjad! Kóbor kutyák a forgalmas utcán kismamákat harapdálnak, ráadásul a nyakukig ugrálnak?!

* Nem! Lehajoltam, etetni akartam.

* Aha! Kóbor kutyák járókelőket esznek, akik eléjük ételt tesznek?!

* Igen, egy buldog, aki követ, kerget, szaglász, kaparász.

Az orvos szeme malomkerék, ujsa fenyegetés.

Hazasietek, rettegek.

Jön Anzelm apja. Fürkészi, fürkészi, fürkészi bebugyolált nyakamat, hasamat.

* Kié ez a gyerek?

* Kié lenne másé, mint Anzelmé!?

* Anzelm katona, Szidónia! Nem gondolod, hogy ez fölöttébb furcsa?!

* Anzelm négy hete katona, én meg terhes vagyok már vagy három hónapja.

* Ha szabad kérdeznem, ki az a fiatalember, akivel láttak az étteremben?

* Dezsider. Lefestettem. Vele vacsoráztam, diskuráltam.

* Nem lehet, hogy ő az apa?

* Ha Dezsider lenne, már rég elmondom, szándékomat nem takargatom!

* Ó, nem elég egyenesnek lenni, annak is kell látszani! *, bölcselkedik Anzelm apja.

* Én meg azt mondom: nem elég egyenesnek látszani, annak is kell lenni! Fütyülök a pletykákra, engem senki nem állít sorba! Higgyenek tízszer rosszabbnak, mint egy fokkal jobbnak! A cé-dák álarcát viselem, erkölcsösségem miatt nem szégyenkezem!

* Sajátos világnézet, hadd ne minősítsem! De ezt a gyereket el kellene vetetni, kilátszik minden bordád, ha így megy, mehetünk temetni.

* Ha elvetetem, nem hozok másikat világra, nem leszek senki szolgálója, festményeimnek se vagyok jó gazdája.

Tíz év múlva kopogtatnak műtermemen.

Dezsider áll az ajtóban. Szeme villámokat vet, nem szól semmit, felnevet. A fotelbe dobja pisztolyát, rá a zubbonyát. Megszorít. Szabadulni akarok, nem tudok. Fuldoklok, leguggolok, hátha megszabadulok.

A kanapéra nyom. Abnormális énje hosszú nyelvet növeszt, nyalogatni kezd, ajakaimról ízmintát vesz. Félek, megesz, hidegre tesz. Nem ellenkezem, spórolok a vízzel, még nem fürödtem.

Dezsider felugrik, felcsatolja pisztolyát, bevágja műtermem ajtaját.

Tíz év múlva megyek az Elveszett Vizek Minisztériumának folyosóján. Jön velem szemben Dezsider. Nem tudom, mit csinál ott. Fullajtár, államtitkár? Nekem egyre megy. Megáll, rám mered.

Abnormális énje kidugja fejét rejtekéből. Fintorog, krárog, vicsorog. Folyik az izzadsága, fröcsköl a nyála. Szeme villámokat vet, agyát ellepi az őrület.

* Tönkretetted az életemet, Szidónia!

Hátat fordít, sziszeg és elmegy.

Én is. Az utcasarkon az orrom alá nyomnak egy aláírásokkal teli listát, hogy kézjeggyemmel én is adjak a nemes ügghöz támogatást.

* Milyen nemes ügghöz adjak támogatást?!

* Hogy az elveszett vizeket meg kell keresni.

* Hol az első oldal? Így akár ahhoz is adhatom nevem, hogy az elveszett vizek minisztériumának főbiztosát hajítsák a föld alatt bujkáló vizekbe.

* Ugyan, orvosok, jogászok, tanárok, közgazdászok is aláírták! Gyanúsna a listát a legkevésbé sem találták!

* Kérem az első oldalt, a többihez is az azonosítást!

Nem adják, az informálást megtagadják.

Hívom telefonon az orvost, a jogászt, a tanárt, a közgazdászt.

* Tudjátok, mihez adtátok aláírásotokat? A dolgokban biztosak vagytok?

* Hát persze, az elveszett vizeket meg kell keresni, rejtkehelyüket fel kell deríteni.

Nyomozni kényszerülök, megyek fűhöz-fához, könyörgök, kígyót-békát köpködök, fenyegetőzök. Megszerzem az első oldalt:

A Vásárhelyi Pálról ünnepélyes keretek között Vedres Istvánra keresztelt utca közepén álló Elveszett Vizek Minisztériumát vezető gazember honatya hivatala előtti díszburkolaton szétosztott száraz hínárok kötegeit oda kell dobni a vízfejű kormányos íróasztalára, majd az ámulattól elgyengült pipogyát üstöllést a föld alatt bujkáló vizekbe kell hajítani.

Szembe megyek Dezsiderrel. Az utcasarkon találkozunk:

* Micsoda faramuci, alamuszi, bestia vipera vagy te, Dezsider! Hátulról nekímész a munkaadódnak, és felhasználsz kétszáz ezer gyanútlan embert az ármánykodásodhoz!

* Ha hülyék, miért ne használnám őket a magam hasznára, utódaim javára?!

Senki nem tudja: ki, miért, ha kimért!

* Sumák orrszarvú, kicsúszik a talaj a lábad alól! Ha én kiderítettem, mások is megteszik!

* Hahaha, Szidónia, nem fog kiderülni, a kétszáz ezer kénytelen lesz mellém állni! Hogy hülye, egy se meri vállalni. Nem mindenki Mata Hari, drága Szidi!

* Dezsider, vésd az eszedbe, mindkét fejedbe: bármennyire is szeretnéd, szeretnél, én nem az a Szidónia vagyok, akit Ajakon faképnél hagytál, becsaptál! Engem nem tudsz átvágni, lefestetelek, megneveztelek!

Dezsider barátságot köt régi ismerősömmel, egy rajztanárnővel. Neki mutogatja hazug bánatálarcát, alatta tartja igaz hazugságarcát.

* Szidónia tönkretette az életemet, összetörte a szívemet.

A grafikusnő forgatja szemét, ha rám néz. Nem kell szólnia se, visszhangzik szavak nélkül is vádbeszéde.

* Menjetek a dolgokra, engem senki nem állít sorba!

Kár bármit bizonygatni, az embereket az igazság nem érdekli, képzelgéseiteket a bizonyosságnál mindegyik többre becsüli.

Dezsider belegebed, hogy ne legyen felesleges.

Mindenhol azt lesi, kit lehetne hírbe hozni, feljelenteni. Mindenkit zrikál, frocliz, cikiz, fricskáz. Lefotózza a szökőkútba szökő diákokat, a tilosban parkoló autókat, az utakra piszkító kutyákat.

Otthon bekapcsolom a tévét, Dezsider beszél:

A Vásárhelyiről ünnepélyes keretek között Vedresre keresztelt utca közepén álló Elveszett Vizek Minisztériumát vezető kiemelkedő, élenjáró, ismert és elismert honatya hivatala előtti díszburkolaton a Teremtő jóvoltából odakerült folyami kagylókat a kormányos által alapított vízügyi múzeum vitrinjébe kell helyezni, majd üstöllést el kell nevezni jelentős személyiségéről a világszenzációnak számító felfedezés eredményeképp megtalált bujkáló vizet.

Dezsider habzó szájjal hadovál, a résztvevő süketek és némák tapsolnak, nemzeti táncot járnak. Dezsidert hátba veregetik, megveszik, kitüntetésre előterjesztik. A népszavazási aláírásgyűjteményt az iratmegsemmisítőbe teszik.

Pufajkában, tányérsapkában megy karácsonykor Dezsider a bazilikába éjféli misére. Az átszellemült hívek áldozáshoz készülnek. Dezsider végigvonul a piros szőnyegen, peckesen csapkodja múlt századból itt maradt, kemény talpú, barna bőr félcipőit.

Nincs senkinél pisztoly.

Az oltár elé ér. Odaköszön nekem. Elfordítom fejem.

* Nem hallod, köszöntem?! * kiált, magából kikelve, vérig sértődve.

Szememet a mennyezeti freskóra emelem, Dezsidert a kriptába képzelem.

A püspök felmutatja a szentelt ostyát, Dezsider pajtás előkapja Pajtás fotómasináját. Csattogtatva lekattintja a zsoltárok listáját.

* Minek? Vajon minek? Nemcsak a szószékre függesztették, a padokban is elhelyezték! Akkor minek? Miért nem vesz kézbe egyet?

A hívek lehajtott fejjel térdepelnek, Dezsider lábai előtt hevernek.

Dezsidernek mindkét feje előbújik rejtekéből, felvidul teljes szívéből:

* Úgy kell nektek, szerencsétlen eltévelyedettek, én vagyok a ti istenetek!

Telman Attila írásai

Tan Hao elvtárs

Kezemben egy bottal a Tiancsi partján üldögéltem, és feszülten figyeltem a vizet. Kilenc hónapnyi munka után már három szabadnap is járt volna – három szabad vasárnap –, de az első két alkalommal ezeket önkéntes közmunkára fordítottam. Még évtizedekkel ezelőtt szinte egyöntetűen megszavaztuk a hétnapos munkahetet, de Tan Hao elvtárs kívánságának teszünk eleget azal, hogy időnként vasárnap nem dolgozunk. A három szabad vasárnapi lehetőségem közül ez az első, amit valóban kivettem szabadnapként, és úgy döntöttem, kijövök a tóhoz. Reggel óta tizennégy halat fogtam, de még nem akartam visszatérni a barakkba; a pártot nem sérthettem meg ekkorácska mennyiséggel.

A hátam mögött egyenruhás partőr haladt el, és harsányan üdözölt:

– Éljen Tan Hao elvtárs!

Megfordultam, és ugyanezzel a köszönéssel válaszoltam neki. Jó érzés, hogy mindenki szereti Tan Hao elvtársat, legyen az mozdonyvezető vagy menedzser, kormányhivatalnok vagy pék, vincellér vagy esperes. Az ő személye és eszméi tartanak össze bennünket, általa vagyunk egy jól működő közösség, és ő ad értelmet a magánéletünknek is.

Szeretett vezetőnk, Tan Hao elvtárs már több mint negyven éve vezeti az országot. Igaz, talán öt éve nem tette látogatását egyetlen városban sem, és ez idő óta a televízióban is csak a régi beszédeit hallgathatjuk. Lehetséges, hogy beteg, hogy gyengélkedik – azonban rá jellemző módon saját nehézségeivel bennünket semmiképp nem terhel. Egy röpke pillanatig átsuhant az agyamon annak lehetősége, hogy esetleg már nem él, de azonnal el is resteltem magam érte. Nem! Tan Hao elvtárs egyszerűen nem halhat meg.

Estefelé tértem vissza a barakkba negyven hallal, és leadtam csoportfelelősünknek, Nyi elvtársnak, aki meleg szavakkal mél-

tatta a párt iránti elkötelezettségemet. Hamarosan úgy éreztem, nagyon gyenge és fáradt vagyok, ezért a szokásos idő előtt lefeküdtem. Éjjel magas láz ébresztett – a hosszas parton üldögélés miatt alaposan átfázhattam.

Csak egy hét múlva gyógyultam meg, és ez idő alatt végig hiányoztam a munkából. Betegszabadság idején hetvenöt százalékos fizetést kapunk, de Nyi elvtárs ragaszkodott ahhoz, hogy a teljes fizetésemet megkapjam, mivel a pártért végzett munkám idején betegedtem meg. Látva, hogy értelmetlen az ellenkezés, átvettem a teljes fizetést, majd hazaérve a többlet huszonöt százalékot félretettem, hogy a későbbiekben felhasználhassam Tan Hao elvtárs népszerűsítésére.

A barakk, amiben háromszázhuszonegyed-magammal lakom, egészen közel esik a munkahelyemhez, így abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy, ellentétben megannyi honfitársammal, reggelente nem kell munkába utaznom – lakóhelyünk ugyanis a gyártól alig tizenöt méternyire, egész pontosan annak udvarán helyezkedik el. Ablakaink a barakk ezen oldalán szembenéznek a vállalat épületével; kitekintve gyakorlatilag csak az üzem falát látjuk.

Az állami vállalat, amiben szerencsém van dolgozni, Tan Hao elvtársról készít képeket, mindenféle méretben. Vannak közöttük kisebb képek, olyan három méter magasak, vannak közepesek, mintegy tíz-tizenöt méteresek, és vannak egészen nagyok is, melyekkel le lehet fedni egy tizenöt vagy húszemeletes épület teljes oldalát.

A vállalatban Nyi elvtárral faliújságot is szerkesztünk, melyre minden héten újabb idézeteket ragasztunk ki Tan Hao elvtárs pártkongresszusi beszédeiből. Az idézetekben rejlő gondolatok a hét folyamán a csoport jeligéivé válnak: munkahelyi feladatainkhoz, de még mindennapi gondjainkhoz is ezekből merítünk erőt, bölcsességet, inspirációt, lelkesedést.

*

Vállalatunk homlokzatával szemben, az út túloldalán az egykori operaház áll. Néhány hete ismét élet költözött az öreg épületbe, újabban ugyanis itt gyakorolnak a női kórusok, akik Tan

Hao elvtársról énekelnek, és a televízióban is heti rendszerességgel szerepelnek. Mivel az operaháznak nincs saját kantinja, a kórusokban éneklő nők a vállalatunknál étkeznek. Legtöbbjüket látásból már kezdem ismerni.

Csincsi elvtársnőre a vállalat étkezdéjében figyeltem fel egyik munkaszünetben, amint asztalánál egy könyvet forgatott. A könyv Tan Hao elvtárs fiatalkoráról szólt, amikor megismerkedett a forradalmi eszmékkal, beállt a munkásmozgalomba, és annak élharcosa lett. Ezt a ritka életmű-kiadást már régóta kerestem, ezért a nővel szembeni bátortalanságom ellenére megkönyörkeztem az igen bájos Csincsi elvtársnőt, és Tan Hao elvtárs iránti csodálatomról beszéltem neki. Elhivatottságomnak meg is lett a jutalma, ugyanis az elvtársnő megígérte, hogy amint elolvasta a könyvet, néhány napra kölcsönadja.

A könyvet körülbelül egy hét múlva kaptam kézhez: az elvtársnő, miután végzett vele, ismét magával hozta az étkezdébe. Mi aznap korábban ebédeltünk, s mivel nem talált a kantinterebben, megkeresett a munkahelyemen, az emeleten. Főnököm, Nyi elvtárs előzékenyen felajánlotta, hogy vegyek ki tizenöt perc szünetet, vezessem körbe az elvtársnőt az épületben, és mutassam meg neki, milyen munkát végzünk.

Csincsi elvtársnő le volt nyűgözve a látottaktól, s miután letelt a nézelődésre fordítható negyedóra, úgy tűnt, hogy a búcsúzásnál nem siet, mintha valamin gondolkozna. Ekkor hirtelen magamat is megleptem vakmerőséggel, ugyanis kiböktem, hogy másnap a moziban egy fiatal, díjnyertes rendező filmjének premierjét fogják vetíteni, és megkérdeztem, lenne-e kedve hozzám csatlakozni. Az elvtársnő örömmel beleegyezett, majd szemérmesen bevallotta, hogy ő is épp ezt szeretne volna megkérdezni tőlem.

Másnap munkaidő után magamra öltöttem a legszebb ünnepi egyenruhám, megkerestem szállásán az elvtársnőt, és egy kolléganőjével hármásban elmentünk a moziba. Kiváló filmet tekinthettünk meg, mely azokat az éveket mutatta be Tan Hao elvtárs életéből, amikor lefektette államunk ideológiájának alapjait. Tan Hao elvtárs a tandzsi eszme megalkotója, és ez az eszme az

egyeniség függetlenségének és önállóságának kibontakoztatásáról szól.

Az országban a Tan Hao elvtárs iránt érzett tiszteletből senki nem viseli a Tan családnevet, sem a Hao keresztnévet – az elmúlt évtizedekben mintegy negyvenezer állampolgár változtatott nevet, hogy ez a név egyetlen emberrel, a vezetőnkkel válhasson egyé.

A film után az elvtársnőket visszakísértem szállásukra. Útközben megbeszéltük a filmben látottakat. A kissé csúszós útra való tekintettel Csincsi elvtársnő belém karolt, és így tettük meg a teljes visszautat, karon fogva, mint egy pár.

A következő két napot a városon kívül töltöttem: egy nagy rakomány képet szállítottunk néhány helységbe, melyeket helyben fel is szereltünk. A harmadik nap reggelén tértünk vissza, és kora délután, amikor a vállalat épülete előtt az étkezde bejárata felé tartottam, egyszer csak hallottam, hogy egy kedves, örömteli női hang üdvözlő:

– Éljen Tan Hao elvtárs!

Megfordultam, és láttam, hogy Csincsi elvtársnő tart felém mosolyogva. Az erős napsütés miatt az egyenruhájához tartozó sapkát is levette. Első alkalommal láttam így, kibontott, hosszú hajjal. Annyira gyönyörű látvány volt, hogy a szívem nagyot dobant, miközben nagy nehezen én is kipréseltem a számon:

– Éljen Tan Hao elvtárs!

Csak kétpercnyi időnk volt beszélgetni, mialatt gyorsan elmondta, hogy aznap a kórussal késő estig benn kell maradniuk, mert a másnapi nagy előadásra és televíziós felvételre készülnek. Megegyeztünk, hogy az előadás után találkozni fogunk.

Másnap este Csincsi elvtársnő a vállalathoz jött. Kulcsom van a barakk orvosi rendelőjéhez, ebbe a kis helyiségbe mentünk be. A padlóra teríttem egy dupla pokrócot, és ezen – az egyenruhánkra ügyelve – óvatosan végigfeküdtünk. Egy kazettáról Tan Hao elvtárs egyik régi konferencián elmondott beszédét hallgattuk meg, egy igen ritka szöveget, melyről állítólag nem is készült televíziós felvétel.

A konferenciabeszéd sok gondolatot elindított bennünk, és a kazetta lejárta után hosszasan megtárgyaltuk az elhangzottakat. Csak háromnegyed óra múlva hallgattunk el, de jóleső csendbe

merülve tovább feküdtünk. Csincsi elvtársnő kölnijének illata finom volt, a közelsége pedig mámorító. Egyszer csak önkéntelenül a könyökömre támaszkodtam, odahajoltam az elvtársnő fölé, és elővigyázattal, nehogy összegyűrjem az egyenruháját, kétszer lassan megcsókoltam. Az első csóknál részéről még jóformán semmi reakciót nem éreztem, a másodiknál azonban boldogan állapítottam meg, hogy visszacsókolt.

Innentől kezdve, amennyire a munkaprogramunk engedte, Csincsi elvtársnővel rendszeresen találkoztunk – mondhatnám úgy is, hogy együtt jártunk. Néhány hónap után közös jövőt kezdtünk tervezni, és egyre többet álmodoztunk azon is, mi mindent tehetnénk közösen Tan Hao elvtárs és a tandzsi eszme további népszerűsítéséért.

*

Egy napon Csincsi elvtársnő szomorúan fogadott. Kiderült, hogy a párt áthelyezi munkatársai egy csoportjával együtt az ország másik végébe. A napi munkarendünk mellett ez azt jelentette, hogy többé nem találkozhatunk.

A búcsúnk estéje igen szomorú volt. Csincsi elvtársnő azzal vigasztalt, hogy biztosan találok valakit, akiben ugyanekkora lesz az elhivatottság Tan Hao elvtárs iránt. Igaza lett: másnap délben a munkahelyi étkezdében megláttam egy csinos, fekete hajú fiatal hölgyet, aki az asztalánál Tan Hao elvtársat ábrázoló képeslapokat nézegetett. Egy távoli családtagnak szeretett volna üdvözlést küldeni, és nem tudott választani a lapok közül. Segítettem neki meghozni a döntést.

Másnap is találkoztunk, és este elmentünk egy népművészeti előadásra, melyen Tan Hao elvtárs kedvenc népi táncait tekinthettük meg. A következő időkben szinte mindennap találkoztunk, és közös programokat szerveztünk. A dolgok elég gyorsan haladtak közöttünk, és nemsokára családalapítást terveztünk.

Terveinket keresztülhúzta, hogy a párt néhány hónap múlva ezt a hölgyet is váratlanul áthelyezte egy másik zónába. Az elszakadásunk megviselt, egy ideig nagyon hiányoltam őt.

*

Jelenleg elmondhatom, hogy szerencsére minden rendben van. Újdonság, hogy Nyi elvtárssal közösen egy eléggé tágas, több mint tíz négyzetméteres lakrészt kaptam, melyben az emeletes ágyon kívül egy közös szekrényke, egy kis asztal és két szék is elfér. A fürdő és a vécé a folyosón van, nagyon közel a szobánkhoz, és az emeletünkön lakó többi elvtárssal közösen ragyogó tisztán tartjuk.

Nyi elvtárssal nagyon jól megvagyunk, együtt munkálkodunk a párt ügyén, esténként pedig jókat beszélgetünk, nagyokat filozofálunk a tandzsi eszméről. Nyi elvtárs a párt elhivatott tagja, a tandzsi eszme igazi filozófusa, aki Tan Hao elvtárs szellemének mélységeit fáradhatatlanul kutatja. Ami engem illet, szerencsésnek és kivételezettnek tartom magam, amiért a sors ebben a megtiszteltetésben részesített, hogy ilyen emberrel lakhatok.

Éljen Tan Hao elvtárs!

A hős

Egy borús októberi reggelen a kert végi, kiszáradt szilvafa tövében üldögtünk kettesben. Borzas holló szállt mellénk az egyik kopár ágra, és éktelen lármába kezdett. Szünni nem akaró méltatlankodását, az életből való kiábrándultságát hosszú perceken keresztül hallgattuk, míg végül belefáradt, és kis időre elcsendesedett.

– Talán mi voltunk az egyedüliek, akiknek kiönthette a lelkét – tűnődött el Bendegúz. Kicsit elgondolkodtam ezen, majd egyetlen bólintottam.

– Egy nemrég olvasott novella szereplője jut róla eszembe – folytatta. – A történet 2042-ben játszódik. Ottokár, egy átlagos állampolgár részt vesz a kötelező munkahelyi orvosi vizsgálaton, ahol vért és szövetmintát vesznek tőle és a többi alkalmazottól. Az eredmények egy hét múlva érkeznek meg. Ekkor Ottokárt fontoskodva magukhoz hívatják. Rögtön furcsának találja, hogy nemcsak az orvosok vannak jelen, hanem néhány öltönyös úri-

ember is, akik, mielőtt bármit is közölnének az állapotáról, előbb hellyel kínálják.

A holló néhányszor megcsattogtatta a szárnyait, felröppent, majd néhány kusza, rövid kör után visszaszállt ugyanarra az ágra.

– Talán rákot vagy egyéb súlyos betegséget diagnosztizáltak nála? – kérdeztem. Bendegúz lassan megrázta a fejét.

– Nem – válaszolta elgondolkozva. – Hanem azt állapították meg róla, hogy hős.

– Hogy hős?

– Ezt kezdetben ő is éppoly értetlenül fogadta. De megmagyarázták neki, hogy a vett vérminták mikroszkopikus részecskéinek tanulmányozásával és bizonyos genetikai elemzések révén az derült ki, hogy ő, mármint Ottokár: hős. A módszer teljesen tudományos és tévedhetetlen, és az eredmény minden kétséget kizáróan megbízható.

– Hm. Hogyan fogadta a hírt?

– Össze volt zavarodva, és szerette volna megérteni, hogy ez mit jelenthet. Elég gyorsan elbúcsúztak tőle, hát magára maradt a sok kérdéssel. Otthona csendjében hosszasan elgondolkozott önmagán és életén, és múltjában nem sok nyomát találta bátorságnak vagy önfeláldozásnak. Sokkal inkább úgy látta magát, mint a kényelmet és a mindennapi rutint szerető embert, aki a kihívásokat elkerüli, bizonyos helyzetekben talán még gyáva is, aki inkább eleve lemond bizonyos dolgokról, mintsem hogy megküzdjön értük. Több olyan helyzetre is visszaemlékezett, amikor megvédhette volna a gyengébbeket, de inkább a háttérben maradt, hogy elkerülje a konfliktust.

Másnap délelőtt értesítették, hogy munkaidő után meg kell jellennie egy nyilvános eseményen. Egy politikai-hazafias rendezvényről volt szó, amit türelmesen végigült, pontosabban végigunatkozott. A következő napokban elkezdték írni az életrajzát, és órákon keresztül a biográfusok kérdéseire kellett válaszolnia. Eközben az állami televízió élő műsoraiban is részt kellett vennie néhányszor, rendszeresen nyilatkozatokat kértek tőle, és minden nagyobb rendezvényen protokollszerűen meg kellett jellennie.

Igen rosszul viselte, hogy eddigi élete egyik napról a másikra teljesen felfordul. Egyszer a főorvosnak próbálta megmagyarázni, hogy az egész bizonyára egy nagy félreértés, ő magában a hősiességnek nyomát sem találja. Az orvos nem vette komolyan, és megismételte, hogy nyugodt lehet, mert a genetikai vizsgálat teljes bizonyossággal jelzi, hogy hős. Ottokár hivatalosabb személyeknél is megpróbálta tisztázni magát, de ott sem járt több sikerrel. Mindeközben a meghívások és a kötelező programok egyre csak szaporodtak, ő pedig egyre jobban vágyott arra, hogy végre békén hagyják.

Egy nap aztán egy másik furcsa dologról értesült: egy, az övéhez hasonló orvosi vizsgálatot követően a sógorát szentnek találták.

– Helytálló volt a diagnózis?

– Nos, Ottokár tapasztalata szerint a sógora kifejezetten kicsinyes, fukar, önző, hirtelen haragú, sőt bosszúálló ember volt. Miután tudományos módszerekkel megállapították róla, hogy szent, neki is mindenféle rendezvényen és találkozón részt kellett vennie, természetesen ezek az események többnyire vallásos jellegűek voltak.

Ottokár megpróbált kapcsolatba lépni sógorával, hogy személyesen beszélgesse vele a történekről, és megossza vele elképzelését, miszerint mindketten egy nagy tévedés áldozatai, de ekkoriban már mindkettejüknek annyi kötelezettsége volt, hogy nem tudtak alkalmat teremteni a találkozásra. Közben egy szobrászcsoport elkezdett dolgozni Ottokár életnagyságúnál ötször magasabb szobrán, a kényszerű modellkedéssel hetek teltek el.

Családtagjaitól, munkatársaitól, ismerőseitől egyre jobban elszakadt, mindössze egy barátja maradt, akivel őszintén elbeszélgethetett. Legalább mondanák meg, miféle hős vagyok, fakadt ki egyik utolsó találkozásuk alkalmával a barátinak. Politikai hős vagyok, nemzeti hős, vagy miféle téren lennék hős? És egyáltalán mi az a hőstetem, ami által hőssé lettem?

– Jogos kérdések. Mi történik aztán veled?

– A könyv szerint Ottokár egy rangos állami elmeegógyintézetben végzi. Kómában fekszik naphosszat némán és mozdulat-

lanul, mindenki számára megszólíthatatlanul és hozzáférhetetlenül.

– Legalább békén hagyják...

– Igen. A maga módján így vonul vissza.

– És mi történik a sógorral?

– Nos, őt más fából faragták, és családja is van, nem hátrálhat meg ilyen egyszerűen. Ő a végén pápa lesz a Vatikánban.

A holló hosszasan megcsattogtatta a szárnyait, majd elrepült a távoli domb irányába. Tekintetünk addig követte, amíg el nem tűnt a látóhatáron. Kisvártatva mi is szedelőzködtünk, és a dolgunkra mentünk.

Néhány hónappal később véletlenül rábukkantam a könyvre, melynek tartalmát Bendegúz elmesélte. Kiderült, hogy a történetnek nincs vége azzal, amit Bendegúz elmondott.

Hőszünetet ugyanis egy alkalommal, amikor kómaszerű állapotban fekszik a kórházi ágyon, meglátogatja néhány régi barát. Mivel Ottokárral senkinek sem sikerül kommunikálni, a barátok a betegágy mellett egymással elegyednek halk csevegésbe. Beszélgetés közben szóba kerülnek az aktuális politikai események is, és a mozdulatlanul fekvő, ám öntudatánál lévő Ottokár figyelmét felkelti az egyik beszédtema.

További csaknem három hónapot tölt látszólag teljes passzivitásban a kórházban, majd az állam nemzeti ünnepén, amikor a kórházi felügyelet a szokásosnál kevésbé éber, egyszer csak feltápaszkodik az ágyból, az ápolók szobájába surranva ruhát cserél, a kórházból megszökik, majd a város szélén felül egy autóbuszra, mellyel migránsokat toloncolnak vissza egy szomszéd országba.

Ottokár innen több országon keresztül a migráns útvonallal ellentétes irányba halad, és végül egy déli államban köt ki, ahol napfény, tenger és kókuszpálmák vannak, sok céltalan, de boldog emberrel. Itt állapodik meg, családot alapít, személyazonosságát titokban tartja, és csak karácsonykor küld egy-egy képeslapot otthoni hozzátartozóinak. A képeslapok első oldalán lévő fényképen mindig a tenger, a part és a pálmafák láthatók, a lap hátoldalára pedig szöveg helyett rendszerint néhány mosolygó napot rajzol.

A HÓNAP ALKOTÓJA

VÖRÖS ISTVÁN

Mulandóság

*A múlt sok rétege biztos nincsen meg,
bár képe más galaxisok felé repül.
Miféle következménye lehet mindennek?*

*Az emberek a mulandóságra tippelnek,
mint megbízhatóra a törvények közül.
A múlt sok rétege biztos nincsen meg,*

*és még az eljövendők se léteznek,
hogy megtörténnek-e, majd kiderül.
Miféle következménye lehet mindennek?*

*Ilyesmit csak azok kérdeznek,
kik kiléptek a rettegők közül.
A múlt sok rétege biztos nincsen meg,*

*nem levéltárosi a munkája Istennek,
bár ő minden égiratnak örül.
Miféle következménye lehet mindennek?*

*Nincs igazság, az emberek tévednek.
Semmit nem hagyunk a jövőre örökölni.
A múlt sok rétege biztos nincsen meg,
miféle következménye lehet mindennek?*

Holdfénysonáta

*Nem vagyok népszerű ember,
senki se bírja e stílust,
hold fele löttyen a tenger,*

*hogy oda juss, kicsi csend kell,
hogy oda éri, kicsi csend most.
Nem vagyok népszerű ember,*

*hódolat úgyse nekem kell,
gépem utálja a vírust,
hold fele löttyen a tenger,*

*fröccsen az égre a tág hely,
felkanyarítja a Nílust.
Nem vagyok népszerű ember,*

*nem szeret engem a seggfej,
azt hiszi, rossz szava jó most,
hold fele löttyen a tenger,*

*hold fele billen a tengely,
félelem árja, ha elmos,
nem vagyok népszerű ember,
hold fele löttyen a tenger.*

Áramlatok

*Ha nem bírod a butaságot,
mért lépsz fel a Facebookra?
Önmagadtól is ezt kívánod?
Vagy fölveszed csak, mint kabátot,*

*bár más már rég elhordta,
Ha nem bírod a butaságot,*

*felismered még, ha meglátod?
Csak mutogatsz másokra?
Önmagadtól is ezt kívánod,*

*a más fölötti okosságot,
nem számítasz más okra?
Ha nem bírod a butaságot,*

*mért figyeled a világot?
Kritikára rászokva
önmagadtól is ezt kívánod.*

*Mért zavarnak a hiányok,
a düh, mi ezt rád hozta?
Ha nem bírod a butaságot
önmagadtól is – ezt kívánod?*

Akad más vélemény

*Nem igaz, hogy minden csak egyféleképp,
egyetlen módon és csak egyszer
történik. Mert akad más vélemény.*

*Több tévedés közt azt is vélem én
(egyfele tart a belső zaj a csenddel):
Nem igaz, hogy minden csak egyféleképp*

*történt. A biztos tény is félrelép,
mint ösztönök miatt az ember.
Történik, mert akad más vélemény,
maga végez a saját végzetén*

*változtatást – lesütött szemmel.
Nem igaz, hogy minden csak egyféleképp*

*van. Nincsen az egyféleképp
se. Az árapályban a tenger
történik. Mert akad más vélemény,*

*a rémület a világ túlfelén
alszik, de mégis köztünk kel fel.
Nem igaz, hogy minden csak egyféleképp
történik. Mert akad más vélemény.*

A versírás tétje

*Verseket írni, az nem karrier,
nem érdekes a földi életút,
ha jár is érte, akkor sincs siker,*

*ha versenyeznél, persze nincs kivel,
mert mindegyiktek épp másfele fut.
Verseket írni, az nem karrier,*

*jut korona, de nincs alatta fej,
az arc üres, a lélek elbutult.
Ha jár is érte, akkor sincs siker,*

*mint annyi más, mi nincs, de lenni kell –
mint felforrt tej a lábasból kifut.
Verseket írni, az nem karrier,*

*nem is bukás, hát érd be ennyivel,
mert ez is több, mint bárkinek kijut.
Ha jár is érte, akkor sincs siker,
ha bárki vagy, a verejték kiver.*

*A polgároknak nincsen igazuk.
Verseket írni, az nem karrier?
Ha jár is érte, akkor sincs siker?*

Idegpályán

*A test miért olyan rideg
az öltözék alatt?
Miért rándul meg az ideg?*

*A titkot adni nincs kinek –
akiben megmarad.
A test miért olyan rideg,*

*hogy nem őriz csak egy szívet?
Néha kettészakad –
ezért rándul meg az ideg,*

*kételyért kétellyel fizet,
elég egy pillanat.
A test miért olyan rideg,*

*belakhatatlan épület?
Visszhangos néhanap.
Mitől rándul meg az ideg,*

*mitől fut el a rémület –
és itt mitől marad?
A test miért olyan rideg?
Miért rándul meg az ideg?*

Zöld kiáltvány

Egy Derrida-dal

*Nem a felvilágosodás
kell minenkünk, hanem
a teljes bemohosodás.*

*Ha zöld lep el mindent, csodás.
A természet a valódi igen –
nem: a felvilágosodás.*

*Az értelmén túl nincsen semmi más,
mi kicsit előre vigyen.
A teljes bemohosodás*

*az egyetlen előadás,
aminek minden képét elhiszem.
Nem a felvilágosodás*

*a rossz. Sokkal inkább tudás,
orvosi ujj a beteg Istenen.
A teljes bemohosodás*

*tán elérhetetlen ma már.
Sok rossz elfér egy kis helyen,
nem? A felvilágosodás
a teljes bemohosodás.*

A teremtésről

*Honnan is lett e rengeteg anyag?
A teremtés hogy működött?
Uram, te hordtad ide egymagad?*

*Egy pontból hányfelé szakadt?
Mért vonsz kérdéseink elé ködöt,
honnan is lett e rengeteg anyag?*

*Hogy volt elég egyetlen pillanat?
A nemlét betegséggel küszködött,
Uram? Te hordtad ide egymagad*

*titkos helyről e rengeteg világokat
sok bokros teendőd között?
Honnan is lett e rengeteg anyag,*

*s a lélek teremtése hol marad
az anyagé mögött?
Uram, te hordtad ide egymagad*

*az űrből a lélekfoszlányokat?
Az erőd néha felpörög?
Honnan is lett e rengeteg anyag?
Uram, te hordtad ide egymagad.*

Kövek

*Ha lenne örökkévalóság,
s mi részesei lennénk,
belőlünk élhetne a jóság.*

*Nem tudnánk kitudni a módját,
hogyan lehet jobb ennél,
ha lenne örökkévalóság,*

*nem járna óránkra adósság,
az időnk nem volna kisebbség,
belőlünk élhetne a jóság.*

*Évekig innánk csak egy kólát,
nem törne a nap ketté.
Ha lenne örökkévalóság,*

*nem lenne senki se kiszolgált,
nem hinné, hogy kitették.
Belőlünk élhetne a jóság,*

*belőlünk állna a komolyság,
így változnánk kövekké.
Ha lenne örökkévalóság,
belőlünk élhetne a jóság.*

Sorselkerülés

*A sorselkerülés
mozgatta tetteim,
és ez nem is kevés,
de nem volt legitim.*

*Nem érdekem az,
bár elértem hamar,
nem volt, ami nyomaszt,
nem volt, ami zavar.*

*A sorselkerülés
egy életprogram is.
Nem éles, mint a kés,
létnek mégis hamis.*

*Csak kitérni a rossz
csapásai elől,
még izgalomba hoz,
miközben meggyötör.*

*A sorselkerülés
nem gyávasági szám,
elszárad sok lidérc
a vékony ég falán,*

*hol már nem néz be Úr,
de úr se látható,
vad felhőként vonul,
majd megáll, mint a tó.*

*Nem rezdül semmi sem,
most ritmust vált a sors.
A nem mától igen.
Az igen haldokol.*

*Mozgatta tetteim
a sorselkerülés –
de nem volt legitim,
és ez nem is kevés.*

Öntisztelet

*Az engesztelhetetlen gyűlölet
támadhat annyi okból,
hogy létrehív az emberdarabokból
bármiféle szörnyet, s az örület*

*józan formát, polgári arcot ölt.
Hamis tudatból építi magát,
ez már évszázadokon át bevált,
így ármánykodhatott, és néha ölt,*

*de közben azt hitte, hogy ő a jó.
Hogy végül is ez így való,
talán igaza is volt.*

*Az öntisztelet furcsa gyávaság,
a nagyságnál nem adhatja alább.
Ám fel se ismeri a tébolyt.*

Volt pár eskünk

*Na, kisöreg,
ez a közeg
olyan, mintha
a becsület*

*csak egy lyukas
fazék volna,
amiben a
víz felforr, ha*

*a lyukat egy
kéz befogja.
De ki tudja,
de ki bírja?*

*Ez a közeg
olyan, mintha
nem Föld volna,
hanem hinta.*

*Ég ring erre,
Föld hull arra,
sose sejted,
hol az alja,*

*aminél már
nincsen lentebb,
beszakad az
ég, hideg lesz.*

*Na, kisöreg,
ne nézz ott ki,
nem fog vissza-
nézni senki,*

*nem fog vissza
a hagyomány,
jelentés a
szavak alján.*

*Jelentés? Egy
titkosügynök
mobiljáról
frissen küldött.*

*Arról szól, hogy
nincsen remény.
Elolvassák,
de túl kemény.*

*Visszahívják.
Kiröhögik.
Nem kell titkos
jel már nekik.*

*Szabadkőmű-
vesek voltunk,
volt egy falunk,
egy égboltunk,*

*amit magunk
fölé húztunk.
Nem nevetnek
most már rajtunk.*

*Volt pár eskünk,
összetettük.
Volt egy világ,
és pár tettünk.*

*Egyik elmúlt,
másik nincsen.
Hogy hol vannak?
Kiderítsem?*

*Felhő mögül
kisüt a Hold,
Kérdi: minden-
ki meglakolt?*

A történelem újraindítása

*Csak vár, ha vár. Bevár, kivár:
történelemre nincs szabály.*

*Az egyszerű, az egyszerű,
történik, ez törvényszerű.*

*A végzet vet véget neki,
talán nem ő rugdossa ki*

*a lejárt embereket innen?
Nyakkendőben, kihízott ingben.*

*Nem indul be, aztán repül –
a bűneinkkel egyedül*

*maradunk. Jobb, ha nincs
sok sötét folt, min széttekints,*

*mert rád telepszik bármelyik,
és múltad sötét árnyait,*

*úgy fölnagyítja, szinte sírsz.
Az arcodat az arcradír,*

*a sorsodat a dzsin, tonik
simán simára rendezik.*

*Hát készülődj, most indulás,
nem szól a jel, de így szokás,*

*ki túl sokáig volt szemét,
az eldobta a végzetét,*

*mi elrepült, de visszaszáll,
és váratlan összekuszál*

*minden biztosnak hitt napot.
A többit már tudod. Tudod.*

Jó változást kívánok!

*Ez a csoda,
s annyiban
meg is esik,
hogy kivan*

*tőle, aki
láthatja,
a döbbenet
áthatja.*

*Ez a közöny.
Úgy esett,
hogy megtörtént
az eset,*

*jött az idő,
és elmúlt,
kocsmában cuk-
rot árult.*

*Cukrászdában
sóágyat.
A valóság
hiány csak.*

*A bölcsesség
csak szakma,
ki van ott be-
avatva*

*az ész annyi
titkába?
Vagy csak szimplán
csinálja?*

*Ez a nagy baj.
Megesik,
a világból
kiesik*

*néha egy-két
másodperc,
amikor is
ráismersz*

*arra, ami
másképp volt.
A sors mást is
rágombolt,*

*mint egy hülye
kabátot.
Jó változást
kívánok!*

*Jó tüntetést
az ellen,
amit ránk pár
kis jellem*

*kicsinyített.
Bírátok?
Most szűnik meg
az átok,*

*lesz belőle
köszöntés,
frissen támadt
közöny, és*

*annyiféle
kérdőjel,
mi minden tan
mögé kell.*

*Lesz belőle
nemtudás.
Most már beszélsz,
nem dumálsz.*

HAMLET, SKANDINÁV KRIMI

Szereplők:

BJÖRN

INGMAR

KNUT

KÍSÉRTET

KIRÁLY

POLONIUS

HAMLET

LAERTES

KIRÁLYNÉ

OPHELIA

Játszódik egy színházban. De ott a koraközépkor látszatát akarják kelteni. Téli napokat Skandinávia egy rég elpusztult várában. Hogy a vacogást hihetővé tegyék, reggel óta nem fűtik a színházat.

ELSŐ FELVONÁS

1. szín

TÖKSÖTÉT, MINT EGY MEGÖLT KIRÁLY SZÍVÉBEN

A nézők még a ruhatárnál vannak, mikor a színházban teljes sötétség áll be. Áramszünet. Egy hang kiabál bele a sötétbe.

BJÖRN: Mindenki őrizze meg a nyugalmat!

INGMAR: Nem börtönőrök vagyunk.

BJÖRN: Biztos vagy ebben?

INGMAR: Úgy érted, hogy a saját nyugalمامat őrizzem meg? Vagy a tiédet?

BJÖRN: Mi ez a kurva sötét?

INGMAR: Áramszünet.

BJÖRN: Dániában vagyunk. A 9. században. Még nincs áram, te hülye.
 INGMAR: Akkor mért van ilyen sötét, ha ez nem áramszünet?

A fény visszajön. De nem látjuk a két alakot, akiket az előbb a sötét hallhatóvá tett. Pár perc eltelik nyugalomban, előadás előtti készülétekkel. Akkor megint sötét. A hangok most már mintha a színpadról hallatszanának.

BJÖRN: Ez nem áramszünet!

INGMAR: Tudom. Éjfél van. És mi kint őrködünk egy bástyán.

A fény megint visszajön. A jegyszedők siettelve terelik be a nézőket. Mindjárt itt vannak a kísértetek! – mondják. Mindenki leül. Sötét. És sötét a színpad is. Léptek.

BJÖRN: Állj, ki az?

INGMAR: Mit majrézol, nincs itt senki!

KNUT: Én vagyok az! Kit vártatok?

BJÖRN: Én, én, ezt bárki mondhatja!

INGMAR: Jelszó?

KNUT: Levágott lófej!

BJÖRN: Az nem a tegnapi?

KNUT: Csak szidlak, te ökör! Ha nem kell a váltás, tőlem akár maradhattok hajnalig.

BJÖRN: Te látsz valamit? Mert ha látnánk, nem kéne bohóckodni a jelszóval.

INGMAR: Töksötét van. Mint egy megölt király szívében.

KNUT: Lázítasz?

BJÖRN: Ki lázadna föl ebben a baromi sötétben?

INGMAR: Ki lázadna föl egy király miatt?

A kőfalra parányi fény vetül. De csak mintha valaki mobiltelefonnal világítana. Vagy mintha egy kard pengéjén csillanna meg a fény. Ötven körüli férfi képe dereng föl, aki rá két számmal nagyobb páncélt visel.

KÍSÉRTET *fenyegetően*: Mi van, bazmeg?

BJÖRN *még mindig a sötétből*: Ki volt ez?

INGMAR: Nem látod?

KNUT: Mit?

INGMAR: Nem látjátok? Nézzetek már oda!

KNUT: Hová?

BJÖRN: Merre forduljak?

INGMAR: Azt hiszem, háttal állsz neki!

KÍSÉRTET: Ti az udvarnál szolgáltok?

KNUT: Hol máshol?

KÍSÉRTET: De hogy lehettek ilyen bénák?

BJÖRN: Félünk, hogy eljönnek a kísértetek.

KÍSÉRTET: Már nem kell félnetek.

INGMAR: Már nem félünk. De még igen.

KÍSÉRTET: Hol van a fiam?

KNUT: Az attól függ, ki vagy. Ha az öreg Bergson, akkor itt, apu!

KÍSÉRTET: Nem ismertek meg?

BJÖRN: Kurva sötét van ám!

INGMAR: Azt akarod mondani, hogy kísértet vagy?

KÍSÉRTET: Csakhogy leesett.

KNUT: Semmi nem esett le. Nem hiszünk a kísértetekben. Ez már a 9. század.

KÍSÉRTET: Hamlet vagyok, a megölt király.

BJÖRN: Olyat nem ismerek. Volt egy Hamlet király, de őt nem ölték meg.

KÍSÉRTET: Ne nyissunk erről vitát. Hol a fiam?

INGMAR: Te nem vagy kísértet, bazmeg. Te valami ellenőr lehetsz.

KÍSÉRTET: Tegezni mered uralkodódat?

KNUT: Már bocs, de Claudius a király.

KÍSÉRTET: Öcsém, öcsém, átkozott öcsém!

BJÖRN: Ne szidd a királyt, mert kardélre hányunk!

KÍSÉRTET: Csak lassan. Nem fog menni. Kísértet vagyok.

Gyertek, érintsetek meg.

INGMAR *hangja, de őket továbbra se látjuk, a kezüket sem*:

Tényleg. Áthatol rajta a kéz. Hogyan beszélhetsz, ha levegő vagy?

KÍSÉRTET: Nem vagyok levegő, szellem vagyok. Holnapra hozzátok ide a fiamat, vagy egész életetekben kísérteni foglak.
 KNUT: Mért nem keresed meg te őt? Neked fal nem lehet akadály.
 KÍSÉRTET: Ne kérdezz annyit! Oltsd el azt a fáklját, zavar!
 INGMAR: Hiszen már rég kialudt!
 KÍSÉRTET: Akkor valamelyiktek félelme világít így a szembe. Szeretem a gyáva embereket.

Ebben a pillanatban megszólal a kakas, egy varázsütésre kigyullad a felkelő nap fénye. A színpad üres. Eltűntek az örök, és talán sose volt ott a kísértet.

2. szín

A TITKOS BESZÉD

A fény most már kitart. Bevonul a király, az özvegy királyné, udvartartás.

KIRÁLY: Azért hívtam össze az udvar előkelőit, hogy végre magyarázatot adjak ez elmúlt 2 hónap történéseire. Nem fogadtátok szívesen a gyászt, és most meghökkentek befejezésén is. Ezért beszélni kell az utóbbi 10 év, bátyám uralkodásának történetéről is.

POLONIUS: Nem tartozol nekünk elszámolással.

KIRÁLY: De, derék barátom. Lassan meg kell tanulnotok az uralkodót elszámolásra hívni.

POLONIUS: Ugyan már, ha valóban kérdést tennék fel, megharagudnál.

KIRÁLY: Előbb hagyj beszélni, és ha valami megválaszolatlan marad, akkor szólj csak.

HAMLET: Minek ez a komédia, felség? Te kormányozol a régi jog szerint, hogy a királyt a család legöregebb férfitagja kövesse. Én ezt elfogadom, nem emelek kifogást. Magamat a trónra még érettnek nem is érzem. Tanulnom kell, engedj az egyetemre visszamennem Wittenbergába.

KIRÁLY: Nem lehet, súlyos dolgok és szembenézések várnak ránk, Dánia rohad, az ország hanyatlik testvérbátyám zsarnoki uralma után, nehéz lesz helyrehozni a károkat, nagy szükség van a te segítségedre is.

POLONIUS: Dicséretes szavak, fogadd meg őket, Hamlet királyfi.

HAMLET: Máris a hízelgés levegőjét érzem körülöttünk lengeni. Ne haragudj, de apám szidalmazására még akkor se tudok jó szívvel bólogatni, ha hozzám is eljutottak Németföldre az elégedetlenség hangjai. Úgy hiszem, erőskezű úr vagy, király, példaképem, bevallhatom, boldogulsz nélkülem, csak egy-két évet adj, és visszatérek tanultan, a német közigazdaság legújabb vívmányainak ismeretében. Ott a parasztok, azt beszélik, nem afféle rabszolgák, hanem felszabadított jobbágyként jogok és kötelességek malmában őrlődnek, és nagy szorgalommal őrlik a világot, búzát, és az államnak sokkal nagyobb a bevétele. De szó van jogi előrelépésről, talán még a végrehajtás, bíraskodás és törvényhozás elválasztásáról is. Meg hogy az egyháznak ki kell vonulnia az államból, és fordítva.

KIRÁLY: Rémületes dolgokat beszélsz, fiam. Ezekre majd visszatérünk, hogy hogyan védhetjük ki a rettenetes kórt, ami ezek szerint az egyetemek felől támad, és persze a németektől jön, a görögök rabszolgáitól a demokráciában.

POLONIUS: Felsőgek, magasröptű társalgásokból egy szót se értünk, de félek, olyan udvari titkokra derül fény, ami még kamarás fülének se való. Kérlek, fékezzétek ragyogó eszetek kiadását, vagy bocsássatok el minket, hív szolgáitokat.

HAMLET: Mért alakoskodsz, Polonius? Te mindent értesz, tudom lányodtól, milyen okos vagy.

POLONIUS: Szóval családom titkát kémleled, herceg, pásztorórádon?

KIRÁLY: Kérj bocsánatot hívüinktől, Hamlet! Vagy nem is, majd megteszem én helyetted, bocsáss meg, főkamárás uram. Most pedig rendeletet adok ki, mely megtiltja az intrikálást, viszálykodást az udvarban.

LAERTES: Lehetetlent kérsz uram.

POLONIUS: Megtesszük, ha ez a parancs.

HAMLET: Bocsánatot kérek tőled, imádott kedvesem apja.

KIRÁLY: Ezennel megtiltom a királyi család legkisebb bírálatát is.

KIRÁLYNÉ: Vigyázz, felség, egész másféle beszédre készültél!

POLONIUS: Csak azt kaptuk, amit megérdemeltünk.

KIRÁLY: Nem, dehogya, mindig közbevágtok! Hadd folytassam, valóban. Az elmúlt 10 év bűneiről kell beszélnem.

POLONIUS: Felség, most tiltottad meg a királyi család bírálatát.

HAMLET: Mondtam én, hogy okos vagy. És még szemtelen is. Akarod, királyom, hogy kardélre hanyjam ezt az okvetetlenkedőt?

KIRÁLY: Árvává tennéd menyasszonyodat?

POLONIUS *letérdel*: Előbb hadd hallgassam meg királyunk beszédét, melyben a személyi kultuszt leplezi le Dániában, aztán, ha azt hallottam, mert már bízhatok a jövőben, szívesen fogadom a vasat!

HAMLET: Mondtam, hogy még nem vagyok alkalmas uralkodásra, megfontolatlan vagyok, és kapkodó. Mind a kettőtöktől bocsánatot kérek.

KIRÁLY: És mi kegyesen megbocsátunk.

POLONIUS: És a beszéd?

HAMLET: Melyben apám bűneit részletezné a mostani király? Hát az elmarad.

KIRÁLYNÉ: Talán bölcsebb volna csakugyan várni vele.

KIRÁLY *megfogja a királyné kezét*: De úgy, e szózat nélkül nem érthető elhatározásunk.

POLONIUS: Mi volna az?

HAMLET: Rosszat sejtek. Anyám, mért mosolyogsz olyan szokatlanul?

KIRÁLY: Az özvegy királyné és én, régi szokás szerint, összeházasodunk, hogy ezzel erősítsük a család egységét, a hatalom folytonosságát.

POLONIUS: És a beszéd, a beszéd akkor elmarad?

KIRÁLY: Igen, Polonius. De annyit azért röviden: Bátyánk sok igazságtalanságot követett el országa és népe ellen, és mi most, ó kárhozat, megpróbáljuk helyretolni azt.

HAMLET: Ami aztán mindig katasztrófához szokott vezetni.
A király és királyné kíséretével el.

2. b szín

SZAR A PALOTA FOLYOSÓJÁN

HAMLET: El, el, innen mielőbb,
amíg öngyilkosság vagy örület
föl nem emészti érzékeny agyvelőmet,
élni sóvár lelkemet. Otthagytam lány-
és fiúszereplők hadát a csodás német városban,
hogy visszatérjek ebbe a bűzhödt, homályos,
északi lyukba, hol a korlátoltság ül tanyát.
Itt az érdek és a haszonlesés köde
úgy önti el a tróntermet is,
mint a fekélyes szagok, betegségtől
terhelt lég a latrinák felől.
Itt néha a palota folyosóján is szarba lép az ember,
emberszar hever a lélekben is,
a mosdatlan emberek lehelete hagymától nehéz,
pálinkáznak és vodkáznak, nyers hússal tömik a gyomrukat,
de még az agyukban se jár egyéb, csak az,
pinát hogyan kaphatnak, és jólétüket nem mérik mással,
mint a medvebőrök közt izzadva telt bujálkodás óráival.
El, el innen mielőbb,
amíg lehet, mert kétely támad bennem apámmal
kapcsolatban, ki hogy jó király volt,
muszáj ahhoz ragaszkodnom, különben
hogy élhetnék magam a tőle nyert előjogok között.
Lopott vagyontól tanulhat-e jól
egy szabad ország egyetemén az ember,
ha más nyomora az ára az én eszemnek.
Legyek inkább buta, csak ne tudjam meg,
mit művelt nagyhangú, dáridózó apám,
aki gyerekként annyiszor tanított, miként kell
az igazságnak fölébre kerülni, és én se értettem azon
semmit mást, mint a mi családunk hasznát,
mert mi vagyunk a jók, akiknek az igazság is adót fizet.

És most nem elég, hogy régóta gyanú alatt áll apám,
 anyám is rábólint e friggyel sejtéseimre, és arcán látom
 az öröm pírját, hogy végre hozzá méltó
 erkölcsi lénnel egyesül. De nem addig van, anyám,
 ehhez nekem is lesz még pár szavam,
 apám emlékéhez hű kell maradj, még akkor is, ha csalt,
 még akkor is, ha zsarnok volt, még akkor is,
 ha mindenki gyűlölte. Csak te nem!
 Te nem utálhatod, te nem hagyhatsz magunkra
 minket, szegény hatalma fosztott Hamleteket,
 bár nem trónra termett apám se, én meg
 bizonytalan, okoskodó, félőrült költőféle,
 direkt futok az országos gondok elől.
 Gyorsan összekapom a holmimat, a családi kasszából jogos
 részem kimentem, és irány a kies, déli Németország,
 ahol szabad gondolkodni, és élni is szabad!
 Előre hát!

*Björn, Ingmar és Knut jönnek. Elállják az ajtóban a menekülni
 készülő Hamlet útját. Egymásba ütköznek.*

BJÖRN: Ki az?

INGMAR: Hová ilyen sietve, felséges úr?

KNUT: Hamlet királyfi?

HAMLET *igyekszik elkerülni őket*: Mi tetszik, barátaim?

BJÖRN *akadályozza*: Nekem minden tetszik, ha együtt
 vagyunk veled.

INGMAR: Komolyan gondoltad a barátság szavát?

HAMLET: Ki tudja, mi a vicc, és mi lehet komoly?

Nekem jobb lesz innen időben

más ország tájára futni, mielőtt

a sötét, barbár világ teljesen fölemészt.

BJÖRN *visszatartja*: Ne félj, jó hírt hozunk.

INGMAR *barátilag a szín közepe felé invitálja*: Beszédünk van
 veled.

KNUT: És rajtunk kívül valaki fontosabbnak.

HAMLET: Megrémítetek. Ellenség hírhozói lettetek, fejetek árulásra adva?

BJÖRN: Ne félj, jó hírt hozunk.

HAMLET: De kitől, kitől, ki küldött, kik vagytok ti egyáltalán?

INGMAR: Meg se ismeresz? Barát vagyok. Vagy már elfeledted Wittenbergát?

HAMLET: Horatio?

INGMAR: Nem úgy, felség, ottani nevem nem használhatom, eltiltott tőle az udvar, a fontoskodó kamarás, Polonius mondta, hogy olasz név itt Helsingörben tilos. Rontaná az erkölcsöket. A nevem Ingmar tehát.

HAMLET: Ingmar? Még a hideg is kilel tőle. Mint a jég még a szó is. És a nyelv! Hazugságnak nem mondanám, mert a hazugság forró, éget, a nyelvet csípi, a száj füstölög. Itt meg a hidegtől kihullik a fogam, és helyébe hófehér jégoszlop kerül. Tovább egy percig se maradhatok. *(Nem mozdul.)*

BJÖRN *idegesen*: Pedig ránk kéne szánjal még egynéhányat.

INGMAR: És fogva fog a szörnyű ország tartani, ha meghalod szavunk.

HAMLET: Akkor inkább kussoljatok!

BJÖRN: Nem lehet.

INGMAR: Szörnyű ígéret köt egy túlvilági lényhez.

KNUT: Észak fehér szelleme, fehér fény a vár fokán a legsűrűbb éjszakában.

HAMLET: Meséknek ültetek fel. Te is bedőlsz, világot látott Horatio?

INGMAR: Kértelek, ne használd ezt a megszólítást, mert szívem facsarodik belé, a rajnai szőlők ízét érzem ínyemen.

HAMLET: Onnan akkor meg olasz földre vágytunk.

BJÖRN: Ám ők nem vágnak sehová. Élnek a paradicsomban, meleg van télen is, alig kell enni, így dolgozni se, alusznak napközben, bort isznak este, és folyton énekelnek.

INGMAR: Te jártál ott?

BJÖRN: Dehogy. Ki sem mozdulok Dániából. Én veletek

ellentétben jól érzem magam itt. A hórá járni hányni ki, nehéz, zsíros ételek és jó sörök után, a jégbe vágott lékben merülni a vízbe le, miként a fóká, az az élvezet nekem, az a gyönyör, és kék ajkú nőket csókolok, kiknek a melle kemény a hidegtől, mint a csont.

HAMLET: Tulajdonképpen mit is akartok?

Engedjetelem utamra.

BJÖRN: Megtennénk, de elállja sarki fény, fehér lidérc.

INGMAR: Apád szellemét láttuk tegnap éjjel a várfokon.

KNUT: Olyan tisztán láttam, ahogy most téged.

HAMLET: Akkor írd le arcomat.

KNUT: Vastag toka, zsírpárnába süllyedt szem, alkoholtól sárga bőr, meglazult fogak, savószínű tekintet.

HAMLET: Tessék?

BJÖRN: Nem ismered. Csak viccel.

INGMAR: Ez azt jelenti, sötét van, nem láthat tisztán.

HAMLET: És a szellemet akkor hogyan láttátok?

BJÖRN: Világított, miként a lámpa.

INGMAR: És apád volt, nem tévedhet az ember ekkorát.

KNUT: Még én is megismertem, ki eddig sosem láttam őt.

HAMLET: Az nagy dolog. Ti ugrattok engem. És az persze öröm, olyan, mintha egyetemre járnék, nem szűk várfolyosók bélrendszerében kéne kerengenem. Még mindig eltévedek itt.

BJÖRN: Mi sem vagyunk biztosak benne, hogy ő volt.

INGMAR: De Hamletnek mondta önmagát, és fiát kereste, téged.

KNUT: Mondtam neki, keressen meg maga!

HAMLET: És?

BJÖRN: Erre nem volt hajlandó, és ránk osztotta fenyegetés terhe mellett, hogy téged neki fölhajtsunk, mint már vadászon is tettük rég a vaddal, és járt elé jávorszarvas, bölény, néha mamut és kardfogú tigris is.

INGMAR: Arra kér tehát általunk, hogy éjjeli sétatérén holnap éjfélkor őt fölkeresni légy jó.

KNUT: Vagyis, hogy ott legyél.

BJÖRN: Mert különben miránk hull az átok.

INGMAR: És életünk végéig kísérteni fog.

KNUT: De az maga az örület.

HAMLET: Ez, úgy látom, a ti bajotok inkább, mint az enyém.

Apám meghalt. A halottak nem élnek. És kísértet nem létezik, ezt tanította bölcs professzorom is németföldön, a derék Faust, akinek a szavára jobban adok apáménál. Nem megyek, csak ha visztek.

BJÖRN: Ha ellenállsz, mi tényleg lefogunk. *(Körbeállják.)*

INGMAR: A kezét hátrakösd!

KNUT: Szájába pecket!

HAMLET: Hm! Mh!

BJÖRN: Ne hóbörögj, csak holnap éjfélig van így, aztán kiszabadulsz, hogy rögtön szembenézz a szörnnel, Hamlet királyfi, úri semmittevő. Ez a kísértet nem az én örültségem, beszélj vele magad.

INGMAR: Húzd rá a fejére a zsákot! *(Zsákba húzva elviszük Hamletet.)*

3. szín

A FÉRFIAK HELYETTED VÁGNAK KOMOLY POFÁT

A vár egy másik helyén.

LAERTES: eltűnök egy időre az udvarból, kishúgom.

OPHELIA: A király megengedte?

LAERTES: Épp őelőle szököm.

OPHELIA: Mit vétettél ellene?

LAERTES: A szavába vágtam az egész udvar előtt.

OPHELIA: Ezért kár aggódnod, azt mondják, sokkal barátságosabb, szelídebb király ő a megelőzőnél, a rettegett Hamletnél.

LAERTES: Az szörnyű, kishúgom, hogy már te is értesz a politikához. Nem lenne szabad tudnia egy ártatlan nőnek, mit nőnek, fiatal lánynak, ilyen talmi és világi dolgokról.

OPHELIA: Miért?

LAERTES: Az lenne jó, ha csak imádkozás és versolvasás

között kéne megosztanod figyelmed, énekleckére menni, tánctanárhoz, készülni a frigyre, mi vár rád, azt hallom, magasról érdeklődnek utánad.

OPHELIA: Hamletre cézol? Nem mondom, szép fiú, és okos is, talán túlságosan az. Amellett egyszer trónra juthat, bár nem biztos, mert nagybátyja fiatal még és nagyratörő, a nálánál 10 évvel idősebb anyakirálynőt elveszi, azt beszélik.

LAERTES: Ma jelentették be hivatalosan.

OPHELIA: Látod, minek nekem egy örökös második, a majdnem király? Túl sokat tépelődik is, és ha apjára hasonlít, akkor egyszer majd zsarnok válhat belőle, és nekem milyen lenne zsarnok asszonyának lenni?

LAERTES: A király az mindig király, és igaza neki van.

Nem a te dolgod, hogy férfiügyeket latolj, élvezd, hogy helyetted vágnak komoly pofát.

Háborúznak, intrikálnak,

és őket járja át a vas, sokszor a semmiért.

OPHELIA: De te most se vágsz komoly pofát, őszinte vagy, még ha cinikus is talán.

Erre tanítanak a Szorbonon, Párizsban városában?

LAERTES: Nem az számít, amit tanítanak, az egész benne van a Bibliában, és ha csak egy evangéliumot elolvasol, mindent tudsz, amin ők lamentálnak. És mi, diákok, átrázzuk ott a tanári kart, mert úgy teszünk, mintha megtanulnánk a sok ostobaságot, amit ők Jézusról és a pár más igazról összehordanak.

OPHELIA: És most vissza akarsz térni oda?

LAERTES: Igen. Itt dögletes a levegő.

Ott egész nap előadásokon ülünk,

aztán kocsmákban vitatjuk a hallottakat.

Nem is tudod, mekkora szabadság egyetemre járni.

OPHELIA: Nem vinnél engem is magaddal?

LAERTES: Lehetetlen. Csupa fiú.

OPHELIA: És a lány hová meneküljön?

LAERTES: Csináljon úgy, hogy mit sem ért, erre van a család, fogj férjet magadnak,

ugráltasd úgy, ahogy neked tetszik,
és a háttérből mozgasd akár a politikában is.

OPHELIA: Ugyan mivel tudnám ezt elérni?

Könyörögjek, találjak meggyőző érveket?

LAERTES: Ugyan dehogy, a férfi egyszerű, miként az állat,
miként a bika, ha megérzi a tehén vad nőstényillatát,
belepirulok veled ilyenről beszélni, de tudd,
a nőnek az a fegyvere, hogy nő.

OPHELIA: Ezt nem értem.

LAERTES: Mert ártatlan vagy még, kishúgom.

És szerelemre gondolsz. De ahhoz lélek kell,
és a férfi nem rendelkezik olyannal.

OPHELIA: Te sem?

LAERTES: Nekem van eszem, és megfigyelőkészségem,
amellett színészetet is tanultam,
és ellestem anyám egy-két mesterfogását, mikor
a lelkét működésbe hozta. Talán egy kis lélek szorult belém,
de nem több egy katicáénál.

OPHELIA: És Hamlet?

LAERTES: Talán szereted őt?

OPHELIA: Nem engedhetem meg magamnak.

LAERTES: Nem is kell. De jó anyag.

Vond hálódba, eszes és értelmes,
hass rá, vidd jó irányba, segítse mostohaapját,
mentsék meg Dániát, mert az előző király
mindent elvett a néptől, és saját kincstárába hordatott.
Vegyen el feleségül, és csináljatok jót.

OPHELIA: Nem rajtam múlik, elvesz-e.

LAERTES: Irányíthatod, ha kecsegteted, aztán váratod,
és ha hoppon marad, fellángol szerelme,
vigyázz, nemes fő, nehogy örületig hevítsd, nehogy
bosszút kívánjon állni apja halála miatt,
mert megmondom, nem úgy történt, ahogy mondják,
de nem volt Claudius mégse hibás.

Törjetek magasra, legyél egyszer királynő,

összatok a népnek, ne pénzt, de élni alkalmat,
hagyjátok, hogy tegye, amit szeretne.

OPHELIA: De nem visz ez lázadáshoz?

LAERTES: Meglehet, a friss szabadság fellázítja az elzsibbadt
agyat.

Tegyetek jót töretlenül. Legyél jó királyné.

OPHELIA: Lehetetlent kérsz.

És apám is ellenzi, hogy Hamletet fogadjam.

LAERTES: Mit mondott?

OPHELIA: Tilt.

LAERTES: Az annyit tesz, hogy titkos találkára kényszerít.

Fogadj szót!

OPHELIA: Én ezt nem értem, a ti intrikátok túl magas nekem.

LAERTES: Hagyd a politikát, csak a szívedre hallgass,

lázadj fel, legyél szerelmes, mentsd meg Hamletot,
ki megfullad már az udvarban.

Lovagoljatok ki, járjátok az országot,

ha kell, te húzz férfiruhát. Annyi szép hely,

város és falu akad a soktengerű Dániában,

olyan könnyű lenne boldognak lenni ti kettőtöknek,

és annyi jót tennétek ti ezáltal.

OPHELIA: Bátyám, miféle erkölcstelen tanácsokat adsz?

LAERTES: Félreértesz. Sohase tégy olyat,

mit szíved ellenez. És amit akar,

az jó Isten szerint. Hallgass az ösztönödre,

ahogy beszéd közben se fontolod, hogy miként ragozz,

miként használj többes számot, mégse rontod el.

OPHELIA: Vigyél magaddal, vagy maradj itt!

LAERTES: Írok, és te is írd le mindent,

de gyerekkorunkban használt titkosírásunk szerint,

nehogy illetéktelen szem a végén félremagyarázza.

OPHELIA: Várom tanácsaid, ha nem is értem őket.

De másik világ nyílik meg általuk, egy szebb és félelmetesebb.

3. b szín

JÁTSZOM NEKIK POLONIUST

POLONIUS *belép*: Fiam, neked teljesen elment az eszed?

LAERTES: Csak annyira, mint neked, apám, te is furcsákat beszéltél.

POLONIUS: Ne hidd, nekem ez a feladatom, de rajtad meglepődtek, az egész udvar rólad beszél, a király kerestet.

LAERTES: Hiszen nem mondtam semmit.

POLONIUS: Lehetetlent kívánsz, ezt mondtad a királynak.

Ha a király valamit kíván, az úgy van,
neki nincs lehetetlen, meg kell lennie,

és ha nem lehet, el kell játszani, hogy úgy van.

OPHELIA: Mi van, ha bátorságáért jutalmat szán neki?

POLONIUS: Az a legrosszabb! Akkor csapdába csal, és később hagyja, hogy a ház rád düljön vagy gyulladjon. Menekülj, fiam, ha kedves még apád neked. Az elvesztésedet nem bírnám elviselni.

OPHELIA: Indulni készül. Épp búcsúzunk.

LAERTES: Apám, bocsásd meg hirtelen szavam.

POLONIUS: Jól van. Egy hajót rendeltem kereskedelmi céllal ma este Anglia felé elindulni, elvisznek majd, de Amszterdamban kiszállsz, és Párizsig futsz, ott elmerülsz a város sűrűjében. Majd üzenek, ha már visszatérned szabad.

OPHELIA: Nem, nem, nem ilyen a világ!

Nem értem, miféle szörnyűségtől félték.

LAERTES: Te megállíthatod.

Apám, ne gátold viszonyát Hamlet úrral!

POLONIUS: Azt hiszed, jó az min nekünk?

LAERTES: Minden jó, ami nekik jó.

Ha Hamlet szereti, és hűgomban is ébred női vonzalom,
egy igaz érzés megválthat akár mindannyiunkat is.

POLONIUS: Te is csak egy nagy gyerek vagy, drága kisfiam,
a homlokod hadd csókoljam meg, aztán indulj,
érzem, védeni fog az Úr, és a sorsod jóra fordul.

OPHELIA: Hát ezt mondom én is csak, apám.

LAERTES: Nincs kedvem elmenni,
hisz most ébredek rá, kik a családom.

POLONIUS: Menj csak, mentsd magad,
én meg tovább játszom nekik Poloniust,
a fontoskodó udvaroncot.

OPHELIA: Az volt a játék? Nem ez?
Én még ilyenek nem láttalak soha, apám.

LAERTES: Az emberek nem egyfélék soha. *(El. Sötét.)*

4. szín

ÍGY BESZÉL EGY KIRÁLY

A sötétben járkálás zaja, cipelés hangja, zsák belsejében való kapálódzás nesze, rőfögések, ütések, dulakodás ricsaja, nyögés, zsákvászon szakadása, fuldoklás, hörögés.

BJÖRN: Itt vagyunk már?

INGMAR: De rohadt nehéz vagy, bazmeg.

KNUT: És még kapálódzik is.

HAMLET *a zsákból*: Hm, hm, brrr! *(A jelzett pillanatig folyamatosan nyüzsög, kapálózik, hörög.)*

BJÖRN: Vágd már fejbe, akkor elkussol.

INGMAR: Mi eredetileg nem segíteni akartunk neki?

KNUT: Dehogy. Kínoznunk kell.

KÍSÉRTET *nem látszik, ahogy s többiek se nagyon, csak a hangja hallatszik visszhangosan*: Fiam!

BJÖRN: Hallottátok ezt?

INGMAR: Jön a kísértet, engedjétek ki!

KNUT: Ezek után nem lenne jobb, ha egy követ kötnénk rá, és a várfokról beledobnánk a tengerbe?

KÍSÉRTET: Ne merd!

BJÖRN: Ha nem hallgatsz el, megteszem! *(Hamlet elcsendesül.)*

INGMAR: Ne adja az ég, hogy meghalt!

KNUT: Kár lenne érte, ha megéri, jó király lehet.

KÍSÉRTET: Átok reátok!

BJÖRN: Ne dühöngj, kísértet, hiszen él!

INGMAR: Gyorsan vágd el a kötelet! Rázd ki a zsákból!

KNUT: Na, gyere elő, királyfi!

HAMLET: Ti barmok, mindjárt behugyozok! (*Nyögések, ruhakioldás zaja, majd csobogó vizezés. Egy liter. Kettő. Sóhajtás. Fingás is. Lerázza. Sliccet húz.*) Hú. Azt hittem, nem bírom ki. (*Kis szünet.*) Hol vagyunk? Mi ez a sötét?

BJÖRN: A várfokon.

HAMLET: Gyújtsatok már egy fáklyát!

INGMAR: Apád szelleme bármelyik pillanatban itt lehet.

KNUT: Már itt is van.

KÍSÉRTET *megjelenik a bástyán, és ő végre látható egy picikét*

BJÖRN: Végre egy kis fény!

INGMAR: Ott jön! Felség, Hamlet király! Te vagy az?

KÍSÉRTET: Hol a fiam?

HAMLET: Ki vagy? Én Hamlet vagyok, a dán királyfi.

BJÖRN: Nem ismered meg a saját apádat?

INGMAR: Az apa személye mindig bizonytalan.

KNUT: Most hogy jön ide ez a baromság?

KÍSÉRTET: Beszelnünk kell, fiam!

HAMLET: Ez nem az apám. Olyan sápadt, olyan öreg, olyan óriás.

BJÖRN: Olyan бүдös.

INGMAR: Miket beszélsz!

KNUT: Te nem érzed?

KÍSÉRTET: Nekem inkább ti tűntök бүдösnek.

HAMLET: Egész Dánia rohad. Én egy fél napot töltöttem zsákba kötözve. Ez a három jómadár fogott el. Majd emlékezzél róluk meg, apám!

BJÖRN: Ebből egy szó sem igaz!

INGMAR: Beárulsz, barátom?

KNUT: Micsoda becstelen királyfi!

KÍSÉRTET: Hagytad magad megfogni. És még nekem panaszkodsz? Miféle férfi vagy?

HAMLET: Már megint kezdted? Ezért menekültem el Németországba. Mert sosem tudtam elég jó lenni neked.

KÍSÉRTET: Inkább túlságosan csüggtél az ostoba anyádon. De jól van. A kedvedért minden éjjel kísérteni fogom ezeket a jómadarakat. Garantálom, hogy fél éven belül mindegyik felköti magát az állandó félelemtől.

HAMLET: Az azért sok! Csak ijessz rájuk.

KÍSÉRTET: Nincs középút. Vagy halálra rémítem őket, felöltve túlvilági arcomat, vagy semmi, mulattatni nem fogom, akár egy rossz ripacs, e csürhét.

BJÖRN: Átlátunk rajtad. Te nyilván színész vagy. Azt beszélik, hogy színészek közelednek.

INGMAR: Meg katonák. Te nyilván a norvég király kéme vagy.

KNUT: Te alighanem a dán király kéme vagy, hogy kifürkészd, nincs-e veszélyben a hatalma.

KÍSÉRTET: De veszélyben van. Én vagyok a veszély. Meg a fiam a veszély. Meg ti vagytok a veszély, akik a katonái lesztek.

HAMLET: Szó sincs róla. Én nem esküszöm össze senkivel. Te pedig, bűzös rém, jobb, ha eltűnsz innét.

BJÖRN: Hogy beszélsz apáddal?

INGMAR: Látod, hogy nem az apja!

KNUT: Gyáva felismerni.

HAMLET: Ne beszéljeteek rólam úgy, mintha itt se lennék. Még egy másik Hamlet is itt van, az apám.

BJÖRN: Én figyelmeztettelek!

INGMAR: Akkor mégis elismered?

KNUT: Nem elég bátor, hogy nemet mondjon rá.

KÍSÉRTET: Küldd el ezeket az ökröket, hadd tárjam föl szívemet.

HAMLET: Vallomás? Titkok? Ne már! Elegem van a lelkizésből. Eddig legalább veled nem volt komplikált a viszonyom.

BJÖRN: Menjünk, királyfi?

INGMAR: Nem hagyunk magadra a szörnnyel!

HAMLET: Hogy beszélsz apámról, Horatio?

INGMAR: Kérlek, ne szólíts így!

KNUT: Szerintem jobb, ha eltűnünk, mielőtt olyasmit tudunk meg, amiért a fejünket veszik, hogy el ne fecsegjük.

KÍSÉRTET: Nem olyan rossz ám kísérteni.

HAMLET: Ne kedélyeskedj, apám. Hullaszagod van. Félelmet árasztasz. Mi az, hogy nem olyan rossz?

KÍSÉRTET: Igazad van, iszonyú. Nagyon szenvedek, és nem nyughatok a másvilágon se, amíg szörnyű halálom meg nem bosszultatik.

HAMLET: Bosszultatik? Mért ilyen furcsán beszélsz? Mondd meg nyíltan. Tőlem várod a bosszút.

BJÖRN: Mi akkor most hallótávon kívül megyünk.

KNUT: Ti csak beszélgetetek.

INGMAR: Szólj, Hamlet, ha segítségre szorulnál!

KÍSÉRTET: Olyat egy király szájából nem fogsz sose hallani! (*Azok hárman el.*) Segítened kell, fiam!

HAMLET: Hogy segíthetnék?

KÍSÉRTET: Akarod tudni az igazságot?

HAMLET: Melyiket? Azt, hogy nincs élet a halál után?

Nem akarom tudni. Vagy azt, hogy te egy provokátor vagy a mostohaapám szolgálatában, és meg kell öljél? Azt se akarom tudni. Akkor azt, hogy ez egy ugratás? Ezt már rég tudom.

Vagy azt, hogy nem is vagy valóság, csak én képzellek? Akkor örültnek kéne lennem, és egy örült nem tudhat semmi biztosat.

KÍSÉRTET: Nem tudsz semmit.

HAMLET: Ezt mondom. Akkor szerinted is örült vagyok, te pedig nem is létezel?

KÍSÉRTET: Lenni vagy nem lenni, ez nem kérdés.

Talán kicsit előre is szaladok, ha ezt szóba hozom, de türelmetlen vagyok. Ha élnék, még lenne időm várni. De nem élek, és nem várhatok.

Nem lenni, ez a tény, ez a főnév és ez az ige.

Nem lenni – ez nem kérdés, ez a rohadt való, ami úgy kényszerít bele a szűkös térhiányba, mint a hullát tették kókoporsóban a kriptába le, ahogy engem beraktak, berakatott anyád, ez itt a bökkenő.

HAMLET: Szentséges ég! Élve temettek el?

KÍSÉRTET: Miért ennyire ostobák az élők a halottakhoz képest? Mért nem értenek semmit a világ összefüggéseiből, pedig olyan könnyen látható. Fiam, én nem kígyómarásba haltam bele, ahogyan mesélik.

HAMLET: Sose hittem el, hiszen erre nem él meg a kígyó. Átfagyva heverne a nyárközépen is a naptól át se hevülő sziklán. Ez jégvilág, mi tudjuk ezt, te tudtad ezt, de akkor mi lett veled, és miért kéne nekem azt megtudni?

KÍSÉRTET: Arra kérlek, játszd el, hogy nyomozni kezdesz.

HAMLET: Mit értesz ez alatt?

KÍSÉRTET: Kutass, kémlelj, szimatolj, mindenhol kérdezz és okoskodj, hozd zavarba gyilkosom, míg vallomást nem tesz. Mindegy, bevallhat bármi bűnt, csak vallja be.

HAMLET: Megöltek?

KÍSÉRTET: Az a szörnyű, magam sem emlékszem.

HAMLET: Akkor meg mit háborgatsz?

Mi az utolsó emlék, ami tiszta még előtted?

KÍSÉRTET: Az udvarba, hol délben aludni szoktam, odarendeltem öcsémet, Claudiust.

Talán tudod, mennyire nem állhatom a kis lányos képű szépfút, akit anyánk is imádott, míg én kardot forgathattam apám oldalán.

Akkor szereztem ezt a vágást az arcomon, ami minden nőt úgy elrémített, ha nem lettem volna király, biztos nem akad feleségem, de így a pénz és hatalom szagára gyűltek annyian.

HAMLET: Anyámat ilyesmivel vádolod?

KÍSÉRTET: Dehogy. Ő tiszta nő. De nagybátyád kígyó. Végezni akarván vele, éles karddal vártam, de ő beszélni kezdett, nem emlékszem, mi volt, nyomozd ki, kérlek.

HAMLET: Megmondom most rögtön.

Hátulról ugrottál rá, ahogy a harcban szokásod, de ahogy nekem is annyiszor mutattad, de

elvéttette az ugrásodat, ő kitért,
a kardot megszerezte, és kardélre hányt.
Ezért nem tehettek üvegkoporsóba,
mert összekaszabolt arcodra rá se ismerni talán.
Mi van, ha nem is haltál meg, és akkor most a szellem
önmagad lehetsz, élő játszhat hullát itt.
Csak ennyi volna hát a trükk? Milyen sivár.
És ki halt meg helyetted?

KÍSÉRTET: Szellemes elmélet. Ha ott lettél volna a
temetésemen,
tudnád, hogy igenis a halott megtekinthető volt,
és járultak is elébe az udvaroncok és az ország nagyjai,
jöttek vidékről szamárkordén, ökrösszekéren
a megrendült alattvalók. Hozta őket a vágy
a megtört nagyság látására.

HAMLET: Vagy nem hitték, hogy nem él már a zsarnokuk,
hogy olyan szerencse éri őket, lehullik róluk a teher.

KÍSÉRTET: Miért beszélsz így? Mindig is ellenem voltál,
anyáddal összefogva. Hiszen tudom!

Az apád nem is én vagyok, mindenki látja.

HAMLET: Miket beszélsz?

KÍSÉRTET *zavarba jön*: Ostoba gyanúsítás, pletyka, nem ülök
fel neki.

Csak mondtam, hogy mit is beszélnek.

HAMLET: És akkor ki volt az apám, ha nem te, akire úgy
hasonlítok,

miként a kiskutya az apjára, mint árnyékra az ember,
mint zsebóra a zsebre, mint ég a tó vizére?

Hasonlítunk, mint egymásnak teremtett tűz és víz, fehér és
sötét.

A hasonlóság összetartozást sugall.

Micsoda lepcsés szájú eszetlen pletykafészek lettél
te ott a túlvilágon?

KÍSÉRTET: Hogy ki volt az apád?

Hát, akire még nálam is jobban hasonlítasz,

ő majdnem én, csak anyja kedvence,
népek üdvöskéje, népszerűsködő sekélyes alkat,
öcsém, ki más, a trónbitorló.

HAMLET: Szóval feljössz a sírból, embereket küldesz rám,
hogy elmondhasd, nem is a te fiad vagyok? Ezt rég tudom, apám!
Olyan kevéssé hasonlítok rád, miként a kiskutya a nagyra,
mint árnyékra az ember, mint zsebóra a zsebre, mint ég a tó vizére,
mint egymásnak teremtett tűz és víz, fehér és sötét.

És mivel nem te vagy apám, álljak bosszút gyilkosodon,
akit te támadtál meg orvul, ám ő még így is legyőzött?

KÍSÉRTET: Így esett volna? Nem tudhatom.

De addig nem lesz nyugalmam, amíg
a pusztá tényt meg nem tudom.

HAMLET: Tehát akkor nem is a bosszú érdekel?

KÍSÉRTET: Nem. A halál megbosszulhatatlan.

De tedd tönkre a gyilkosomnak életét.

Addig én a szolgálaid között kísértek.

HAMLET: Nem volna egyszerűbb, ha te magad
tűnnél föl néha Claudiusnál?

KÍSÉRTET: Ha tudnám biztosan...

HAMLET: Micsoda borzalom, józan és egyszerű apám
a halálába bolondul végül bele.

KÍSÉRTET: A halál több, mint bolondság.

az értelem elvesztése, mert a lélek él,

de megrohad az agy. Mi ott buták vagyunk, agyatlanok,
emlékekért könyörgünk, emlékeket adunk-veszünk.

Ha azt mondod, nem a fiam vagy, ne hidd el önmagadnak.

HAMLET: Nem én, te mondtad.

KÍSÉRTET: Mit számít a vér szerinti rokonság?

Én fiamként neveltelek, és úgy is szeretlek most is.

HAMLET: Én is téged, apám.

KÍSÉRTET: De tudnom kell, mi történt. Nyomozd ki,
és hozd el ajándékba az emléket nekem.

Ja, és mellé leteheted Claudius levágott fejét is.

Nem testvérem ő, ne hidd, az anyám megcsalta

derék, buta, háborúskodó apámat.
Én azért voltam, mint a kő olyan,
férfias erejére hasonló, míg öcsém,
akár a fiatal Polonius, jóképű, sima bőrű, eszes,
ravasz, könnyű szavú, vidám, képmutató.

HAMLET: Várj! Most meg azt mondd,
nagyanyám Polonius szeretője volt?

KÍSÉRTET: Azt, azt, már úgyse él,
kérdzd meg a vén kujont,
és figyeld meg, milyen sunyin tagad majd!

Az maga lesz nemcsak a vallomás, de dicsekvés is egyúttal.

HAMLET: Ha én a nagybátyám, ő pedig Polonius fia,
akkor a vén bakkecske a nagyapám.

KÍSÉRTET: Csak vér szerint, de fontosabb a jog.

HAMLET: Akkor viszont Ophelia, a szép, ártatlan kislány
lényegében a nagynéném, ha jól értem.

KÍSÉRTET: Mit érdekel, ki kinek a kije?

A legegyszerűbb, ha egy este alatt
megöleted mind, és a hatalmat kezedbe kapva
kemény kézzel továbbviszed az életművet.

HAMLET: Szörnyű jövőt társz fel előttem, uram.

Azt hiszem, megfogadom szavad,
összezavarom őket, aztán mind egytől egyig kivégzem,
és nem lesz több vita.

KÍSÉRTET: Így beszél egy király.

HAMLET: Máris annak érzem magam.

A kísértet eltűnik.

4. b szín

BJÖRN *futva érkezik*: Hívtál, uram?

INGMAR *belép*: Mi ez a kiabálás?

KNUT: Már megint vaksötét van.

KÍSÉRTET *hangja*: Csak ti nem látjátok meg, ami nyilvánvaló.

HAMLET: És ehhez tartásatok is magatokat.

BJÖRN: Hogy érted?

HAMLET *magához rántja*: Az életed árán is hallgatnod kell arról, amit itt láttál.

INGMAR: Nem láttunk semmit, sötét volt.

HAMLET: Akkor arról, amit hallottál.

KNUT *kést ránt*: Ne fenyegezz minket, beszari királyfi.

KÍSÉRTET *egy kardot nyújt a sötétből Hamletnek*: Ne késlekedj, fiam!

HAMLET *elveszi a kardot, és Knutot azonnal leszúrja*: Dehogy fenyegetlek én, semmi pénzért nem tennék ilyet.

BJÖRN: Felség, ez azért túlzás volt. Mi, ha kívánod, megesküszünk.

KÍSÉRTET: Ne hagyd esküdözni!

INGMAR: Menjünk odébb, királyfi, alighanem a föld alól az ördög beszél, és rossz tanácsot ad.

KNUT *a földön fekvé, utolsó szavával*: Ne hidd el Hamlet, hogy a nagy Claudiustól származol!

KÍSÉRTET: Hallgatódtok. Kardélre mind velük!

HAMLET *Björnhöz*: Fogsz-e beszélni?

BJÖRN: Inkább a nyelvem vágatom ki.

HAMLET: Nem rossz tanács. Segíts, Horatio (*Odalép a félelmében letérdelő Björnhöz, Ingmar vonakodva segít lefogni, a kardjával föl vágja a száját, mert kinyitni nem akarja, és a nyelvét egy nyisszantással kivágja, majd felmutatja a nézőknek. A véresen csöpögő nyelvre reflektorfény vetül. A vér Hamlet arcába csöpög.*)

Íme, a szólásszabadság szimbóluma!

BJÖRN *nyög*

INGMAR: Vagy inkább a szólásszabadság végéé.

KÍSÉRTET: Hallod, fiam, hogy beszél, öld meg azonnal.

HAMLET: Én nem vagyok szörnyeteg, ahogy te, apám. Horatio a barátom. Vagy, tudom, Ingmar, ha neki így jobban tetszik. Ő már érti, hogy nem látott semmit, igaz, barátom?

INGMAR: Hát persze. Bár a barátságunkat erősen próbára teszed. Felteszem, tudod, mért kell ennek a két mellékszereplőnek ilyen csúfosan megjárnia.

KÍSÉRTET: Öld meg!

HAMLET: Miattad, Ingmar. Hiszen, ha nem hagyod, hogy olyan borzalmasan elbánjanak velem, ha nem hagyod, hogy zsákba tömjenek, mint a lopott disznót, még ma is élnek.

BJÖRN *visító hangot ad ki, ami talán olyasmit jelent*: Én azért élek.

INGMAR: Björnt is megöled?

KÍSÉRTET: Mind a kettőt öld meg!

HAMLET: Hallgass már el, ördög, gyere Ingmar, odébb megyünk.

INGMAR: Érzem, hogy bölcs vagy, de nem látom tetteid rugóit tisztán.

HAMLET: Hogy tisztábban láss, most figyelj! (*Odalép Björnhöz, és a kardjával kiszúrja előbb az egyik, majd a másik szemét.*) Így már aligha árthat.

BJÖRN *visító hangot ad ki, ami talán olyasmit jelent*: Inkább ölj meg!

INGMAR: Inkább öld meg, nem hallod, hogy halálért könnyörög?

KÍSÉRTET: Hagyd inkább mégis életben.

HAMLET: Ha meg akar halni, csak átmászik a párkányon, és a mélybe öli magát.

BJÖRN *visító hangot ad ki, ami talán olyasmit jelent*: Nem akarok meghalni.

INGMAR: Maga se tudja, mit akar. Hamlet, nem hittem, hogy ilyen komoly államférfi vagy, hadd szegődjek szövetségeseidül.

KÍSÉRTET: Öld meg!

HAMLET: Nem akarom úgy végezni, mint te, apám. Keblemre Ingmar! (*Összeölelkeznek.*)

BJÖRN *visító hangot ad ki, ami talán olyasmit jelent*: Én is veletek tarthatok?

HAMLET: Na nézzenek oda! Hát nem haragszol? (*Magukhoz vonja a vérző arcú Björnt.*)

BJÖRN *visító hangot ad ki, ami talán olyasmit jelent*: Örökké hű szolgád leszek.

INGMAR: Az emberi lélek mélye rejtély.

Borzalmas néha ebbe a gödörbe lenézni,
de vak volnék, ha nem látnám a célt.

KÍSÉRTET: Bravó, fiam!

HAMLET *magában*: De jó nekik, ők támaszkodni mernek egy nagyobb erőre.

De mit tegyen a nagy erő, ha önmagára réved.

BJÖRN *visító hangot ad ki, ami talán olyasmit jelent*: Rám mindig számíthatsz.

Furcsa, de megszerettelek. És az egész világot utálom.

Hirtelen fény. Függöny.

ELSŐ SZÜNET

A nézők a látszólagos, darabon kívüli nyugalomban kimennek, de egyszerűen csak feltűnik a véres, megölt Knut közöttük.

KNUT: Engedjék a megölt szabadsághóst! Ugye, erre visz az út a túlvilágra? Itt mennyivel nagyobb a fény, mint a földön! Maguk élnek még? Vagy kinek a kísértetei?

Ezt párszor elmondja, körbejárja a büfét, ruhatár környékét, közben akár vizelni is betér, de akkor is mantrázza a szövegét. Majd a szünet végét jelző csöngő hangjára elenyész.

Rántotta, avagy a múlt receptje

Öregmamával egymás közt svábul beszélünk, de én sokáig azt hittem, hogy az nem is nyelv. Csak vele lehet rajta beszélgetni. Meg gondolkodni is valami hasonlóan gondolkodtam: németül. Sokkal gyorsabban ment annál, mint mikor magyarul próbáltam meg ugyanazt tenni. Magyarul valahogy végig kellett mondanom az egészemet magamban, németül viszont együtt állt a fejemben a szorosán összetartozó mondatszerkezet, mint egy óriási szó. Az, aki lehettem, nem tudott teljesen eltűnni, az, aki lenni készültem, csak nehézségek árán vette át a helyét. Előző életemben egy osztrák szakács voltam, ha nem tévedek.

Elhatároztam, hogy kísérleti úton bizonyítom be: nem tévedek. Megpróbálok főzni. Merész ötlet egy másfél éves gyerektől. Öregmama, aki csak távoli rokonunk volt, és nem a dédnagymamám, azonnal mellém állt. Hadd főzzön az a gyerek. Ha legalább lány lenne, vetette ellen nagymama. Játék csak ez, felelte óma, és ezzel a saját hatáskörébe vonta a dolgot, mert őt azért fogadták föl mellém, hogy ne unatkozzak, ha a nagyszüleimet túlságosan lekötné a munkájuk. Szóval játék. Csak az volt a baj, hogy öregmama korántsem tudott olyan jól főzni, mint a nagymamám. Ezért óra is nagy szükségem volt. Amikor valami süteményhez dagasztott tésztát, szereztem belőle egy öklömnyi darabot, és azt gyúrogattam mindenütt, ahol csak sima felületet találtam.

A baromfiudvaron túl állt a nyárikonyha, amit egyelőre még nem vettünk használatba, mert az időjárás kiszámíthatatlan volt, és a szimpla ablakos helyiséget nem volt könnyű felfűteni, de most mégis ott akartam berendezni titkos laboratóriumomat, így aztán a tésztával is hamarosan oda vettem be magam. Volt bent egy asztal, három fehérre festett, lábatlan szék, egy sparhelt, melyben igyekeztem rögtön tüzet is rakni. Óma elkerekedett szemmel nézte másfél éves magabiztosságomat. Volt ott egy nyitott polc, melyen most nem voltak lábasok, volt egy vizespad, melyen most nem állt a két vödör víz, amit a ház előtti kútról kellett hozni. A vödrök és a lábasok a házban voltak a télen használatos konyhában. A helyiség kicsi volt, alacsony, nem is értettem, hogy nyáron miért kéne ide

átköltözni. Az is lehet, hogy nem fogunk, és csak legenda az egész. Nem volt semmi emlékem arra, hogy milyen itt a nyár. Bár a nyárra egyébként sem emlékeztem. A nyár, amikor az utcákat is fűtik, és meleg van. De ki fűti az utcákat?

Öregmama erre a kérdésemre egyértelműen meg tudott feleli: Isten. Akkor lehet, hogy őneki van köze ahhoz is, hogy az ember él, aztán meghal, és elkezd egy másik életet. Isten valamiféle rendezőelv, túlvilági postázósisztéma. Szóval semmit nem értettem a magyarázatából, mert túl rövid volt.

A szomszéd helyiségben levő kukoricagóré mellől lemorzsolts csutkákat hordtunk a sparheltbe, és begyújtottunk. A falon lógott egy gyúródeszka, és a tálalószekrényben is találtam pár edényt. Most már nem volt elég az a kis elcsent tészta. Több kellett volna. De mi? Tanácstalanul néztem öregmamára. Mit főzzünk? Vagy mit süssünk?

A helyiségbe nem volt bevezetve a villany, de egy hosszú vezeték a kert fölött idehozott némi fényt a házból, bejött az ablak alatt, és egy falon lógó foglalatban végződött, melyben egy százaz égő lógott búra nélkül, csak úgy a falnak támaszkodva. A fal fehérre volt meszelve, így jól szét tudta szórni a fényt. A lámpát úgy lehetett le vagy fölkapcsolni, hogy a házban a zsinór túlsó végén levő dugót kihúztuk a konnektorból, vagy visszacsúsztattuk oda. Szóval mindenben a belső konyhától függünk.

Végül én adtam ki a rendelkezést: tojásrántotta. Öregmama hozott hátra két hagymát, három tojást, egy darab szalonnát meg egy darab kolbászt. Én tányérokat meg két szelet kenyeret. Ez már kenyérgyári volt, és hiába volt csak kétnapos, enyhe penészszata volt. Vagy nem is tudom, de valami áporodott szag lengte körül. A kályha vaslapja már fölizzott, bár a helyiségben hideg maradt, mert a falak jobban ontották a télről itt maradt hideget, mint az égő kukoricacsövek a tavaly nyárról eltartalékolts meleget.

Rengeteg minden kell egy egyszerű rántottához is. Egy fél vödör vizet hoztam hátra, tányérokat. Nem akartam, hogy öregmama dirigáljon. Megkértem, hogy mindent csináljunk úgy, ahogy én szeretném. Persze a hozzávalókat még ő választotta ki. Ez is sűgás volt, legszívesebben mindent visszavittem volna, hogy én szedjem össze. Ez kell egy rántottához? Magyarul nem is igen tudtam volna

értelmesen ezekről a bonyolult dolgokról beszélni vele. Maradt a titkos nyelvünk, a sváb.

Persze mindenben még a nyelv sem segíthet. Ott állt előttem az asztalon három tojás, két fej vöröshagyma, a szalonna meg a kolbász, de sejtelmem sem volt, hogy mit kell ezekkel kezdeni. Hirtelenjében még azt sem igen tudtam, a tojás világosbarna kemény labdáját hogyan lehet fehér és sárga ehető valamivé alakítani, amit már ismertem. De persze most jön a lényeg, a kísérlet. Ne avval foglalkozzam, mit tudok én, hanem nézsek szét az emlékeimben. Nem, olyanok alig vannak. Az énem alá besöpört emlékekben kell kutakodjak, mintha az ágy alól húznám elő az óriási lavórt, melyben fürödni szoktam. Bár sosem én húzom elő a lavórt, hanem nagymamám.

Szóval hogyan is csinálta ő? Nem, azt most csalás lenne felidézni, nagymama hogyan készít rántottát, mellesleg sosem figyeltem meg. Másvalaki érdekel! Ő! A belső ismeretlen. Azaz én. Aki itt kóvályog a fejemben. Ha igaz az egész. De ha nem lenne igaz, hogyan tudnám kitalálni ezeket a dolgokat, emlékeket? Na, legfeljebb a túlvilági intéző segítségével, akit öregmama emlegetett.

Lecsuktam a szemem. Mit csinálsz, Petike?, kérdezte öregmama. Mit csinálnék, drága, megnézek kislányként. Vissza az időben? Először azonban nem a múltat láttam, hanem magát az intézőt.

Nem, előbb semmit. Aztán a meg nem értett világ mézsháját feltörtem, szóval ezt kell tenni a tojással is. Feltörtem kérdéseim üveg-poharának szélén, és a világ szétvált fehérre és sárgára. A meg nem értett részre és a múltra. Az elérhetetlenre, és arra, amin már túl voltam. Minden sárga lett körülöttem. Kiláttam csukott szemhéjam mögül, láttam a konyhát, láttam öregmamát. És láttam a baromfiudvart körülöttünk, melyre már leszállt a márciusi koraest, hallottam nagyapám zsörtölődését, ahogy a tyúkokat az ólba tereli és bezárja. De amint eltűntek, ezeknek a szárnyasoknak a helyét mások vették át. Az udvarra egy szekér hajtott be. Mindent láttam a sárga sötétben, ahogy csukott szemhéjamon át látni lehetett, és azt is láttam, ahogy öregmama elérzékenyülve figyel, a szeméből egy könnycsepp gördül le öreg arcán, aztán keresztet vet. A szekeret lovak húzták, de angyalok hajtották. És énekszó jött velük, nem angyalárma, az éne-

kesek megint mások voltak, nem láthatók, talán a meg nem értett vagy nem is létező fehér feléből a világnak.

És akkor kirohantam az udvarra, és fölültem a kocsira. A bakra ültem, a kocsis mellé, aki mikor magához ölelt, megéreztem az angyalszagot. Hogy milyen az? Nem is tudom túl könnyen elmondani. Nem kellemes, de nem is bűdös. Azért nem kellemes, mert arra emlékeztet, hogy bár a világ sárgájában élünk, a lelünk a fehérjéből származik, és nehezen szokik össze a sárgával. A szaporodással és pusztulással, melyeket ebben a pillanatban egyként gusztustalannak találtam. A szaporodást. Hiszen erről beszél a tojás is.

Gyorsan kinyitottam a szemem. Rámosolyogtam a pityergő öregasszonyra. Mit csinálsz, törd fel a tojást, mondtam olyan hátrázott hangon, mint egy tábori szakács, őt tegezhettem mindig, és különösen akkor tegeztem, ha svábul beszélünk. A magázást svábul el sem tudtam képzelni. Hogy mért, nem tudom.

És a hagyma?, kérdezte.

Még nem tisztítottad meg?

Ja persze, akkor avval kezdem.

A csatát tulajdonképpen megnyertem, de engem most nem a tulajdonképpeni csatanyerés érdekelt. Úristen, hát persze, hogy nem a rántotta.

Újra be kellett csuknom a szemem, mert a hagyma nagyon marta. Rögtön megint a világ sárga felét láttam, de azt is észrevettem, hogy a dolgok titokzatos rétegekben bújnak meg egymás mögött, alatt, van olyan, amit színről színre nem is láthatunk a szemmaró fedőrétegek miatt.

Főnt ültem a szekéren, és az angyal szárnya, ahogy oldalt fordult a bakon, megsuhintotta az arcomat. Ki sem nyitottam a szemem, és fölkaptam a villát, elkezdtem összekeverni a pohárban a tojássárgáját a fehérjével. Igen, most már nemcsak dirigáltam egy másfél éves gyerek göggyével, hanem valóban tevőlegesen is főzni kezdtem.

A meg nem értett összekeveredett a nemlétezővel, a valóság a lehetetlennel, és a szekerünk megindult. Suhantunk előre, de ez nem sokáig tartott. Elkezdünk emelkedni.

Vágd föl a szalonnát, ordítottam a szekérről, és még láttam,

hogy a konyhában öregmama elkezd apró kockákra vágni az avasfehér zsírshalonnát.

Mi több, magamat is ott láttam állni mellette. Milyen helyes kisfiú. De milyen kicsi. Milyen gyenge. Mennyire nem életrevaló. Megértettem, hogy egyáltalán senkinek nem fontos a világban, hogy éljek. Ha ez a nénike és a nagyszüleim nem lennének körülöttem, semmi sem kötne ehhez a világhoz.

Nem is kötött. Emelkedtünk. Egyre gyorsabban, zenére.

Tedd a tűzre a szalonnát, mondtam valahol lent.

Mért dirigálsz Petike, tudom én, hogy kell.

De azt kell megtudnom, én tudom-e.

Honnan is tudhatnád?

Ez érdekel, pont ez.

Túl merész kísérlet egy másfél éves gyerektől, súgta mellettem az angyal. Már egyenesen fölfelé mozgottunk, a világ sárga csíkokra esett szét körülöttem, sárga ívekre, mint a hagymakarikák. Bele a kisült zsírba, adtam ki a következő hadparancsot.

Mikor legyen merész az ember, ha nem fiatalon?

Hát mégis élni akarsz? Már megint?, kérdezte az angyal. Vagy nem is ő. Már fölértünk. Ez maga a túlvilági intéző volt. Fehéren és arany színben áramlott felém. Ő? Vagy valami más?

Öregmama ráöntötte a tojást a megüvegesedett hagymára. Jó szag terjengett a helyiségben. Kiszökött az udvarra is. Be a házba.

Élni? Igen, élni akarok.

Most, amikor már mindenki belement, hogy ne kelljen.

Most engem csak az érdekelne, hogy szakács voltam-e előző életemben? Tábori szakács.

Miféle előző életről beszélsz? Nincs előző élet. Csak egy van.

De azok a képek a szakácsról, a gulyáságyúró, az ágyúgolyóról, amely belecsapódik! Honnan jön mindez?

Honnan jön ez a jó szag?, kérdezte nagyapám bent a házban.

Az öregasszony meg a gyerek játszadoznak hátul, felelte nagy-mama kicsit kelleetlenül.

Ezt nevezed előző életnek? Ez ugyanúgy te vagy. Neked kell tudni, voltál-e szakács.

De nem tudom.

Tudod te azt, hiszen a kísérletet már elvégezted.

Öregmama kitette a két tányérra a rántottát. Uram teremtőm, mondta. A kolbászt kifelejtettük.

Nem tudnánk most beletenni?

Nem, nevette el magát, már késő.

Aki egyszer kiszorul a világból, az már soha többé nem szerzi vissza a helyét, mondta a túlvilági irányító, úgyhogy jó lesz, ha vigyázol, felelte, és fehér port szórt rám, amitől valahogy megerősödtem.

Öregmama már sózta és paprikázta a tojást, amikor belépett a kis konyhába nagyapám. Mi ez a jó szag?, kérdezte. Hogy maguk micsoda meleget csináltak itt.

Rám nézett. Izzadtan álltam kis pulóveremben, a hajam a homlokomra tapadt. Az arcom kivörösödött. Még kívülről láttam magam, mint már annyiszor, de visszatérőben voltam. Lerogytam a tányérom elé, enni akartam, de a nagyapám homlokomra tapasztotta a kezét.

Ez a gyerek már megint lázas, mondta. Maga nem tud rá vigyázni?

Én vigyázok rá? Mikor ő tanít főzni engem?

Ha nem vigyáz rá, akkor meg minek fizetjük?

Öregmama elvörösödött, lecsapta a villáját, egye meg maga, úgyis azt akarja, nem?, kiáltotta és előre rohant a házba.

Nagymama meglátta, és csak annyit kérdezett. Mit mondott már megint az a pokróc?

Fel!

Tessék?

Felmondott.

Szó sem lehet róla, nem tudunk mit csinálni Petikével maga nélkül. Szerinte most is lázas. A végén még én okozom a halálát.

Ő nem teheti ki magát, mert nem is ő vette fel. Neki ehhez semmi köze.

Mi közben hátul tisztán hallottuk ezt a beszélgetést. A francba, morogta nagyapám, a hóna alá kapott szokása szerint, és vitt előre. Mikor a konyhába lépett, ezt mennydörögte, ennek a gyereknek sürgősen le kell feküdnie. Aztán öregmamára nézett, és kibökte, amit talán még sose mondott ki: bocsánat.

Öregmamának ennyi elég volt, azonnal munkához látott. Pergett a lefekvés meglehetősen bonyolult filmje. Vízmelegítés, la-vór, törülköző, pizsama. Csupa kellemetlen dolog. Láttam, amikor nagyapám a konnektorhoz lépett, és kihúzta a nyárikonyhai lámpa dugóját. Hátul elsötétedett az ablak. Ki eszi meg a tojásrántottánkat? Kiderült, hogy másnap reggelig senki nem ette meg, akkor a nagy sírásomra maga a nagyapám hozta előre. Meg kellett vigasztaljanak, mert éjjel arról álmodtam, hogy egy nagy tóban fürdöm, és bepisiltem. Ez pedig különösen megalázó ébredést jelentett, mert meleg nyirokból kellett kikelni, az ágyneműn szürke karika éktelenkedett, és fönnállt a veszélye, hogy újra penlenkát húznak rám, amit szívből utáltam.

Nem tudom, meddig lehet ez a gyerek elválasztva a szüleitől.

Mért, azok kik, döböntem meg magamban, és egy szót sem szóltam. Elkezdtem enni a rántottát. Hideg volt, és nem valami ízletes. A kenyér pedig egyszerre száradt és dohos. A közkenyér. Az állami, amire kis cédulát ragasztanak, hogy tudni lehessen, mikor és hol készült. Utáltam a cédulás kenyeret, és azt is, hogy ilyen rossz a reggelim. Lehet, hogy rossz szakács voltam előző életemben?

Erről egyre több emlékem derengett, de az a legnagyobb meglepetés volt, hogy vannak szüleim.

Szülei mindenkinek vannak, súgta a kocsisangyal, aki, úgy látszik, még ott maradt a közelemben.

Mért?

Nehéz kérdés, de ha nem lennének szülei, ő sem lenne, mondta.

Lapos gondolat, én ebben nem hiszek, jegyeztem meg. Nekem nincsenek szüleim, gondoltam.

De sajnos ki is mondtam, mert nagyapám odalépett és lekevert nekem egy pofont, majd mielőtt a nők meg tudtak volna szólalni, elbödült: bocsánat!

Azzal nagy mogorván eltűnt a bolt irányában.

Simon Adri verses reflexiói VÖRÖS ISTVÁN költeményeire

Isten nem levéltáros

Ad notam Vörös István

Nem levéltárosi a munkája Istennek,
mostantól enyém sem az: aggódom.
Nem használtak a felhabzó intelmek,
jobb lett volna kiszállni Maglódon.
A múlt sok rétege biztos nincsen meg,
a mélyfúrással jobb, ha kivárok télig,
higgadtság és önuralom is kellhet,
s szívügyi okmány, hogyha esetleg kérik.
Miféle következménye lehet mindennek?
Rémülten nézek előre, újra félek,
elnémult a telefon, az internet,
eltűntek a kanyarban a régi fények.
Nincs igazság, az emberek tévednek.
Fákban hiszek és lassú évgyűrűkben,
és hinni szeretnék valami istennek,
mert elvesztem, de aztán megkerültem.
Nem levéltárosi a munkája Istennek,
vállalkozást nyit, számol, piacra termel,
csak e vad csatornabúztól mentsen meg,
csak egyenesedjen ki a gyémánttengely.

Szótag utca, Rím körút

Vörös István soraira

A vers attól vers, ha valami ellenszenveset
vagyunk kénytelenek megszeretni benne.
*Bosch-alakokat is azért bámulunk, hogy
borzongjunk, mégis közéjük vágyakozzunk.*
*A vers sziklatömbbe zárt sírkőkezdemény,
amiről le kell verni csákánnyal a fölösleget,
szarvaslábszárcsont, amiről a vadász
gyakorlott mozdulatokkal fejt le a húst.*
A vers marslakó, nem érti senki a nyelvét.
A vers papírzsebkendővel elkövetett gyilkosság.
*Akkor születik, mikor a reményvesztettség
lefosztja az éjszaka otthonos szöveteit.*
*Mikor az ismerős csillagképek összecúsúznak
a nyugati égen, hideg és perzselő napszél
fúj, égszagot áraszt, földbe szögez. Verset
írni hasi nagyműtét felülfertőződéssel.*
A kötött vers és a szabadvers ugyanattól jó.
A formától. Csakhogy a forma éppen más
*a kötöttpályás versek esetében, mintha
a költőnek teljhatalma lenne, s kormányozná
versbuszát, amerre jólesik, a Szótag utcát
elkerüli, és a Rím körúton sem áll meg.*
*Emlékezetes út marad, a város határában
személykocsi ütközött Ifával. Három halott.*

Egyetlen irodalmi mű sem örök életű

Varga Melinda beszélgetése
VÖRÖS ISTVÁNNAL

Fotó: Vass Tibor

– Júliusban A hónap alkotója voltál az Irodalmi Jelenen, gazdag versválogatást küldtél. A Derrida-dalok ciklusként is értelmezhető. A francia gondolkodó hogyan találkozott a magyar költővel, melyik konkrét mű – ha volt ilyen – ihlette ezt a versciklust?

– Derrida régi kedvencem. Mivel egyetemi pályát is viszek, kénytelen vagyok az irodalomhoz az elmélet felől is közelíteni. Ez persze nem pusztán kényszer, hanem nagy örömforrás, és mint látható, inspiráció is. Van, aki úgy vélheti, hogy egy költőnek nem szabad beengednie az elméletet a versbe, a versírásba. De ezt utoljára a Petőfi-epigonok tartották be komolyan a 19. század második felében, ők viszont érvényes irodalmat nem hoztak létre. Sajnos a közgondolkodás néha mégis az ő mércéiket alkalmazza. A jelentős magyar költők mind kimagasló intellektusok voltak, amit a vers, a forma fönti (de nem pusztán felszíni) tevékenysége persze elfedhet a gyanútlan olvasó elől, de egy versnek mindig a mélyére kell hatolni. És ez a mélység nemcsak lélektani, hanem intellektuális is. Vagyis mindjárt (és minimum) két mélység.

De vissza Derridához. Szóval, van néhány kedvenc gondolkodóm, akikkel művükbe belepiszkálva is foglalkoztam, de Heideggerrel ellentétben Derrida emberi és filozófiai habitusa is szimpatikus számomra. Sőt, mondhatnám, bár most nem tudományos ars poéticára kérdeztél rá, tudományos törekvéseimben egyik iránymutatóm. E törekvéseimet jellemezni elegendő a 2017-ben

csehül megjelent tanulmánykötetem címére utalni: *Mi az ironikus tudomány?* Az ironikus tudomány érdekel. Az irónia, mint a tudomány számára is használható eszköz. A pátoszt és az emelkedettséget az irodalomban már legyőzte az irónia, a tudományos beszéd komolykodását és fölényeskedését is szívesen látom szerényebbé válni. Derrida megint másképp, mint Heidegger, de költő. És másként, mint Nietzsche. Derrida még humorista is, és meglátja a nagy szellemi építmények blöff jellegét. Minél zseniálisabb egy ilyen konstrukció, annál inkább elszakad a valóságtól.

Szóval, mikor a tavalyi szonettírási láz után új irányt kerestem, akkor találtam erre a sokkal népszerűlenebb, a viccszerű alkalmazáson kívül a magyar irodalomban lényegében semmire nem használt formára, a villanellára. Pedig sok mindenre jó. De nagy önkorlátozásokra kényszerít. Nekem pedig kedvemre van az irodalmi önkorlátozás. Olyasmire sarkall, amit önkorlátozás nélkül nem tudnék elmondani. Derrida is ilyen ironikus önkorlátozó, és az irodalmi beszéddel magát a filozófia szokatlan pozícióiba kényszerítő módszerrel dolgozik. A *Marx kísértetei* számomra az egyik legmeghatározóbb műve. Kísérteteket keresni az irodalomban. Nem a tükrözés elavult elvét követni, hanem a szellemképeket, lappangó túlvilági árnyékokat észrevenni a realitás vélt felszíne mögött. Ez a ciklus egyik mozgatója. A villanellát mint vésőt használni, és menni, menni, menni lefelé a realitás és poézis rétegei alá. Ez érdekel ebben a ciklusban. Nem versnyelven énekelni, hanem kísértetekkel együtt sivitva.

– Heidegger, a postahivatalnok, A Kant utca végén úgy érzem, kapcsolódik korábbi köteteidhez, s nem csak a konkrét filozófiai utalások miatt.

– A Heidegger-kötettel egy különös forma használata köti össze. A *Kant utca* végével pedig a dalszerűnek nevezett kötött forma nem versszerű használata kapcsolja össze. Én nagyon szeretek verset olvasni, de versírás közben minél kevésbé verset akarok írni, sokkal többet vagy kevesebbet akarok elérni, és az csak egy keserves kompromisszum, hogy a vers sokféle értelemben vett formai ereje és fegyelme kell megmentse szövegeimet az olvashatóságnak. De mivel a vers eszközein kívül az irónia és

a humor erejét is bevetem, egyes verseim viszonylag sok olvasóhoz is eltaláltak már, ami nagy-nagy öröm.

– A Vörös István-féle lírai téridő azért is különleges, mert a kötetek egymás folytatásaként is értelmezhetők. *A Vörös István gép vándorévei, Százötven zsoltár, Heidegger, a postahivatalnok, Saját tao, A csodaöreg, A darázs tanításai* és az új Derrida-ciklus témájában, motívumrendszerében felfűzhető ugyanarra a szálra. Szándékosan építkezel így?

– Igen. És még nem jelent meg könyvben a *Máté evangéliuma*-átíratom (A *Vörös István gép evangéliuma*, de ez munkacím, lehet, hogy nem marad), a *Drótszonettek* több ciklusból (*Euridiké-szonettek, Mallarmé-szonettek* stb.) álló kötet-kompozíciója, a számokra írt versciklusom. A mozaikszerűen építkező nagyobb, könyvműnyi szövegek az olvasónak pillanatnyi és hosszú távú koncentrációt és szórakozást nyújtanak, nyújthatnak. Nekem is azt nyújtják írásuk közben.

– *Erősen jelen van az Isten, talán ez az egyik legerősebb visszatérő motívum az említett kötetekben és az új versekben. A gondolatíságot, a metafizikát áthatja az istenkérdés is.*

– Isten, ha már van, mindenütt jelen van. Aki (ami?) mindenütt jelen van, az Isten. Persze ezzel nem akarok kitérni a tény elől, hogy a verseim állandó gondolati háttere a metafizika. És ez ambícióm is: a viszonylag metafizika-mentes magyar költészetben ezt a hangot erősíteni. De úgy szeretném elérni, hogy maga a szó, Isten, minél kevesebbszer hangozzék el. Már értem ennek a tiltásnak esztétikai jelentőségét, de azt is, hogy Istenről is több mondható el, ha a felé irányuló utakat nem zárom el a név kimondásával.

– Az írástudatlanok árulása *című versben – amely* A Kant utca végén *kötetben kap helyet – írod:*

Taníts meg írni, Istenem,
az én betűim szétesnek.
Vezesd át remegő kezem
papírhídján a végesnek.

Szeretném, ha bővebben beszélnél erről a strófáról! Értelmezhetjük versimaként? Hát az írás, lét, mulandóság viszonyáról mit gondolsz?

– Félttem, hogy egyszer fölteszi valaki ezt a kérdést: Ezek szerint akkor te nem tudsz írni? Pilinszky szerint minden írást a nulláról kell kezdenünk, egy csecsemő tekintetének rutintalanságával. Tudás és gyakorlat nélkül. Én egyébként mindig csúnyán írtam, ami a kézírás illeti, ez a mester hiányzik, de ha Ő megtanít írni, akkor nyilván *írni* is megtanít (a másik értelemben), függetlenül attól, hogy lényegében már mindkétféleképpen tudok írni. De mi az a tudás, mi az a gyakorlat?! Mind odadobnám, ha csak egy leckét is vehetnék tőle. Na és ez egyúttal példa volt a vallásilag vagy metafizikailag vak istenkeresésre. A lecke tart, és a tanítást nem fölösleges állomondásokkal lehet elérni.

– Az emberek a mulandóságra tippelnek,
mint megbízhatóra a törvények közül.

A múlt sok rétege biztos nincsen meg

– *a Mulandóság című versedben olvashattuk nemrég. Az emlékezést, így a múltat is a személyesség szűrőjén át értelmezzük, az emberi pszichével átítatva akár a történelem is hamisítható. Jó helyen tapogatózom, erre utalsz?*

– A továbbgondoló olvasás sosem tapogatódzhaz rossz helyen. Én itt a mulandóság valóságosságáról, mélységéről akartam beszélni, hogy ami elmúlt, az megsemmisült, nincs meg, ahogy elmúlt életünk legtöbb apró vagy akár nagyobb eseményére egyáltalán nem emlékszünk már. És arra is gondoltam, hogy bárki bármit mond és remél, a mulandóságnak ez az ereje az a törvény, amire mindenki alapozhat és alapoz is. Ami nemcsak a saját mulandóságunkat jelenti, hanem azt is, hogy a változás egy pillanatban a legborzasztóbb erőt is kipöccinti létben elfoglalt pöffeszkedő helyéből.

A történelem csak ideiglenesen hamisítható, aztán vagy kitisztul a kép, vagy teljesen elfelejtik azt a szeletét. A totális felejtés persze a hazugságnak és hamisításnak egy talán kevésbé elégtélszerű, de nagyon hatásos módja. Az emberiség történetének nagyobbik fele már átesett ezen a radikális átvilágításon.

– *A költészetet, irodalmat érintő kérdésekben az idő, a mulandóság megbízható mérce? Valóban az a költemény marad meg, amely kiállja az idő próbáját? Milyen szerepe, felelőssége van ebben a szakmának, a kánonnak (kánonoknak)?*

– Egyetlen irodalmi mű sem örök életű. Van olyan, amelyik már halva születik, de a legnagyobb remekmű is elenyészik egyszer. Az utókor semmivel sem megbízhatóbb mérce, mint a jelenkor. Mindegyik lehet pontatlan, de a tévedések nem túl nagyok, és pár év alatt kiegyenlítődnek. Egyszer viszont Mozart zenéje és Weöres Sándor költészete is elpusztul, legalábbis a történeti időben nem fog létezni. És százezer vagy egymillió év múlva nem is fognak senkinek hiányozni. Tegyük hozzá, hogy a kánonok jóval előbb tűnnek el, mint maguk a művek.

– *Tudsz olyan szerzőt mondani, akit te fedeztél fel magadnak, az idő próbáját kiállta ugyan, mégsem került be a kánonba?*

– Fáy Ferenc (1921–1981) emigráns költő verseit nagyon szerettem, de a rendszerváltás után nem ő, hanem Határ Győző, Bakucz és a magyar műhelyesek súlya növekedett meg, persze nem méltatlanul. A lányfalusi plébános, Pusztai Sándor (1911–1983) verseit is kedvelem, ámde nemigen olvassa senki őket. Székely Magda (1936–2007) költészete és barátsága is nagyon sokat jelent(ett) a számomra. Olyan olvasás- és költőelfelejtés van, hogy tanítványaimnak Vas István, Hajnal Anna, Kálnoky, Jékely, Ladányi fontosságát is magyarázni kell. De még ez sem lenne baj. Azért vagyok. Ám mintha nem éreznék, hogy kánonokon belül és kívül föl kell fedezniük a magyar- és világirodalmat és kultúrát. Kánonokat követnek, de hagyományokat nem.

– *A Mulandóság versedre visszatérve az égirat szón sokat gondolkodtam, megvallom, nagyon szimpatikus számomra. A vers lehet égirat?*

– Igen. Feltétlenül. De nemcsak. Bárki, aki nem önző folyamodvánnyal fordul Istenhez, égiratot küld neki. Ő ezeknek örül. Csak ezekre felel. Ezek szerint a versekre mindig? Dehogya. Csak a jó, tiszta versre, az égiratra. És felelete lehet, hogy egész más címre érkezik, sem a kérelmező, sem a válasz címzettje nem tudja meg ezt a rejtett összefüggést, de érezni és sejteni fogja. A szentek munkája ilyen nem látható hidak létrehozása. És a költők, ne tagadjuk, bár szokás tagadni, a szentek babérjaira törnek.

– *Az Áramlatok című versben a Facebookról ironikusan beszélsz, népbútító szerepe van a virtuális falunak. A Facebookot véleményed szerint hogyan lehetne a kortárs költészet hasznára fordítani?*

– Népbútításról nem beszélnek, nem udvariasságból, megfontoltságból (=gyávaság), hanem mert nem gondolom így. A versben a butaság érdekelt, amit persze töményen találni ott (is), de a nép önbutításának mondanám inkább, amit tapasztalok, és a Face persze az önbutítás fórumaként boldogan regnál. Ámde ma ez a siker garanciája. Legyen az közéleti vagy kulturális siker. Nem mintha a sikert utálnám (másokét néha igen, a sajátot sokkal ritkábban), de a sikert számokban mérjük (mint helytelenül annyi mindent), és nagy számokat csak nagy butaság-táblák meghódításával érhetünk el. Hogy az internet a szabadság helye lenne? Ugyanannyira a szabadság megvezetéséé. Vagyis a butaságé. Márpedig az butaság, ha a barátaimról elhiszem, hogy ellenségeim, az ellenségeimet barátoknak nézem, a közömböseimet megvetem, a segítségre szorulóktól félek. Mindebben álhírek erősítenek meg, melyek az ellenőrizetlenek eszes ravaszságával zúdulnak ránk. Az emberiség (hű de nagy szó!) meglehetősen bizonytalanul mozog a megkettőződött világban. A fiatalok is, akik technikailag ugyan uralják, de személyiségük szét-esik, koncentrációjuk csökken, valóságérzékük virtuális lesz.

Van, aki csak használja a Face-t. Ha jól használunk bármilyen felszínt, akkor az kedvesen és okosan fog viselkedni. A net, a Face ugyanolyan, mint a pénz: jó szolgál, de rossz úr.

– *Elképzelhető a Facebook-versműfajok megjelenése? „Instavers” már van...*

– Van már instavers? Mi az? Miben különbözik? Még az sem biztos, hogy slam van-e. Mint akció, mint közéleti, kulturális jelenség persze hogy van, és legyen is. Mint irodalmi műfaj nem biztos. Egyes jobb slam-szövegek versek, minidramák, rímes esszék. Talán. De persze nem kell mindennek irodalomnak lennie. Vagy azzá válnia. (Igaz, az irodalommá válás nagyon fontos eseménye bármi létezésének.)

– *A versírás tétje című költeményed szerint verset írni nem karrier. Milyen tétje van a versírásnak számodra?*

– A versírásnak rengeteg tétje lehet, és gyakran van is, bár nem egyszerre mindegyik. Versírás közben azért nem lehet a karrieren gondolkodni, mert a vers a személyes énen kívülre vezet el munka közben, ahol az én léte még téma lehet, de jóléte már nem. Illetve téma lehet akár ez is egy versben, de egzisztenciális alap nem. Az egész életmű, a benne zajló folyamatok építhetik vagy rombolhatják a szerző karrierjét. De az életmű alakulása a legnehezebben irányítható. Még egy szonettkoszorú is inkább megy arrafelé, amerre a szerzője kormányozni akarja, mint az életmű. A líra nem az a dolog, amivel szédítő karriert be lehet futni. Egy költő persze lehet Nobel-díjas, ami már több, mint karrier, de magyar költőnek ez még nem sikerült. Prózaírók gyakrabban kapnak. A vers nem szerez túl nagy társadalmi tekintélyt szerzőjének. Illyéséhez mérhető Kányádié volt mostanában, talán másképp Petrié. Igaz, azért tudnék pár költőt mondani, akinek ma is van társadalmi tekintélye. Tóth Krisztina, Szabó T. Anna, Lackfi János, Varró Dániel, Parti Nagy Lajos, Kemény István, Simon Márton, Závada Péter. Na és persze Lator László.

Versírás közben sem a versírásra, sem a sikerre nem szabad gondolni? De akkor mire szabad? És végül is mért ne lenne szabad bármi? Hát ez is igaz.

– *Korábbi beszélgetésünkben azt mondtad, megesik, naponta öt-hat verset írsz. Ehhez az szükséges, lírában lássuk a körülöttnk történő világot, magunkat is benne?*

– Így is mondhatjuk. Én nem azért írok verset elég sűrűn, mert rekordot akarnék dönteni, hanem mert a dolgok megértéséhez szükségem van a vers nagyítójára, mint gyengén látónak a szemüvegre, süketnek a hallókészülékre. Lelkileg elbizonytalanodottnak az imára (vagy versolvasásra).

– *Az utazás, különösképp a vonatút is megihlet. A vonatkattogás engem is foglalkoztatott egy időben, néha daktilusokat hall ki az ember belőle, vagy szapphói strófákat. Új verseid között találni bőven formaverset is; van, amelyik vonatút közben született?*

– Van bőven. A vonatkozás kényszerű magány, ideiglenes alkotóház, gyakran élek a helyzet adta külső csönddel, ami persze a

zaj mögött van. A világ olyankor többnyire nem akar tőlem semmit. Na ez a fontos csend: ha a világ nem akar semmit.

– *Hogyan születik a forma, kigondolod, vagy adja magát, a témához idomul?*

– Ha egy vers, akár szabadvers karakterisztikus formát kap, akkor azt továbbviszem, és abba kényszerítem bele a továbbiakat egy ideig, mint a rövidülő sorszámú versszakokból álló szabadversekbe a Heidegger-könyv esetében, vagy egy ennél kicsit hosszabb formába *A berlini füzetből* szövegeiben. Ez a ciklus *A Vörös István gép vándoréveiben* olvasható. A szonett mint forma készen megvan, de mindig újra ki kell találni. Nem mindig sikerül, mert szívesen megírja magát, eminens szonetté. De ezt nem szabad neki hagyni. Most a villanellával játszom, tudatos választás volt, kiderült, hogy van benne spiritusz. Én legalábbis azt hiszem.

– *A Zöld kiáltvány című versed társadalomkritikus hangú, legalábbis én ezt olvasom ki belőle. A felvilágosodás helyett teljes bemohosodás vár ránk. Ilyen rosszul állnánk?*

– Ez szatíra is, tehát túlráajzolás, de valóban itt a veszély, a fölvilágosodást sokak szerint jó volna visszavenni. Így vélik azok, akik az ész előtti világ esztelenségének zavarosában akarnának halászni. Ráadásul bálnát meg más értékes tengeri élőlényt. Nem szabad hagyni. A világ nem minden kultúrája vívta meg a maga felvilágosodási szabadságharcát. A technikai eszközöket leemelik belőle, és saját dogmáikat erősítik és szórják a segítségükkel. Az értelemre most nagyon nagy szükségünk van. A butaság ellen nincs más védekezés. A már említett evangéliumomnak ez a fő témája. Jézus érzekelte perifériális hazájának és jelentéktelen korrának elburjánzó butaságát, és elsősorban fényt igyekezett vinni az emberi fejekben levő sötétség helyére. Ez sikerült, és korát jelentős korrá tette, innen számoljuk az időt azóta is, országát pedig központtá. Jeruzsálemből végleg világfővárost csinált. A létmegértés fővárosát.

Tehát akkor most valami olyasmit is mondtam, hogy az európai felvilágosodásnak legalább két hulláma volt? Az egyiket nem lehet visszavenni a másik visszavétele nélkül. Aki a felvilágoso-

dást visszavenné, az gyakran kereszténység előtti babonák iránt is érdeklődik.

– A sorselkerülés
egy életprogram is.

Nem éles, mint a kés,
létnek mégis hamis

– *újabb metafizikus verseidben az irónia és a játékoság különleges színt visz a kötetbe, úgy könnyedek ezek a versek, hogy közben mégis nagyon súlyosak. A Sorselkerülés a gyávaságot figurázza ki, a hamis létet, a meghasonulást. Úgy érzem, hosszabb versfolyam épül a téma köré, talán egész kötet körvonalazódik, amit az IJ olvasói láthattak, ízelítő csupán, egy készülő munkafolyamat része.*

– Persze, én állandóan dolgozom, és a munka, a folyamatos munka azt eredményezi, hogy alaposan tudok a finomhangolással foglalkozni. Valami ilyesmi a célom mostani kötött verseimmel, a villanellákal és a többiekkel. A forma mint az irónia és az önkorlátozás (tehát öni- rónia) eszköze, kell működjön, de a súlyos témáktól továbbra sem válnék meg. Minél könnyedebben beszél valaki a nehéz dolgokról, kérdésekről, annál nagyobb eséllyel találhatja el az olvasót.

– *A Rántotta című rövidprózáid izgalmas történeteszöve és líra találkozottatása. Rövidprózáid poétikusak. Úgy érzem, rokon műfaj számodra a novella és a vers, nem zárják ki egymást, inkább serkentik.*

– A jó novella legalább annyira tömörít, mint egy közepes intenzitású vers. Csakhogy a nyersanyag történet, és nem érzelmi vagy gondolati indulatmenet. Alapegysége talán nem a szó, hanem a jól megszerkesztett mondat. De a novellában a vágások, kihagyások, a váratlan abbahagyás ugyanúgy főszerepet játszanak. Nem a szereplők, nem a lírai én, nem a tárgyak, nem az érzelmek, hanem a nem ábrázolt, mely fehér foltként körbeveszi és egybetartja azt a kevéske papírra kerültet. Ennyiben egy vers és (rövid)próza.

Aki több műfajban dolgozik, annak különben szerencséje van, mert a műfajok egymást inspirálják, így szinte sohasem marad munka nélkül. Az írói válság másik formáját kénytelen megismer- ni, a túl sok félbemaradó mű termelését. Ezek a befejezetlen mű- vek kísértetként követik az embert. Goethe és Thomas Mann

életük végére minden adósságukat rendbe tudták tenni, elvártnak az elvárásra méltó szálakat. Kafka a maga jóval rövidebb életidejével szinte mindent elvarratlanul hagyott, ezzel megmutatva nekünk a töredékesség fontosságát még a regény esetében is.

– *Az említett írás egy készülő novelláskötet része. Mit kell tudnunk róla? Személyes ihletettségu a kisfiú története, ennek folytatása olvasható a készülő könyv többi novellájában?*

– A könyv több ciklusból fog állni, de az egyik ebben a hatvanas évekbeli dunántúli faluban játszódik, és valóban többek között gyerekkori emlékeimből áll össze háttéranyaga. Ebből teremtem a valóságot, amit ábrázolni kívánok. Az egész könyvnek az a címe, hogy *A szabadság első éjszakája*, és 2019 könyvhete a várható megjelenés. Gyerekkorom felváltva telt Budapesten és Mórton, 2 év itt, 2 év ott, iskolaév itt, szünidő ott. Mikor a valóságot próbálom feltérképezni, azt a valóságot, amit gyerekkoromban megismertem, akkor a vidéki, falusi miliő mutatkozik fontosabbnak. A hatvanas évek rosszul bevilágított estéiről nagyon sokat tudok (azaz semmit), ezért képes vagyok kezdeni valamit ezzel az anyaggal, és megismertetni végre az embereket avval, hogy mi is maga a valóság (azaz a rémálomszerű emlék).

– *„A rendezők, de főként a színidirektorok nem ismerik igazán a kortárs magyar drámát, és így aztán nem bíznak benne, félnek tőle. Mint ahogy senki nem bízik abban, amit nem ismer, és fél is tőle, ha van félnivalója. A kortárs magyar dráma persze félelmetes, de azért, mert sokat megmutat a drámai kortárs magyar világból. Ezzel nem jó szembenézni. Ráadásul van egy szinte szükségszerűen bukásba vivő sikerorientáltság (anyagiasság) az egész kulturális szcénában. Jogászok és gazdasági igazgatók döntenek szintisztán szellemi: művészeti és tudományos kérdésekben. Ez egyenes út a tragédia felé. Legyek patetikus? A Vörösmarty által emlegetett nemzethalálhoz”* – régebbi interjúmból idézek, amikor a színpadi adaptációidról beszélgettünk. Drámairói tevékenységed sem ismeretlen a színházba járó emberek számára. Az ugyancsak A hónap alkotójában megjelent Hamlet, skandináv krimi című műved színházi felkérésre írtad; Hamlet aktualizálása, modern korba helyezése a cél?

– A *Hamlet*, mint annyi más színház iránt érdeklődő szerzőt, meglehetősen foglalkoztat. Olyannyira, hogy két saját Hamlet-drámán is dolgozom párhuzamosan, már évek óta. A másik már hatvan oldal fölött jár terjedelemben, címe: *Hamlet álma*, de van egy olyan félreolvasása is a címnek, hogy *Hamlet állama*. Majd meglátjuk, melyik lesz. Ott az az ambícióm, hogy mindent, ami másképp történhetett volna a Hamletben, azt úgy, másképp, vagy esetleg másképp másképp írjam meg. Ez a szöveg, a *Skandináv krimi*, épp fordítva, mindent ugyanúgy hagy, de a motivációkat igyekszik elmélyíteni. Itt egyszerűen újraírom Shakespeare-t. Hogy pofátlanság? Persze. Remélem, magának a mesternek kedvére volna. Mind a két munkára saját magamat kértem föl. De mindkettő után mutatkozott már érdeklődés. A *Hamlet álma* a Kaj Ádám vezetésével az ősszel első évadával bemutatkozó esztergomi Babits Mihály Kamaraszínház premier-tervei közt szerepel. Egyik változatban sem szeretném aktualizálni a témát, mivel Shakespeare épp a maga időtlenségében bontotta ki, a műben keverednek a 16–17. századi Európa és Anglia viszonyai, és a 9–10. századi Dánia és Európa viszonyai. Abban a korban a művészeknek még nem volt történelmi érzékük, még senki sem gondolt rá, hogy történelem létezne, mely épp a változásokból összeálló mozgás irányának a felismerésével veszi kezdetét. Már mint az emberiség történetének történelemként való megírása. Fukujama nemrégiben fölvetette, hogy a történelem véget ért. Azóta sok minden történt, de az nagy kérdés, hogy van-e egyáltalán olyan, hogy történelem. El sem kezdődött talán, filozófiai értelemben. Világszemléletre vagy történelmi szükségszerűsége kár gyanakodni. És Isten is láthatólag közömbös a történelmi folyamatok iránt. Talán mert örökléte miatt nincs időérzéke. Szóval Shakespeare így bontja ki a történetét, és én bizonyos dolgokat éppen a kora középkor miatt tudok megérteni a Hamletben, másokat a reneszánsz világ logikája miatt. Épp ebbe a sötét, mert kivilágítatlan, történelem előtti világszemléletbe szeretnék visszalépni e munkáimban. Hogy ez a mi korunk felé is aktuális? Vegyi reakciót, pezsgést, sóképződést mutat? Épp így kell lennie.

Laik Eszter

Szászul szép — egy erdélyi gyermekkor meséje

Claudiu M. Florian

Játszadózások kora

Erdélyi gyermekkorom regénye

VINCI KADÓ

„Hirtelen Nagymama jut eszembe. Ő német, mert csak akkor beszél románul, ha Nagypapa is ott van, mert ő nem tud németül. Velem németül beszél. Ha nem, szászul beszél a szomszédokkal az utcánkban vagy a zsiberki rokonokkal. Ő, pedig német, mégse rossz, mert a Nagypapának, pedig román, nem kell ellene harcolni.” Rövid ízelítő ez a *Játszadózások kora – Erdélyi gyermekkorom története* elbeszélőjének szavaiból, aki Románia kellős közepén, egy Brassó megyei aprócska faluból, Zsiberkből szemléli maga körül az egyre táguló világot. Elbeszélőnk öt-hat éves kisfiú, akinek a nagyszülői ház a világ közepe, s innen mesebeli messzeségnek tűnik még a házból jól látható vár is, nemhogy az a bizonyos *Németország*, amelynek valamennyi előfordulása a szövegben kurzív szedéssel hangsúlyozza, hogy a kisfiú élénk képzeletében egyfajta tündérországot testesít meg.

Zsiberk sok száz évvel ezelőtti erdélyi szász település, amely még a hetvenes években is őrizte a soknyelvűség varázsát a román, szász és magyar kultúra közös bölcsőjében. A demográfiai arányok azóta elszomorítóan alakultak, ma már valószínűleg alig néhány fő maradt a német nemzetiségből. Nem túlzó kijelentés hát, hogy CLAUDIU M. FLORIAN regénye az utolsó pillanatban született, lenyűgöző emlékkönyve az erdélyi szászok modern kori történetének talán utolsó évtizedeiről. A regény minden pillanata az író hetvenes évek elejére eső kisgyermekkorából táplál-

kozik, eltávolító gesztusok nélkül, amelyekre itt nincs is semmi szükség, hiszen a szöveg varázsát épp a mélységes érintettség, a családtörténet legbensőségebb mozzanatai adják.

Csak a regény vége felé eszmél rá az olvasó, hogy az egyes szám első személyű elbeszélésből még a kisfiú nevét sem tudjuk meg, ő csupán „a kicsi”, ahogy nagyszülei emlegetik, s ebbéli pozícióját csak egyszer zavarja meg „Mégkisebb” látogatása egy unokatestvér formájában. Már a regény elején kikristályosodik, hogy hősünket nagyszülei nevelik, szülei csupán „a fiatalabb Anyu és Apu” képében jelennek meg olykor, a zeneművész anya és színházi rendező apa Bukarestben élnek, kisfiuk nevelését vállalni nem tudják, s ezért az anyai nagyszülők vették át – boldogan – a feladatot. Ezzel máris elénk tárul a szocialista Románia hétköznapjainak egyik lehetséges és megdöbbentő családmodellje, a hatalom vezgatúrájának kitett értelmiségiek sajátos boldogulása, akiknek kenyérkeresete minden pillanatban a rendszer halálos szeszélyeitől függ. Az apát épp elbocsátották a bukaresti színháztól, rendezői tevékenysége nem felelt meg az államhatalom elvárásainak, az anya a művészi pálya elején a megkapaszkodásért küzd, holott már az odáig vezető útja is igen rögös volt.

Claudiu M. Florian regényéből négy generáció élete bontakozik ki, egészen a Dacia faluban élő Otatáig, a nagymama édesapjáiig visszanyúlóan. Sőt, a nagypapa történeteiből az ő Amerikába kivándorló felmenői múltja is előgomolyog a huszadik század hajnaláról. *„Dacia a világon a legelterjedtebb autó neve is. A román autó a Dacia 1300. Nagyon dicsérik a tévében, azt mondják, ha sok pénzt teszel a takarékbba, és várod a szerencsét, egy szép nap egy Dacia 1300 tulajdonosa lehetsz”* – elmélkedik elbeszélőnk, akit folytonosan a világ *sokfélesége* izgat Zsiberkben; itt van mindjárt a Dacia nevű falu, a hasonló nevű autó, na meg „a barnásvörös tévében” a Dacia II. adó, melyen sokat hallott-látott a dákokról is, akik „a vitéz Decebal vezetésével ellenálltak a római hódítóknak”. A kisfiú az őt körülvevő tárgyak, helyszínek, emberek nevéből kiindulva igyekszik definiálni egyre több és több jelenséget – ennek a megismerési folyamatnak vagyunk szemtanúi

olvasóként, amelyet a gyermeket körülvevő felnőttek szerencsére cseppet sem siettetnek didaktikus magyarázatokkal.

A szöveg ízét, élvezeti értékét a gyerek szemüvegén át bemutatott felnőtt világ olykor érthetetlen, olykor abszurd, olykor nagyon is nyilvánvaló kedvessége vagy barátságatlansága adja. A gyermeki gondolatmenet vaslogikát követ, a rendelkezésére álló tudásból kovácsolja ki magának az összefüggések hiányzó láncszemeit, s teremt egy maga számára is koherens valóságot. Ami ebbe nem fér bele, az kérdés, tűnődés formájában vetődik fel, s ezzel előáll egy sajátos gyermekfilozófia, amely felnőtt szemmel olvasva egyszerre szórakoztató, mélységesen bölcs, és rávilágít a mindennapok durva visszásságaira. Amikor például az anya ritka látogatásaikor leülnek a tévé elé egy-egy művészfilmet megnézni, s az anya boldogan kiált fel, ha „nagy rendező” nevét látja, fia hiába szeretné látni a filmben a nagy embert, mint anyjától megtudja, „pont a rendező nem látszik. És csak nagyon ritkán fordul elő, hogy a rendezőt is lehet látni. Talán azért látjuk olyan ritkán Aput. Mert rendező.” Vagy az időről folytatott mészázás: „De amikor megtudtam, milyen, ha az embernek sok ideje van, mint Otatának, és kérdeztem, hol van az az idő, mert nekem is juthatna valamennyi Otata idejéből, Nagymama azt mondta: »Otatának megvan a maga ideje, és neked is a magadé.«”

Végtelen derű árad a lapokról e gyermeki látásmódnak és nyelvnek köszönhetően, amely mögül sokszor kicsillan a felnőttől hallott beszéd újrainterpretálása, kacagtató pillanatokat eredményezve: *„És a munka is sokféle, találhatsz otthon is munkát, mint Nagymama, vagy a kertben és a cementgyárban, mint Nagypapa, építheted a szocializmust, mint az egész nép, vagy Willy Brandt segge közelébe furakodhatsz, mint a kommunisták, hogy vinné el őket az ördög.”* Nem kevésbé mulatságosak a kislány rácsodálkozásai a nyelv furcsaságaira: a körülötte sokat emlegetett Mao Ce-tung és Kim Ir Szen nevek hallatán kandúrnevekre asszociál. Mivel elbeszélőnknek nincs testvére, csak sóvárog utána, jelentős időt tölt a felnőttek között, hol megtúrva, hol elzavarva, így aztán állandó kommentátoraként lép fel a felnőtt párbeszédeknek, amelyek a regény legnagyobb részét teszik ki.

Nem „nagy” történesek, regényes fordulatok szervezik a cselekményt: egy család életének mindennapi mikrorealitása elevenedik meg négy jelentős állomáson: Zsiberkben, Daciában, Olténiában és rövid pillanatokra a fővárosban, Bukarestben. A háttér a Ceaușescu-rezsim Romániája, melyben már elenyészett a nyugati nyitásban élenjáró, a Németországgal barátkozó, a csehszlovákiai beavatkozást elítélő nagy vezér mítosza, és elkezdődött a kemény diktatúra, a tisztogatások, a románosítás, a feljelentgetések és a házak elvétele. A „barnászörös tévéből” és a „fekete rádióból” pedig átszüremlenek a világpolitika sorsfordító pillanatai a vietnami háborútól a szovjet–amerikai űrprogramig. Ebben a belül szűkös, kívül tágas világban az igazán nagy pillanatok a kisfiú számára a németországi nagybácsik és nagynénik ritka látogatása a csodás, talán nem is létező ajándékokkal, akikkel fehér Mercedesben ülve suhanhatnak el Otatához, és akiknek még a ruhájuk, táskájuk, illatuk is valami egészen más világ követeként jelenik meg. Németország mítosza a viszonyítási pont a kisgyermek világában, még a malui baromfiudvaron is ez jut eszébe, amikor a tyúkok kikapják a kezéből a főtt kukoricát: „...*az én kukoricacsövem alighanem olyan nekik, mint nekem a németországi rágó: élni kiválóan lehet nélküle, de azért néhanapján egy-egy szem – az tényleg maga a csoda.*”

A regény másik legélvezetesebb vetülete a nyelvi sokszínűség ábrázolása: az egymás közt is több nyelven kommunikáló családban és a szász óvodában a kisfiú világa százszor tarkább, mint az egynyelvű népességé, akik a regény több pontján is rácsodálkoznak a gyerek beszédére. A dialógusokba belesimuló német, szász, román kifejezések tarka arzenálja vonul fel a lapokon, a *Donnerwetter!* kedves szitokszavától a hecsedlilekvárt jelölő hecsenpepcsig, azaz *Hätschenpetschig* vagy a németül nem tudó nagypapa tréfás *Danki!*-jáig, amit az asztalnál használ a sót megköszönve. KOSZTA GABRIELLA magyarázata a tőle megszokott legmagasabb színvonalon adja vissza nemcsak a román szöveg, de e nyelvi keveredésből előálló komplementer kultúra szép erezetét.

Claudiu M. Florian regénye az egyre fenyegetőbb diktatúra sötét leple alatt tudott végtelenül szerethető világot teremteni,

amely egy boldog gyerekkor pillanatait festi fel napfényes vásznára. Fontos: nem giccses idillt, hiszen ellenpontnak mindig ott a felnőtteket szorongató, napról napra baljósabb valóság. De ezek a felnőttek úgy veszik körül az öt-hat éves főhőst, hogy annak biztonságérzete egy pillanatra sem inog meg, és sejtjük: olyan munícióval vág majd neki a nagyvilágnak, amire sokan csak irigykedhetnek. Florian valóban a nagyvilágnak vágott neki; a kötet fülszövegéből megtudjuk, hogy 2002 óta román kultúrdiplomataként dolgozik Svájcban és Németországban. Soha rosszabb követői ne legyenek az európai kultúrának.

Claudiu M. Florian: *Játszadózások kora – Erdélyi gyermekkorom regénye*. Vince Kiadó, 2017, Koszta Gabriella fordítása.

Rimóczi László

Gogolt túsul ejtik, de nem bánja

Peches az a zsebmetsző, akinek a többi tolvaj már semmit sem hagy a villamoson utazó zsebekben, de talán még pechesebb az az antikvárius, aki eladatlan könyvek közt penészedik meg. A sikeres tolvajt a börtön fenyegeti, a sikertelen antikváriust pedig az elporosodás – senki ne kérdezze, melyik a rosszabb. Az íratlan sittestörvény szerint az, aki mindenről csak annyit tud, amennyi az élethez szükséges, bölcsebb, mint bármelyik akadémikus, kinek tudásán életveszélyes hézagok tátonghatnak.

PAAVO MATSIN *Gogoldiszkó* című regénye napjainkban játszódik, de egy alternatív valóságban, ahol a cári Oroszország nemrég győzelmet aratott a NATO fölött, visszafoglalta a balti államokat, az észtek többségét pedig deportálta egy rejtélyes metróállomásra, ahonnan nincs visszatérés. Az új hatalom hadiszákmány-villamossínt telepít a dimbes-dombos hajdani észti kisvárosba, Viljandiba, ahol a villamosközlekedéssel párhuzamosan megindul a birodalmi népvándorlás is.

Míndez itt történik, itt illatozik ebben a regényben, itt feszegeti a dekadencia rácsait, majd lassan el is szabadulnak a látomások a kedélyes kisváros utcáin. Velejég modernista könyv, mozaikszerűen aprólékos és sokszínű, bolondosan zavaros, mégis van benne rendszer.

Az Antikvárium nevű antikváriumban elenyésző a forgalom, a kassza kong az ürességtől, senkit sem érdekelnek már a könyvek, lassan a kályhába lehet hajigálni tűzifa gyanánt, ha egyéb funkciója már nincs, fűtőértéke mindenképp van. Dicstelen vég, mintha a kultúra csak egy vékonyka réteg lenne az élet iszonyatán. Pedig az antikvárium sűrűn látogatott, de csak a szobafilozófusok, semmint a

potenciális vásárlók részéről; ide jár a környezet lecsúszott értelmisége szellemileg regenerálódni. Az egyik ilyen összeröffenésen a szerelem filozófiai vetületét fejtegetik pár találó nekifutásban: „*Mert nem a szaporodás a fontos, se nem a kielégülés, hanem a nemek metafizikai egyesülése, a magasabb szintű teljességre való törekvés!* – Loenhard aggódva sandított a vécéajtó felé, ami mögül különös hangok hallatszottak. – *De hogy ezt a nagyszabású feladatot teljesíthesse, a férfinak még férfiasabbá, a nőnek még nőiesebbé kell válnia, végül androgünként kell egyesülniük.*” A felszólaló arra is kitér, hogy a társadalom minden zavara esztelen nemi szenvedélyeket hoz magával, szexjárványt, ginokráciát, az állandó izgalom, a pszichikai idegesség pedig katalizátorként működik, és az emberek képtelenek szentebb szintekre emelkedni. A sötét időszak egyik ismertetőjegye, hogy a férfiak behódolnak a nőknek, és a gyönyör rabszolgáivá válnak, lázadnak saját szellemük, az istenség és minden magasabb rendű dolog ellen. Így megy ez, miközben analitikus motoszklálás zaja veri fel az eladatlan könyvek poros csendjét. Valaminek történnie kell. És történik is. A közeli, Regény nevű művészlokálban zajlik az élet. A Regény tisztességes hely, nem úgy, mint a Szivárvány, ahol ravaszul vörös asztalterítőket használnak, hogy a késő éjszakai „orrbavert-bokszoló-vérfürdő” ne legyen feltűnő. Itt veszik észre a feltámadt írógénuszt, Gogolt, akit nem is hagynak sokáig békésen falatozni:

„*Gogol úr, elmondhatjuk, hogy uraságoddal valami hatalmas félreértés történt? Nemrég láttam valami orosz csatornán egy érdekes dokumentumfilmet uraságodról és a sírjáról. Amikor a csekisták kiásták, nem volt ott uraságod feje!*” Majd szó szót követ, és az írómögült hamar be is zárják a vécébe. Felváltva őrzik, míg azon tanakodnak, mihez kezdjenek vele. Közben persze etetgetik és sétáltatják, meg szorgosan lejegyzetelik ebéd közben előadott eszme-futtatásait.

Mindez csak még jobban összekovácsolja a baráti társaságot, a zsebtolvajt, a város vezérbitlisztét, az antikváriust, a seftest, a sittest meg a haknivirtuózt. Persze az örködés nem telik zavartalanul, ha mással nem veszélyeztetik a világot, saját gondolatokkal mindenképp: a bitliszfanatikus például szerelemtemplomot szeretne felállítani John Lennon tiszteletére, mely épületről számos

makettet is készített már. Tervei szerint kilencven méter magas lenne, az emeletek közt pedig sárga tengeralattjáró alakú lift közlekedne, és évente egyszer, Lennon halálának évfordulóján az egész szent építményt helikopterek emelnék a magasba egy kicsit. Az épület előtt színkristály Lennon-szobor állna, melynek belsejében három eleven medvebocs játszadogna, hogy a téma még közelebb húzódjon az észti nép szívéhez.

Paavo Matsin műveiben a történelem, a fikció, a fantasztikum, az alkímia és az ezotéria ironikus, abszurd humorral keveredik – ez az abszurd azonban a hagyományos angol helyett észti stílusú. Sűrű prózanyelvében különböző jelentésrétegek és utalások épülnek egymásra, mindez együtt szórakoztató játék az idővel és térrel. A Gogoldiszkó képzeletbeli, mégis kísértetiesen valóságosnak tűnő jövőképében bármi megtörténhet – egyszerre disztópia, groteszk allegória és ennek paródiája. Kalandos, fordulatos, vagány és cselekménygazdag mű, eleven jellemábrázolásokkal, romantikus, félszeg figurákkal, képzeletdús formavilággal, melyben bátran bomlásnak indulhat a józan ész. Egy olyan világot fest elénk, ahol néha még a legedzettebb zsebtolvajoknak is elegendő lesz a létezésből: *„A szabadság nem volt már szabadság, itt valami ördög-tudja-miféle-határtalan-játék folyik, és valami érthetetlen erő tombol, ez a kurva gogoli átok. Rendes börtönbe, persze, nem akart önkéntesként bevonulni, de most nagyon gyorsan szüksége volt egy bizonyos rendszerre, hogy helyrejöjjön, úgyhogy a bolondokháza jó megoldásnak tűnt.”*

Természetesen a katarzis sem marad el: az utazás egy féktelen, elsöprő és szürreális bulival zárul, dinamikus, lehangoló képekkel tűzdelve. A nyelvi lelemény olajozottan mozgó ízületei végig kitartanak. A szerző szerencsére ritkán használja az észti irodalomra jellemző kesergő, nacionalista tónust és az entropikus melankólia enzimeit. Ezekon az oldalakon keresés és ráatalálás zajlik, a mesterség nyakon ragadásának bátorságával.

Péntek Imre

A Rózsa utcától Nakonxipánig

A szerzőnek 2016-ban jelent meg egy válogatott tanulmány- és esszékötete, s ha belenézünk a tartalomba, egy változatos életmű részleteibe nyerhetünk betekintést. Már az 1997-es *Kilazult kő* című kötet jelezte: egy lírikus is bejelentkezett a kortárs irodalomba; azóta három próza- és ugyanennyi verskötet került ki a keze közül. A negyedik verseskötöny, a *Rózsa utca, retrospektív* még a múlt esztendő végén látott napvilágot.

Szigeti Csaba így ír *A bátyám hazavitte a halált* című prózakötet bevezetőjében: „Mivel Mohai prózájára az erősen lírai intonáció a jellemző, az olvasónak erre ráhangolódva nyilván nincs túlzott elvárása a szokványos értelemben vett epikus tartalom vagy a kidolgozott jellemrajz megléte iránt, és az is gyorsan kiderül, hogy a szerző nem hagyományos értelemben vett családörténetnek szánta művét, ugyanakkor mégis megfér ebben a sajátos szövegfolyamban némi legendaközeli anekdotikusság, illetve lélektani elemzés, önanalízis. Az említett jellemzőknek is köszönhető, hogy a teljes textust műfajilag nem igazán lehetséges klasszikus kategóriáknak megfeleltetni. A vallomásos befelé figyelés, az olykor apróságokra is kitérő biografikus személyesség a napló vagy egy igényesebb blog formájára emlékeztet, néhol aztán helytörténeti vagy szociografikus értekező gondolatsorra bukkanunk, máskor pedig életképek, hangulatrajzok, kommentáló és inzertáló vendéggondolat-beemelések, novellaszerű kistörténetek, esszéforma gondolatfutamok szövik tovább a textúrát... Helyenként címkeszerűen maga a szerző is megnevez aktuális műfaji kategóriákat (rekviem, vita, fohász, zsoltár, emlékezés,

bekezdések), amelyek viszonyítási pontként szolgálhatnak, de inkább a sokszínűséget, az egészben meghatározhatatlanságot teszik műfajilag identikussá.”

Ez a műfaji sokszínűség verseire is jellemző. A *Szeptember végén áhítat* alcíme: *Laudatio funebris*. Halotti beszéd vagy gyászbeszéd. Ez a kegyeletteljes állapot belengi a kötet teljes szövetét – a versek egyébként is teli vannak poétikai reminiscenciákkal, áthallásokkal, utalásokkal, költői-írói tapadásokkal, kézenfekvő és meglepő kontextusokkal, amelyek egy bonyolult szövegvilágba engednek betekintést. Ha elindulunk egy metaforikus vagy metonimikus irányba, újabb és újabb szövevénybe akadunk, újabb és újabb utalások sejlének fel, amelyek a szövegkonstrukció felremlő egészéről keltenek képzeteket az olvasóban.

A *Szeptember végén áhítat* utolsó versei – hidegházi feljegyzései – megpróbálják összegyűjteni ezt a világvégi-lezárló hangulatot. Legalábbis értelmezni azt a csapdahelyzetet, amelybe az évek belecsalták a szerzőt. A *Szobor-alakom* a többszörösen rögtönzött halhatatlanság devalválódása; a lét utolsó fázisának tüneteit elég „bezsebelni”, mint néhány talált tárgyat. Szembenézés a torzószerűség vadhajtásaival, az aszexualitás zsákutcájával – ezeket a devalvációkat csak a „kényes önérzet” fellobbanása ellensúlyozza. A merész folytatás – „*mikor a siralomvölgyet elhagyom*” – betekintés abba az ürbe, ahonnan nincs visszatérés. És a vélt összegződés, idealizálódás, a hanyatlás előtti felmagasztosulás mind-mind szertefoszlanak: „*szobor alakom / összezilálódik*”. Ebben az összezilálódásban csak ő lehet a vesztes. Valami léten túli lényeg reménye kísért: a „devalvált elem” örleménye, sűrítménye, koncentrációja. A hatar – megvan. Egyik part – másik part. Itt még élet, ott már halál. Igen, többszörösen is határvidéken járunk, erre történnek utalások. A botozgató személy felcserélhető másikkal, ahogy a *Botozgat a földön* című versben elhangzik. Az önismeret kevés, a múlt állításai magasat lobbannak, mielőtt elenyésznek, így jön létre valami patetikus érzelem – mely a szélső pontot, a határpontot megvilágítja.

„Halottrajzi adat” – még mosolyoghatunk is ezen a szóösszetételen. A halott (döglött) kutya már a föld alatt jár, a határ-idő utáni intervallumban. A határon innen még van tűnődés, irgalom, izgalom, de már a „*más halmazállapotú válsz*” ígézetében. S legfeljebb egyre lehet koncentrálni: „*légy ott is szuverén*”. Legálul ácsorogni sem jó – *A leendő sírásó*hoz című vers intenciója szerint „a görbelábú remény” se csábítson bármire. Az 56-os év szülöttje Hamlethez fordul, ahogy *Tervem hanyatlott* címmel a kötet utolsó versében írja. A talányos sorok némi lelkiismeretfurdalásra engednek következtetni: „*cipőm kopogott, lábamon se volt / Az ideákból mit sem leltem / ínségben telt, s jóra nem vitt az üzletem*.”

A kényszeredettség árnyéka hull mindenre, a halandóság alól nincs felmentés. S egy klasszikus mondat zárja ezt a határvidéki kalandozást: „*A többi néma csend*.” Az újabb kötet, a *Rózsa utca, retrospektív* ennek a csendnek a megfejtésére vállalkozik. Tartalmát tekintve különféle műfaji megjelölésekkel találkozunk: eposz, oratórium, banális love story...

Az első rész – *A százegyedik út* – számomra nem más, mint az élmény felvázolása. Az első mondat: „*Elkondult a gyerekkor utolsó óraiütése*” – mélyről indít, ebből az édenszerű állapotból, amely szinte naturalisztikus körképpé tágul. Feltűnnek a városzéli gyalogutak, a szenesek és a lovak, összekoccanó itatóvödörök, mindaz, ami már emlékké merevedett az időben. S ebben a közegben tűnik fel a *Rózsa utca*, mint az állandóság fundamentuma: „*a Rózsa utcán végighúzza ujját az Isten / angyaltollak maradnak a helyén*”. Az angyaltollak: az örökkévalóság jegyei. Innentől kezdve a *Rózsa utca* mérték és etalon, mely megnyílik a költészet lupéja előtt. „*A Rózsa utca elvarázsolta kastély*” – íme, a nekifutás. A „*szívemben pulzáló szürreális vitrin*” továbbviszi, tovább tágítja a varázskört, amelyben a melankólia hálója leng. „*A Rózsa utca a százegyedik út hőse*” – ahonnan a töredezett eposz hőse is származik.

Az önmeghatározás – a már említett melankólia révén – szomorúságról és megbántottságról beszél – de mégis „*festetlen*

pompa a szálkás emlékképek forgatagában”. Vagyis elveszített Éden. A tudat kialakulásának fázisa: „szemtaniúja leszek ennek az átváltozásnak”.

Másutt az iskolakezdés elégikus képei, a gázolajszagú padló a múlt itt ragadt rekvizitumai. „*A sörösök látványa életre szóló élmény*.” Valóban: a periféria költészete ez, Pepin bácsival és Maryskával. „*Az emlékezés válogat és selejtez*” – ahogy MOHAI V. LAJOS írja a „*kegyelmi pillanatokról*”, melyektől elriadnia kellene, „*de ezt mégsem teszem / mert továbbra is az irodalom ódi-vatú hitével élek*”.

A helyszín tovább mélyül, színesedik: feltűnik Kanizsa, „*mert Kanizsán a Hold fekete kartonra szerelt lámpa*”, s a Rózsa utca jelentésmezője új elemmel bővül: „*a Rózsa utca halotti jegyzőkönyv*”. Az utca „*parányi mítoszok együtthatója*”. S innen már számolni kezdi a szerző az éveket.

Újabb és újabb meghatározások, értelmezések tűnnek elénk: „*A Rózsa utca ólommal tömött zsák, a Rózsa utca zarándokhely*”. Aztán az eltávozás önkívülete: „*mintha lopáson kaptak volna a Paradicsomi kertben*”. A távolságok megnőnek, a tér kitágul, „*álmatlan éjbe gázolok*”. Más szereplők is feltűnnek: „*Nagyanyám átlépett az öröklétbe*”. Ám a kijózanodás elkerülhetetlen: „*a gyerekkor öltözékét ideje levetnem*”, „*visszaköltöznék a régi, felhők közé szorult házba, ahova többé nem lehet*”.

A lassú kijózanodás valamifajta önmaga belső világára rádermedés: „*Az ember titkokat rejt el a szív páncélja mögött*.” Hosszú az út a Rózsa utcától – Nakonxipánig. Felderengenek a felnőttkori álmok, az Astoria üvegtáblái, az Eötvös Kollégium alvilági árnyai, az anya körömcipője, mely a konyhakő mintáit az univerzummal kötötte össze... Ismét a távolodás szertartása, mely a Rózsa utcát a Ménesi útig röpíti. A sokszor emlegetett istállók és „*szélfútta pajták segélykiáltását / mumifikált honvág madár-ja csitítja el*”. Innen az enyészet veszi át a vezetést: „*Hádész karon fog*”.

Az eposz afféle monodrámává válik, mint az Öregapa hőstette a Téli Palotánál. A kijózanodás ideje ez – „*olvasmányokból megis-*

merem az irodalom valahány toposzát”, innen már visszatekintés a Sétakert, a sárszegi Városerdő, „*Annak a városnak a képe mára már a múlté*”. Elkezdődnek a felszámolás játéka: „*a Rózsa utcát felfalta a város éhes gyomra, retrospektív eposzba költözik*”, és jön a számonkérés: „*Hol marad a kocsiszínek sok torka... hol marad a faltövekből kikapaszkodó lapulevelek poros szomorúsága?*” Innen „*az irodalom megszállottsága üzni kezd*”. A találkozás(ok) Tandorival elmélyítik ezt az élményt.

Aztán feltűnik valami összegzésféle: „*egyszer elfogy minden ok a maradásra / a Föld pora sem való másra, / mint belepni nyoma-inkat*.” A felszámolódás része a családtagok távozása az életből, és az anya készülődése a halálra. Az eposz kellékei lehullanak, megsemmisülnek, „*Egy ajtó véglegesen bezárul*”, a „százegyedik út aláhullt”.

A Rózsa utca „*az Éden gyümölcse marad*”, s a végső konklúzió, hogy „*az ólomkatona visszatérhet a mesébe*”. Ez a mesevilági egyensúly zárja a töredékes eposzt, hiába nyúl utána a „*démonok csontkeze*”.

A végső pont mégsem ez: Mohai megpróbálja megállítani, kimerévíteni a mulandó időt, áttetsző szarkofágba zárni anyja halálának motívumát.

Súlyos sorok zuhognak ránk ennek a lélektani-epikai kalandozásnak a végén.

„*Rám nő az élet, eljött férfikorom ideje... Életem pusztulásra ítélt ideje. Anyám szeme marad.*”

Kevés olyan művel találkoztam, amely ilyen termékenyen foglalkozik az elmúlás rejtélyével. Megfejtési kísérletem csak egy kis ráközelítés, egy sekély fúrás az élményrög tömbjében. S a „lerakni makacs terhemet” – (ön)felszólítás is, a folytatás (várható) izgalmainak előérzete. Ezek az izgalmak áthatják a mindenkori olvasót, a folytatás izgalmának reményében.

Muth Ágota Gizella

Játék a szív billentyűin

FINY PETRA könyve az ingatag emberi kapcsolatok regénye: szerelem, barátság, házasság, megcsalás, elhagyás, válás krónikája. Férfi–nő kapcsolat, szülő–gyermek viszony, munkahely és szomszédolás. Tulajdonképpen egy családi dráma egyszerre megható és ironikus feldolgozása, melynek címe magában rejti a főhős újbóli magára találását is. Lélekutazásnak is nevezhetnénk, hiszen Sára, a negyvenéves tanárnő fájdalomállomásait követhetjük nyomon. Már a kezdet is kissé abszurd: a férj egy reggel váratlanul bejelenti, hogy elhagyja feleségét és két kiskorú gyermekét, majd távozik a lakásból. Sára a sokk után az idegösszeomlás szélén táncol, azután lassanként és némi segítséggel megpróbálja szétzilált életét rendbe tenni. A segítség két gyermeke, anyja és a szomszéd nyugdíjas Őze bácsi, aki a maga goromba, pokróc stílusával próbál lelket verni a fiatal nőbe. Ez eleinte nem megy zökkenőmentesen, de idővel szinte apa-lánya kapcsolat alakul ki kettejük közt, és a gyerekek is megszeretik a régi vágású, mogorva, de aranyszívű embert.

Sára bejárja a fájdalom mélységeit a tehetetlen dühtől a megalázó visszahódítási kísérletekig. Csalódik legjobb barátnőjében, provizórikusan kollégájával vigasztalódik, aki húsz éve reménytelenül szereti, amíg végül egy nagyobb tragédiát látva magához tér, és segít Őze bácsinak a kómában fekvő fia életre keltésében.

Érdekes motívum a regényben a *fájdalomfal*, melyre Sára felírja érzéseit a megcsalása után. Először csak a hűtlen férjet szidja, majd komolyodó fia tanácsára saját hibái is odakerülnek. Meglepő a két gyermek *bölcsessége*, amire Sára egy-egy elejtett

szó után rácsodálkozik. Rájön, hogy Samu és Miri mindent hall, lát, észrevesz, és érzékenyen rezonál az eseményekre. Ez eleinte fel sem tűnt neki, csak saját bánatával törődött. Őze bácsi Liszt Ferenc-arcú és -kezű zongorista fiának betegsége döbbsenti rá, hogy nagyobb próbatételek is vannak az életben, mint a szerelmi csalódás. Bejár az öreggel a kórházba, felolvass a fiúnak, beszél hozzá, kiönti neki a lelkét, és megkönnyebbül. Később anyjához is közelebb kerül, aki több titkot elárul saját életéből, s ezek fényt derítenek gyerekkora egyes mozzanataira. Néhány emlék más hangsúlyt és értelmet kap, kikristályosodik a múlt, új megvilágításban látja saját házasságát, barátait, kollégáit. A regény végén a megbocsátásig is eljut, de rádöbben, hogy a régi életbe nincs visszaút, újat kell kezdeni, és *akkor is* sikerülni fog.

A könyv harminckét rövid fejezete Sára kálváriáit és magára találását követi nyomon. Szinte mindegyik szakasz egy-egy stáció, felismerés, rácsodálkozás. A fájdalom lassan szelídül benne, míg végül tapasztalattá válik, és átadja helyét a felismerésnek, hogy fiatal, szép nő még azt a néhány ráncot is szereti az arcán, mert emlékek fűződnek hozzájuk, két gyermeke van, szeretet veszi körül, minden adott az újrakezdéshez, csak észre kell venni a lehetőséget.

Finy Petra nem rendkívüli esetet dolgoz fel, de rendkívül empátiás módon. Végig a realitás talaján marad, de a pszichológus pontosságával és részletességével a végletekig analizálja Sára lelki történéseit, a felindulás, depresszió és kilábalás fázisait: *„Este nyitott szemmel fekszik az ágyban. Az agya és a szíve egy-egy lángoló húsdarab. Hajnalban bekómázik pár órára. Utána jön a plafon bámulása, aztán eszelősen szorítja a férje párnáját és paplanját. Már az illata is elszállt belőlük.”* A feszültség néha szinte robban a szereplők között, az elbeszélés sodró lendülete végig megmarad, egy pillanatra sem lankad. A kronológiát Sára emlékképei és asszociációi szakítják meg, melyek segítségével fokozatosan kezdi tisztábban látni a történetek hátterét. Visszaréved főiskolás éveire, amikor Andrással ők voltak a legszebb pár, felelevenedik előtte házasságuk sok apró, szép és kevésbé szép

pillanata. Ízelítőt kapunk iskolája hétköznapjaiból is, ahol magyart tanít, és drámaszakkört vezet. A gyerekek iránti felelősség is kimozdítja a letargiából. Felmerül a múltból egy gyerekkori emlék, amikor apja egyszer hosszú időre *elutazott*, majd újra hazatért. Eszébe jut anyja egy mondata, aki a zongora billentyűit a szívéhez hasonlította, és biztatta, hogy szépen zongorázzon apjának, mert akkor az ő szívbillentyűi is megjavulnak. Miután anyja is elmeséli neki történetét, barátság alakul ki köztük.

A mai negyvenes, már megállapodott generáció érzelmi válságának, egy család felbomlásának lehetünk tanúi. A regény alaphangja mégsem tragikus, mert Sára gyöttrődését mindig feloldja valami váratlan momentum: a gyerekek kiszólásai, egy természeti kép vagy különös emlék. Árnyalt jellemrajzokat kapunk, a szereplők mind mai, hús-vér emberek. Minden figura összetett és kidolgozott, nincsenek csak pozitív és csak negatív alakok, de vannak alapvetően erős és gyenge jellemek. A legsokoldalúbban természetesen Sára alakját ábrázolja a szerző. Az erősek közé tartozik a megjelenésére sokat adó anya alakja, aki szintén átvészelte a maga tragédiáját, és példát tud adni a lányának. A jóságos, mindig morgó szomszéd, Őze bácsi, örökös, elnyűhetetlen bőrmellényében szinte mesebeli szereplő, aki valóságos védőbástya lesz Sára számára.

Két igen gyenge jellemmel találkozunk a regényben, az egyik András, a férj, a másik Bea, a barátnő és későbbi kolléganő. Bennük a negatív jellemvonások vannak túlsúlyban, alapvetően önző és megbízhatatlan emberek, akik simán átgázolnak másokon. András igazi farmeres, fekete bőrdzsekis macsó. Belesodródik egy kapcsolatba, és lelkiismeret-furdalás nélkül elhagyja a családját, majd a nehézségektől megriadva visszakönyörögné magát. A magas, izmos tornatanárnő, Bea ennél is rosszabb: alattomos és köpönyegforgató, hamis barátnő.

Bárdosi, a rajztanár-kolléga inkább kívülálló, vörös szakállalval és laza öltözékével bohókás, fura figura, akit senki sem vesz komolyan, mégis ő az, aki állandó rajongásával újra felébreszti Sárában a nőt. A főhősnő, a kedves és eleinte naiv Sára gön-

dör, vörös hajával és szeplőivel feltűnő jelenség. Eleinte nem lát túl az orra hegyénél. Úgy érzi, minden jó és szép az életében, s nem veszi észre a jeleket, melyek arra mutatnak, hogy inog a harmonikusnak vélt házassága. Története arra is rávilágít, hogy meg kellene néha állni, és a másokra is figyelni. Kimondatlanul is felmerül a regényben az értelmiségi lét felelőssége, különösen tanári közösség ábrázolásakor.

A két gyereket, a kilencéves Samut és az ötéves Mirit először megzavarja az új helyzet, hogy apjuk elköltözött, és új családja van, de mivel továbbra is gyakran látják, megbékélnek vele, és még ők segítenek anyjuknak feldolgozni a történeteket.

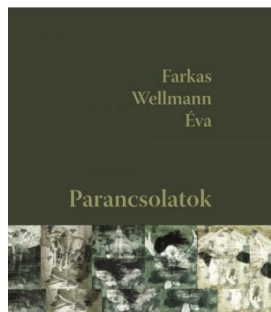
Az író szimpátiáját főhősnője iránt végig érezzük a regényben. Az elbeszélés menete pergő és magával ragadó, nyelve abszolút mai, egyszerű és érthető, a szereplők beszéde itt-ott szabadszájú.

Finy Petra vigasztalóan jeleníti meg a természetet a regényben: *„Most tavasz van. Igézően illatos tavasz. A rügyek úgy robbannak ki a fák ágain, mint zöld patronok tűzijáték idején. A madarak csivitelése örülten éles, mint egy operaária egy olasz sikátorban”* – gondolja Sára, amikor Őze bácsi régi autóján viszi a kórházba, hogy felolvasson a fiának.

A madaraknak is megvan a maguk szerepe a könyvben – különösen hangsúlyos a hűséges, jégbefagyott hattyúpár története, mely az ember és állat közti szeretet példája is. Őze bácsi fiának csodás gyógyulása és hazatérése kinyit egy kaput, és előrevetíti Sára magára találását, felcsillantja az újrakezdés lehetőségét.

Szente Anita

Tízparancsolat poétikusan

A könyv címét olvasom, elriaszt. Nem meglepő, hiszen ma több mint ötven reklámtáblát és fotót láttam az interneten. Mindegyik azt sugallta, hogy bármit megtehetek. Hiszek nekik. Tulajdonképpen csak akarnom kell. Jobb mindent egyszerre kipróbálnom, félek, hogy különben azt fogom érezni: nem éltem igazán. Korlátokkal kivédeni az esést, amit a tapasztalat okoz, badarság. Tisztelni, hogy másnak is vannak önálló gondolatai, megalkuvás. Elhinni, hogy Isten mindent tud és mindent lát, félelem. Egy parancsolatról szóló könyvet olvasni ódivatú. Mózes II. könyve már a múlt, a tízparancsolatot csak hallásból ismerem, hiszen lehetőségek sokasága tárul eléem 2018-ban. A kínálat széles sávon mozog. Csak bírjam rajta tartani magam. Egy-egy kapaszkodó mégiscsak jól jönne.

Tíz vers FARKAS WELLMANN ÉVÁTól, grafikák, melyeket Ferencz Zoltánnak köszönhetünk, és tíz dal az Evilági zenekartól újszerű megvilágításba helyezi a tízparancsolat, a létezés evangéliumi szabályait. Társművészetek találkoznak egymással; a könyv jól komponált beszélgetés az örök témákról, mert hálával létezni, embernek maradni, valamint élni és élni hagyni nem egyszerű.

A kötetben szereplő versek pontos összhangban állnak a parancsolatokkal; erre a stabil alapra épülnek a korántsem sablonos sorok. Teljes a kohézió, s bár nem didaktikus, mégis elgondolkodunk minden mondatán. Nincs benne fölösleges pátoasz, ami elriasztana. A parancsolatok filozófiáját járjuk körül, író és olvasó együtt, de mégsem hangsúlyosak a felkiáltójelek, amit a megszokás alapján elvárnánk egy ilyen téma kapcsán. A teljes kötetben

összesen kétszer szerepel felkiáltójel: „*Ne ölj!*”; „*csak bár egy halvány pászmát látnék!*” Észrevehető, hogy jelen van az isteni és emberi létszféra is, a teremtő és a teremtet. Éppen ezért megfér együtt a határozott magatartás és a kétely.

A költő gyakran használ feltételes módú igéket: fakulnék, látnék, lennék stb. Véleményem szerint ezek a szavak is nyomatékosítják az elgondolást, miszerint a világban helye van a kételyeknek. „*A világ amilyennek fested, olyan lesz*”, olvashatjuk a második versben, valóság és szubjektum egyenlő arányban képesek befolyásolni mindennapjainkat.

A Gangesz folyó, amelyről tudjuk, hogy mennyire szennyezett, a hinduk mégis azt tartják róla, hogy a legszentebb víz a Földön, hasonlatként folyik be a versbe. Számukra fontosabb az elképzelés, miszerint az erő azonos a hővel, és ha az erő a gonoszság, akkor a vízzel hatását veszíti. A második versben ilyenszerűen megfoghatóvá, képpé varázsolja a parancsolatot. A parancsolat pedig így szól: *Ne csinálj magadnak faragott képet*. A versben ráerősít erre, mert elfogadja, hogy ember mivoltunkban látni, megfogni lételemünk. De mindez illúzió. A kötet leginkább magunk elé képzelhető verse ez a második, a többinél már-már kezdünk halmazokban gondolkodni, összefüggéseket keresni, a fonalat kibogozni, vagy épp ellenkezőleg, jól meghúzni rá a csomót.

Az idősíkok szépen összefonódnak a versek között. Néha teljesen összemoszák azt: „*Hosszú távra terveztem, ezerízíg*”, ezzel folytonosságot adva a szövegeknek. Jelezve, hogy a teremtés, mely hat napon át tartott, elképzelhető képként él a fejünkben, jelenleg is tart. Ez nem egy gondosan elvégzett munka, nem lezárt folyamat. A mai napon is épp olyan aktuális a teremtő és teremtetett lények közötti interakció, mely tele van ígéretekkel, reménnyel, a hétköznapokkal, a félelemmel és mindennel, amit óvni szeretnénk.

A grafikákról első ránézésre ultrahangfelvételek jutnak eszünkbe. Közelebről látható, hogy az emberi vívódás ezeken belül zajlik: nem magzatot látunk, hanem felnőtt embert, ön-maga tehetetlenségében. A körvonalakon kívül, de még a kom-

pozíción belül mesterségesen beállított, divatos kinézetű alakok könyökölnek a kiszolgáltatottságra. Ami ezen kívül zajlik, nem egyenlő a belső képpel. Mégis egységes szín uralja, egy természetes zöld, az örökzöld, a maga árnyalataiban, legyen akár sötét vagy sárgás tónusú.

Árnyalataikat nézve roppant összetettek a versek, de nem a tarkaságnak köszönhetően, hanem a rétegek miatt. Rétegenként haladunk a témák kapcsán, a felületek alapos száradás után kerülnek fel egymásra, mint az olajfestmény rétegei. Ezeket nemcsak azoknak van lehetőségük feltárni, akik szóról szóra ismerik a Bibliát – a szövegek mindenkire szólunk. Az első sor bemutatkozással, barátságos hangnemben indít, jelen időben: „Az Úr vagyok én, a te istened.” S mikor már megbizonyosodik a lírai én, hogy készen állunk a folytatásra, ígéretet tesz: „A szolgaságnak házából kihozlak”, és segítő társként szólal meg, jelezve ugyanakkor a határainkat:

*leszek az ok, hogy úr magad lehess félelmeden.
S maradj meg alperesnek.*

A szövegek szerkezetüket tekintve inkább képzettársításosak, mivel a versek felépítését a témával kapcsolatos összefüggő gondolatok irányítják. Ezek életszerűségét a feszültséget keltő és reményt adó sorok váltakoztatása, a tagadás, a bocsánatkérés, a fenytetés és vágyakozás jelenléte teremti meg. Az emberi feszültség melegágya mindez. Egyénenként küszködünk az egyensúlyért, a tíz vers társunk lehet ebben.

*Mit rád adott a földi ittlét,
gyűretlenül s mielőbb vedd le.
Esetleges, ki merre, mit lép –
ne válaszolj a gyűlöletre.*

Az Evilági zenekar lemezén e szövegek nem úgy jelennek meg, mintha leküzdhetetlen problémák vagy szigorú parancsok len-

nének. Váltakoznak a melankolikus, a vidám, a kellemes és sokatmondó dallamsorok, mert elférnek egymás mellett, és ez így van jól. Így éljük mindennapjainkat.

Csak akkor fogadjuk el a parancsolatokat, ha azok nem tökéletes képet festenek elénk, hanem azt kérik, hogy minden helyzetben az elvárásoknak megfelelően cselekedjünk, de mégis legyenek megkérdőjelezhetetlen szabályok. A végső számadás csírája a lelkiismeretünk, s ezek a parancsolatok segítenek abban, hogy ne csak átnézzünk fölötte, hanem közelebb engedjük magunkhoz, ismerkedjünk vele. S bár a hétköznapi borongósak, azért az alábbi pár sort ne hagyjuk figyelmen kívül:

*Neked ha bárki teremtmény felesleg,
azzá lesz békéd számomra is, éppoly
silány kacat. És többé nem kereslek*

(Sem a máséból, sem a magadéból)

Nem tisztelni sem a másét, sem a magamét – még mindig könnyebb, mint elhinni, hogy a magadéért csak magad felelhetsz. Írom ezt zárásként, utalva ezzel is a verseskötet egyik részletére, mely újraolvasva sem ismétli önmagát.

Nagy Angéla

Ady Bandi vagy Brüll Adélka?

Avagy: ki tette híressé Lojanek trónját?

Ady Endre gyerekkori képével először az Írók Fiatalon nevű kártyán találkoztam, amit a Petőfi Irodalmi Múzeum ajándékboltjában vásároltam több évvel ezelőtt. Egyszerű kis kártyajáték, amelyen költők, írók gyerekkori képét össze kell párosítani a felnőttkorival. A végén a vesztes kezében marad páratlanul a „Fekete Péter”, a Nyugat logója.

Már akkor is hitetlenkedve néztem erre a kislányruhában, trónszéken ülő, világos szemű gyermekre, aki egyáltalán nem tűnt Ady Endrének. De azért, bevalom, jólesett látnom, hogy milyen volt a kis Bandi.

Középiskolás korom óta nagy rajongója vagyok Ady Endre költészetének. A róla megjelent írásokat, könyveket gyűjtöm, verseiről szóló Facebook-csoportot és oldalt is működtetek költészetének kedvelői számára. Ezen túl pár éve életének aktív kutatója is vagyok, szabadidőmben, hobbi szinten.

Bizonyosan nem nekem jutott eszembe először, hogy ez a kisgyerek egyáltalán nem hasonlít Ady Endrére. De akkor ki lehet? Eddig a kép készítésének helyére és a rajta látható gyermek kilétére sehol nem találtam információt.

Másodszorra akkor került elém ez a kép, amikor 2013-ban megvásároltam a Petőfi Irodalmi Múzeum kiadásában megjelent *Ady, a portrévá lett arc* című képeskönyvet, benne a költő összes képével. A kronológiai sorrendbe válogatott Ady-fotográfiák között első helyen szerepel a kiadványban ez a kiskori kép.

A kép aláírása a következő: **Magyar Játékszín, 1944. aug. 31.** – szept. 6. 6. sz. Baráth Ferenc közlése.

Magyarázat: *Nagy Andor Ady Endre meghalt című, a Világ 1919. január 28-ai számában megjelent cikkében megemlíti, hogy a költő asszonya, azaz Boncza Berta Ady halálakor „egy sárgult, régi, kis fényképet” adott át neki, hogy azt vigye ki a halott Adyhoz, s azt vele együtt tegyék a sírba.*

„Egy nagy szemű kisgyerek ül párnák között a sápadt képen” – olvashatjuk a cikkben, aminek alapján valószínűnek látszik, hogy Nagy Andor a később a Magyar Játékszínben közölt kép egy példányát kapta kézhez.

A közölt kép – mint azóta megtudtam – nincs a PIM fotótárában, s ha még egyáltalán megvan valahol, az a hely a kutatók számára ismeretlen.

Fellapozva e régi újságot – amelyből a képet átvették – látható, hogy a kisgyermek képe középen van, körülötte Léda (Brüll Adél) fiatalkori és idősebb kori képei, valamint Csinszka- és Ady-képek vegyesen. A képeket kommentáló Baráth Ferenc szintén csak valószínűnek tartja, hogy Ady szerepel a képen.

A következő szöveget írja kommentként az oldal alján:

„Az ismeretlen irodalmi ritkaságok közrebocsátásával kapcsolatban ezen a héten Adyt és Adyra vonatkozó fényképeket bocsátok közre. Az országban nyilván még számos ismeretlen Ady-relikvia lappang. Számptalan nagy írónk, költőnk ereklyéi, relikviái rejtőzködnek kúriák könyvtáraiban, padlásokon, légócsomagokban, magányos gyűjtők fiókjában.

Ady Endre albuma

Ady Endre és Kós Károly együtt. Ady kétségbeesésében már ritkán látta a barátját, legkorábban még csak jelműt látta

Léda 1908-ban, amikor éppen a házba érte, a barátját Léda gyűlölettel tekintve már csak látta

Fotóval Ady Endre letelepedés portréján

Ady Endre egy éves korában

„Józanok”

Simonszky Léda 1891. a KÖZÖS művelés 18 éves korában

Az ismeretlen irodalmi ritkaságok közre-bocsátásával kapcsolatban ezen a héten Ady-t és Adyra vonatkozó fényképeket bocsátok közre. Az országban nyilván meg számtalan nagy írónk, költőink ereklyéi, relikviái rajzokdórnak kúrták könyvtáraiban, pamlásokon, légo-csomagokban, magányos gyűjtők fiókjaiban. É most közre adandó ismeretlen képek közül legérdekesebb az, amely Ady Endrét 26 éves korában ábrázolja. A felvétel egy Lemberth nevű festő ceruzarajzáról készült. Igén érdekes az Ady-t és Csinszka-t együtt ábrázoló kép is. Minden valószínűség szerint az egy éves Ady Endrét ábrázolja az itt közölt gyermek-felvétel is.

Barab Fenne

Ady felesége, Csinszka, fővárosi Orvostud. Ady legnagyobb ismerőse, megismerése után az „Ady”-t és Ady, Csinszka-t (1891. máj. 26.) az is lehet, hogy az egész szöveget Ady írta

A most közreadandó ismeretlen képek közül legérdekesebb az, amely Ady Endrét 26 éves korában ábrázolja. A felvétel egy Lemberth nevű festő ceruzarajzáról készült.

Igen érdekes az Adyt és Csinszkát együtt ábrázoló kép is. Minden valószínűség szerint az egyéves Ady Endrét ábrázolja az itt közölt gyermek-felvétel is.

Baráth Ferenc

Ha jól megnézzük, a legfeltűnőbb a két közlés között, hogy a kép át lett fordítva negatívba, illetve tükörképbe, mivel az újságban lévõn a fürtös hajú baba még a gyermek jobb kezében van, a haj választéka pedig a feje bal oldalán. A „*Portrévá lett arc*”-ban lévõ képen a haj választéka az átfordítás miatt ugyanarra van, mint amelyik oldalon Ady Endre is viselte. Kétségkívül így talán „adysabban” hatott a kisgyerek, mivel tudjuk, hogy Ady – jellegzetes hajforgója miatt – a haját mindig jobbról balra fésülte.

Meg kell jegyezmem, hogy a kép 1977-ben is közlésre került, A *tegnapok és holnapok árján* című kiadványban, amelynek végén E. Csorba Csilla *Ady száz arca* címmel fénykép-ikonográfiát állított össze. Ebben még az eredeti, nem átfordított kép szerepelt.

De hajválaszték ide vagy oda, számomra így is gyanús maradt a kép; azaz, hogy ez a szem, ez az arc nem lehet a kis Bandié. Ha alaposabban megnézzük a képet, láthatjuk, hogy kezében egy fürtös hajú játék babát ölel, valamint fidres-fodros lányruhában van. A szeme világos színű. A nyakán sötét színű nyakpánt, kis medálféle díszel. Valószínűsítve, hogy kisgyermekre nem igazán adtak akkoriban sem fekete ékszert, talán piros, lila, zöld vagy kék lehetett.

A nagyváradai Ady Múzeumban fellelhető Lédának egy gyermekkori képe, ahol hűgával, Margittal van lefényképezve. Kis-lányok még mindketten, Léda talán 4-5 éves lehet. Margit hűga vélhetően 2. Brüll Adél 1872. szept. 1-jén született Nagyváradon. E közös fotó dátuma tehát 1875–76-ra tehető. A képet Lojanek János neves fényképész-mester készítette Nagyváradon.

Lojanek fényképészeti műterme Váradon a Karguj-házban volt egészen 1899-ig, mikor az épületrész elbontása után az új bazárépületbe költözött át a műterem.

Íme a kép Adélról és Margitról:

A képet nézve egyből feltűnt, hogy a nyakpánt kísértetiesen hasonlít ahhoz, amely a „kis Ady” nyakában van a trónszékes fotón. Az arcvonások feltűnő hasonlósága számomra ekkor már nyilvánvalóvá tette, hogy a kis Léda ülhet az Adynak vélt, újságban megjelent képen.

Nem hagyott nyugodni a kép eredete, illetve készítőjének kiléte, de ekkor már sejtettem, hogy talán ez is Váradon készülhetett, Lojaneknél.

A következő gondolatom támadt: ha a fotós műtermében volt egy ilyen gyönyörű, faragott trónszék,

akkor valószínűleg sokan szerettek ezzel a díszlettel fotózkodni. Gondolom, számtalan kép készülhetett ezzel a csodás székkal a háttérben.

Azokban az időkben – az 1800-as évek közepe, vége – a fotográfusok között szinte verseny volt a tekintetben, hogy melyik

tud szebb, előkelőbb, különlegesebb bútorokat, székeket, háttértereket felvonultatni a képeken. Ez jelentette az egyes fotósok egyediségét, vonzerejét. Nem használtak tucatbútorokat. Kézzel faragott, művészi bútorcsodák adták a különleges miliőt, amelyben még az egyszerű emberek is előkelőnek érezhették magukat, hogy majd évekig büszkén és örömmel nézzék az utódok is a szobájuk falán lógó családi képeket.

Ha ezzel a szép trónszékkal sok kép készült, akkor – reméltem – talán 140 év múltán is fennmaradt belőle egy darab, és ha be is digitalizálta valaki, esetleg megtalálható a világhálón. Bár sziszifuszi próbálkozásnak ígérkezett, elkezdtem a keresést.

Ha bebizonyosodna, hogy a szék Lojanek széke volt, akkor szinte biztosnak látszik, hogy a kis Brüll Adélkát egyéves korában is szintén Lojanek fotózta ezen a trónszéken. Majd természetesen a kis Margitot is elvitték kétéves kora körül fényképezkedni, de akkor már mellette állt nővérkéje, Adél is. A Brüll család szerette annyira az előkelőségét prezentálni, hogy a legjobb váradi fotóműterembe vitték lányaikat megörökíteni, és ezt talán már Brüll Adél egyéves kora körül is így gondolták.

Tehát csakis Lojanek János nevével fémjelzett váradi képeket kerestem az interneten.

Korabeli képeslap Lojanek János nagyváradai fényképész Fő-utca 12. szám alatti üzletével

Aki keres, az talál!

Mondanom sem kell, mekkora öröm és meglepetés ért, amikor végre megpillantottam a keresett képet. Feltűnt a gyönyörű,

faragott trónszék egy fotón, egy előkelő, nagy szoknyájú nő támaszkodik rá, és a kép alján Lojanek János felirat!

A kép dátuma (az alatta lévő közlés szerint) hozzávetőlegesen 1860–62, a rajta lévő nő nem más, mint Jókai első felesége, Jókainé Benke Judith, azaz Laborfalvi Róza.

A kép az Erdélyi Fotográfia Múzeumért Egyesület (dr. Molnár Attila fotótörténész) tulaj-

LOJANEK JÁNOS

donában van, ő tette közzé a flickr.com fotómegosztón, ezúton is köszönet neki érte.

Íme, megvan a szék, amely Lojaneké volt, az ő műtermében állt Nagyváradon. Az azonossághoz kétség nem fér, ugyanezen ül az a kislány is, akit ez idáig tévesen Ady Bandinak hittünk.

Talán csak a huzatot cserélték ki az évek során, mert jól láthatók a nagy, fényes (gondolom) rézszegecsek, amelyekkel az új kárpitot rögzítették. A két kép készülte között körülbelül 10 év telhetett el. A kárpit biztosan kifakult, elkoszolódott, és egy ráhúzott anyaggal új színt adhattak neki. A szék többi részlete teljességgel azonos.

Mindezek ismeretében most már elmondhatjuk: nem valószínű, hogy Ady Lőrinc és Pásztor Mária elindultak volna a kis Ady Endrével Nagyváradra fotózásra, hogy a 100 km-es utat lovas kocsival majd' egy nap alatt megtegyék egyéves fiukkal. Annál is inkább, mert Nagykárolyban vagy az alig 20 km-re lévő Tasnádon is biztosan lehetett volna fotóműtermet találni. De talán nem is tartották egy ilyen kép elkészültét annyira fontosnak.

Az sem mellékes körülmény, hogy Lojanek János még Ady Endre születése előtt, 1877 májusában elhunyt. Gyermeke valószínűleg nem volt, mivel a gyászjelentésén egy özvegyasszony közli a halálhírt, aki csak rokonnak, illetve nagybátyának nevezi Lojaneket.

„Lojanek János

nagyváradai fényképész 1877. május 15-én életének 63-ik életévében elhalálozott.”

Várad híres fényképészét egész Nagyvárad gyászolta, hisz alig volt család, amelynek otthonában ne lógott volna a falon egy-egy Lojanek János nevével fémjelzett fénykép. Halála után átvették a műtermét (utódja Molnár J. volt), de a képek szélén továbbra is a Lojanek felirat volt látható.

Vajon lehetett-e akkora vonzereje az utód műtermének, hogy ekkora utat tegyenek meg miatta Ady Lőrincék? Kétlem.

De kanyarodjunk még kicsit vissza ahhoz a történethez, amikor Ady halála után, Nagy Andor szerint Csinszka egy halvány kisgyerek-képet adott neki, hogy tegye a sírba Ady mellé. Vajon tényleg volt egy ilyen kép? Milyen képet adhatott Csinszka, és ki volt rajta?

Nagy Andor azt írja a cikkben, hogy a gyermek párnák között ül. Brüll Adélka nem ül párnák között Lojanek műtermében, és a kis ruha sem igen nézhető párnának. Nagy szeműnek pedig főleg nem mondható. Akkor vajon kinek a képét adhatta oda Csinszka? Egyáltalán adott-e képet?

Ha történetesen mégis ezt a gyermekkori képet adta oda, azt el tudom képzelni róla (ismerve Boncza Bertuka furfangos eszét), hogy tudatosan adta oda Léda gyermekkori képét az Ady-sírba. Elismerete és tisztelte Ady és Léda nagy szerelmét, és talán úgy gondolhatta, ez kedves lenne Adynak, ha mellé temetteti a sírba egy kép formájában, jelképesen. Érezhette, hogy jobban teszi, ha nem fedi fel, hogy ez Léda képe. Nagy Andornak ezért mondhatta, hogy ez Bandi gyerekkori képe. Ha elárulta volna, másnap

talán már tele lettek volna az újságok a hírrel, hogy Ady Endréné Brüll Adél képével temettette el az urát!

A szíve ezt diktálta neki, de nem akarta nagydobra verni. Természetesen ezek csak az én következtetésem. Az igazságot már nem tudhatjuk meg teljes bizonyossággal, és kinek-kinek a fantáziájára van bízva, hogy mit tart valószínűnek.

Mindenesetre az tény, hogy Ady pár nappal halála előtt megátkozta Csinszkat. Beteg agóniájában – Ady Lajos visszaemlékezése szerint – azt mondta neki: *„Légy átkozott, mert te tetted tönkre az életemet. Miattad kellett éveken keresztül mindenre, amit gyűlöltem, azt mondani, hogy szeretem: s amit pedig szerettem, arra azt mondanom: gyűlölöm.”*

Tudvalévő tény – szemtanúk visszaemlékezése szerint –, hogy Csinszka a Veres Pálné utcai lakás berendezésekor Léda képét is feltette a falra. Mindvégig meg akart ismerkedni vele, de Léda ettől a találkozástól elzárkózott.

Összegzésül tehát megállapíthatjuk, hogy Ady Endre gyermekkori fotója:

Volt, nincs!

De azért ne keseredjünk el, lett helyette egy kis Lédánk.

Remélhetőleg hamarosan le fog kerülni ez a kép az érmindszenti Ady-ház faláról is, ahol épp azon ágy fölött lóg, ahol Ady Endre született.

Elképzelem, ha most ezt Ady látná, biztos mosolyogna. Szerette a tréfát, így talán ezt is annak venné, hogy szülőágya felett jelenleg az általa halhatatlanná tett Brüll Adél képe lóg.

Gorondy-Novák Márton debütprózája

Közös ügyeink

Ötvenes, úszósapkás férfi zihál a kettes rajtkőnél, a medence víz alatti peremén állva, jobb kezével a rajtkőbe kapaszkodva. Széles karcsapásokkal, nagy lendülettel közeledik egy másik, lábtempójával össze-vissza fröcskölve a szomszédos sávokban úszókat. Mikor a falhoz ér, ő is feláll a peremre, kifújja magát, a férfi felé fordul, és megkérdezi, indul-e.

– Pihenek még egy kicsit. Tudja, én adójogász vagyok. Igen megterhelő volt ez a mai nap.

– Nahát! Ez érdekes. Ugyanis én is adójogász vagyok.

– Nagyon örülök, kolléga! Megjegyzem, a karórájáról rögtön sejtettem. Kitűnő darab. Hány méterig vízálló?

– Köszönöm! Százötven méterig. De mondja csak! Nem találja különösnek, hogy egy medencében, éppen egyazon időpontban, két adójogász is tartózkodik?

– Ars longa, vita brevis! – nevetett az úszósapkás adószakértő.

– Értem, mire gondol. Nagyon szellemes! – nevetett a kettes számú adójogász is.

Ahogy beszélgettek, észre sem vették, hogy egy harmincas éveiben járó, szép arcú nő is a falhoz ért. Fejét a víz fölött tartva, mellúszásban érkezett.

– Ne haragudjanak, hogy ismeretlenül megszólítom önöket. Tudják, megütötte a fületem a latin szó. Önök véletlenül nem jogászok?

– De igen! – felelte büszkén az úszósapkás. – Adójogászok.

– Képzelmék, én is adójogász vagyok!

– Ezt el sem hiszem! Egyszerre három adójogász úszik egyazon medencében! – lelkendezett a kettes számú.

– Négy! – hahotázott a hármaskőnél egy hatvan körüli, kopasz férfi. – Doktor Bezerédi László, szolgálatukra! Áfügyek, végrehajtás, felszámolások – mutatkozott be vidáman.

– Corvo rarior albo – álmélkodott az úszósapkás adószakértő.
– Ahogy mondja – szólt oda egy fiatal, kissé molett nő az egyes rajtkőtől. – Konyár Andrea adójogász, mérlegképes könyvelő.

Nevettek az adójogászok, örömeükben a vizet csapkodták, kacagták a világot.

– Ecce homo, kollégák! Hát ecce homo! – gurgulázott az úszósapkás, fuldoklott a nevetéstől, majdnem a peremről is lecsúszott, úgy izgalomba jött e váratlan találkozástól.

Nagydarab férfi közeledett a fal felé. Pillangóúszásban szelte a vizet, szélesre tárt karjaival nagy hullámokat vetve. Mikor a falhoz ért, bukófordulást kísérelt meg, azonban egy adójogásznői hely sem volt már a falnál, így véletlenül a bájos kollegina hátáról rugaszkodott el. A nő először csak levegőért kapkodott, aztán gyorsan megjött a hangja. Feldúltan kiabált a férfi után.

– Hallja, álljon meg! Hogy képzeled ezt?

A férfi megfordult, lábával a vizet taposva levette úszószemüvegét, és kissé kiemelkedett a vízből, hogy széles válla is jól látszódjék. Ellenállhatatlannak szánt mosolyával a nőre nézett, és távoli csókot dobott felé.

– Normális maga? – kiabált dühtől vörösen a nő. – Én adójogász vagyok!

– Ne mondja! Magácska adójogász? – csodálkozott el őszintén a nagydarab. – Én is az vagyok!

Ebben a pillanatban, mielőtt elmérgesedett volna a helyzet, hirtelen megszólalt a hangosbemondó:

– Kérem a medencében tartózkodó adójogászokat, hogy fáradjanak át a kettes sávba, és ott folytassák sporttevékenységüket. A medence többi sávját, kérem, hagyják szabadon! Kollegiális tisztelettel az uszoda vezetősége.

Mikor a medencében úszó huszonhét ember meghallotta a hangosbemondót, megzavarodtak kissé, értetlenkedve néztek egymásra, nem is igen tudták mire vélni az utasítást. Még a kettes rajtkőnél verbuválódott szakértői közösség tagjai is furcsálkodva nézelődtek a szomszédos sávok felé. Aztán egy középkorú férfi az ötös sávban megtörte a mozdulatlanságot, és engedelmeske-

dett a felszólításnak. Esetlenül vergődött át a köteleken, hason csúszott át rajtuk, de végül elérkezett a kettes sávba. Lassan a többiek is követni kezdték, ki félénken araszolva, ki nagy tempóban, ki lendületesen a víz alatt érkezett. Végül mind együtt voltak. Csak egy idős, ősz hajú férfi úszott rendületlenül a hetes sávban. Az úszósapkás átkiabált neki.

– Uram! Mi a maga foglalkozása? – a férfi azonban nem hallotta, csak úszott tovább, nem is zavartatva magát. Az úszósapkás tehát még egyszer rákérdezett.

– Hogy én? Osztályvezető az adóhivatalban. Akarom mondani, nyugalmazott osztályvezető – mondta az öregember, a kérdésen értetlenkedve.

– Hát akkor jöjjön ide! – csapott a vízbe derűsen az úszósapkás. – Itt mindenki adójogász. Itt végre magunk vagyunk!

Megtelt a kettes sáv, szinte alig maradt hely, a köteleken is adószakértők csüngtek. A széles vállú, nagydarab férfi, aki a sor elején állt, nem feledkezett meg arról, hogy miért is jött, és pillangóúszásban megindult. A többiek is követték. Mindenki a saját tempójában, de vigyázva arra, nehogy összeütközzenek, nehogy zavaróan egymás talpához érjenek, nehogy kellemetlenül rátelepedjenek a kollégákra, beleúszva az intim szférába. Így szelték a habokat az adójogászok, fegyelmezetten, ahogy jogkövető emberekhez illik, senkit sem zavarva a kettes sávban. A medence kellemesen hullámozott, akár a Balaton egy meleg, tavaszi délutánon. Bölcs, visszafogott szakértelem lengte be az uszodát. Vígán úsztak a jogászok. Remek muri!, kiáltotta csak úgy a semmibe az úszósapkás. A többiek nevettek, kacarásztak, egymást biztatták.

A medence szélén álló, fehér köpenyes két férfi karba tett kézzel figyelte a jelenetet. Csöndben tanulmányozták a medencét, majd kis gondolkodás után az egyik megtörte a csendet.

– Mozgásterápia – szögezte le gúnyosan. – Nem mondanám eredetinek. A diagnózis pedig...

– Vegyes felvágott – válaszolt a másik, és jobb kezével a vízre mutatott. – Ott, az úszósapkás például paranoid skizofrén.

– Grandiózus típus – bölintott az orvos.

– Feltehetően – hagyta rá a másik orvos. – De nézze, a lényeg, hogy jól érezzék magukat. Itt van szavuk. Itt ők fontos emberek. Itt ők valakik.

– Nem is tudom. Én nem terelném egy sávba őket. A végén még kárt tesznek egymásban. Pláne, ha valamelyik katonán.

– Nem érti. A lényeg a kooperáció – mondta a terapeuta, és megigazította a szemüvegét. – Fontos az együttműködés. Hogy legyenek közös ügyeik.

Aztán a lába mellől felvette a hangosbemondót, bekapcsolta, és elkezdte a tempót diktálni: egy-két-há, egy-két-há, egy-két-há!

A szakembergárda igyekezett felvenni a ritmust. Volt, akinek rögtön sikerült, mások gyengébb ritmusérzékük miatt esetlenebbül követték a tempót. Végül a terapeuta levette szemüvegét, és a medence szélén álló kis asztalra tette. Levette cipőjét, zokniját, majd a fehér köpenyt is, ami amúgy is esetlenül állt rajta. Immár fürdőnadrágban nyújtózkodott párat, megmozgatta tagjait, és a kettes rajtköre állt. Nagy levegőt vett és elrugaszkodott. A széles vállú adójogász mögött csapódott a vízbe, talán kicsit a lábát is megérintette, de az nem szólt egy rossz szót sem.

Így úsztak mindahányan, szigorúan a ritmust követve: egy-két-há, egy-két-há, egy-két-há.

GORONDY-NOVÁK MÁRTON 1990-ben született Budapesten. Szegeden jogot és filozófia szakot végzett. 2016-tól publikál novellákat és tárcákat. Írásai eddig az Élet és Irodalomban, a Műút portálon, az Új Nautiluson, az Előretolt Helyőrség irodalmi mellékletében és a Magyar Irodalmi Ház *Születés* című antológiájában jelentek meg.

- 3 **Böszörményi Zoltán:** Képzoletem fűszálain (vers)
- 5 **Lórinicz P. Gabriella:** Isten arca (próza)
- 7 **Fekete Vince** versei: Kiállítótoronny, Üzemzavar
- 11 **Lackfi János:** Vér vagy rubintgyöngy (regényrészlet)
- 15 A Part homokján eleven Isten jár – versek vízről, kertről, fáról
Böszörményi Zoltán, Zsille Gábor, Nagy Lea, Lackfi János, Török Panka, Márton-Ady Edina, Vesztergom Andrea, Eszteró István, Lórinicz P. Gabriella, Szilágyi-Nagy Ildikó, Simon Adri, Hegedűs Gyöngyi, Király Farkas, László Noémi, Bíró Tímea, Petőcz András, Pethő Lorand, Tamás Dorka, Lakinger Tibor
- 43 **Zimonyi Zita:** dezsider (regényrészlet)
- 51 **Telman Attila** írásai: Tan Hao elvtárs, A hős
- 60 A hónap alkotója: **Vörös István**
- 60 Mulandóság, Holdfénysonáta, Áramlatok, Akad más vélemény, A versírás tétje, Idegpályán, Zöld kiáltvány, A teremtsérről, Kövek, Sorselkerülés, Öntisztélet, Volt pár eskünk, A történelem újraindítása, Jó változást kívánok! (versek)
- 75 Hamlet, skandináv krimi (dráma)
- 101 Rántotta, avagy a múlt receptje (próza)
- 108 **Simon Adri** verses reflexiói Vörös István költeményeire: Isten nem levéltáros, Szótag utca, Rím körút
- 110 Egyetlen irodalmi mű sem örök életű – **Varga Melinda** beszélgetése **Vörös István**nal
- 121 **Laik Eszter:** Szászul szép – egy erdélyi gyermekkor meséje (Claudiu M. Florian: Játszadózások kora – Erdélyi gyermekkorom regénye)
- 126 **Rimóczi László:** Gogolt túsul ejtik, de nem bánja (Paavo Matsin: Gogoldiszkó)
- 129 **Péntek Imre:** A Rózsa utcától Naxonxipánig (Mohai V. Lajos: Rózsa utca, retrospektív)
- 134 **Muth Ágota Gizella:** Játék a szív billentyűin (Finy Petra: Akkor is)
- 138 **Szente Anita:** Tízparancsolat poétikusan (Farkas Wellmann Éva: Parancsolatok)
- 142 **Nagy Angéla:** Ady Bandi vagy Brüll Adélka? – Avagy: ki tette híressé Lojanek trónját? (esszé)
- 152 Debüt – **Gorondy-Novák Márton:** Közös ügyeink

- Böszörményi Zoltán
Képzoletem fűszálain
- Fekete Vince
Kiállítótorony
- Nagy Angéla
Ady Bandi vagy Brüll Adélka?
Avagy: ki tette híressé
Lojanek trónját?
- Lőrincz P. Gabriella
Isten arca
- Lackfi János
Vér vagy rubintgyöngy
- Zimonyi Zita
dezsider
- Gorondy-Novák Márton
Közös ügyeink

A hónap alkotója: **Vörös István**

Mulandóság, Holdfénysonnata, Áramlatok, Akad más vélemény,
A versírás tétje, Idegpályán, Zöld kiáltvány, A teremtésről, Kövek,
Sorselkerülés, Öntisztelet, Volt pár eskünk,
A történelem újraindítása, Jó változást kívánok! (versek)

Hamlet, skandináv krimi (dráma)
Rántotta, avagy a múlt receptje (próza)

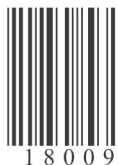
Simon Adri verses reflexiói Vörös István költeményeire:
Isten nem levéltáros,
Szótag utca, Rím körút

Egyetlen irodalmi mű sem örök életű –

Varga Melinda beszélgetése **Vörös Istvánnal**

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

nka

Nemzeti Kulturális Alap